

POMOC PUBLICZNA

NA BADANIA,
ROZWÓJ
I INNOWACJE

NCBR.gov.pl

Wydawca: Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
Opracowanie merytoryczne: WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr Spółka komandytowa
Skład i łamanie: Red Melon Studio

ISBN 978-83-936422-4-3

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

ul. Nowogrodzka 47a
00-695 Warszawa
Tel.: +48 22 24 07 401
Fax: +48 22 20 13 408
NCBR.gov.pl

POMOC PUBLICZNA

NA BADANIA,
ROZWÓJ
I INNOWACJE

AUTORZY:

ŁUKASZ CZEKAŃSKI

PIOTR GAJEK

Warszawa, grudzień 2015

	Skróty/Definicje	7
	Wprowadzenie	11
	Rozdział I - System prawa pomocy publicznej w UE	13
I.	Idea zakazu udzielania pomocy publicznej w UE a wsparcie na rzecz działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej	13
1.1.	Podstawowe pojęcia dotyczące pomocy publicznej.....	15
1.2.	Słowniczek i wyjaśnienie podstawowych pojęć dotyczących pomocy publicznej.....	15
1.2.1.	Słowniczek i wyjaśnienie podstawowych pojęć dotyczących pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.....	18
1.2.2.	Organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę	22
1.2.2.1.	Infrastruktura badawcza	24
1.2.2.2.	Eksperymentalne prace rozwojowe.....	25
1.2.2.3.	Pojęcie przedsiębiorcy oraz działalności gospodarczej	27
1.2.3.	Organizacja badawcza jako przedsiębiorstwo i beneficjent pomocy publicznej	30
1.2.4.	Organizacja badawcza jako beneficjent pomocy publicznej	30
1.2.4.1.	Działalność prowadzona przez organizacje badawcze oraz infrastrukturę badawczą.....	31
1.2.4.2.	Pośrednia pomoc państwa dla przedsiębiorstw, udzielana za pośrednictwem organizacji badawczych i infrastruktur badawczych otrzymujących finansowanie publiczne	33
1.2.4.3.	Działalność badawcza prowadzona w imieniu przedsiębiorstw (badania na zlecenie lub usługi badawcze)	34
1.2.4.3.1.	Współpraca z przedsiębiorstwem	34
1.2.4.3.2.	Definicja MŚP.....	36
1.2.5.	Źródła prawa pomocy publicznej	46
1.3.	Źródła prawa pomocy publicznej na poziomie prawa UE	46
1.3.1.	Źródła prawa pomocy publicznej na poziomie prawa krajowego	50
1.3.2.	Ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej	52
1.4.	Ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej na poziomie prawa UE	52
1.4.1.	Ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej na poziomie prawa krajowego	54
1.4.2.	Regulacje dotyczące zwrotu pomocy publicznej	54
1.4.3.	Regulacje dotyczące pomocy sektorowej.....	57
1.5.		
II.	Rozdział II - Przesłanki wystąpienia pomocy publicznej	58
2.1.	Pojęcie państwa i zasobów państwowych	58
2.1.1.	Zasoby państwowe	59
2.1.2.	Możliwość przypisania danego środka państwu	59
2.2.	Selektywność	60
2.3.	Przesłanka korzyści ekonomicznej (udzielenie wsparcia na warunkach korzystniejszych niż rynkowe)	61
2.4.	Przesłanka zakłócenia konkurencji i wpływu pomocy na handel wewnątrz UE	62
III.	Rozdział III - Warunki dopuszczalności udzielania pomocy publicznej	64
3.1.	Zasady ogólne dopuszczalności pomocy publicznej	64
3.1.1.	Zakaz udzielania pomocy publicznej w UE;	64
3.1.2.	Reguły dopuszczalności pomocy publicznej.....	64
3.2.	Warunki dopuszczalności udzielania pomocy publicznej wynikające z Zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną	67
3.2.1.	Środki pomocy objęte Zasadami ramowymi	67
3.2.2.	Zasady oceny środków pomocy na podstawie Zasad Ramowych	71
3.2.2.1.	Zasady wspólne	71
3.2.2.2.	Ocena zgodności pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.....	72
IV.	Rozdział IV - Pomoc publiczna w ramach wyłączeń grupowych	73
4.1.	Pomoc udzielana na podstawie Rozporządzenia Komisji (UE) 651/2014 uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu	73
4.2.	Ogólne zasady udzielania pomocy w ramach wyłączeń grupowych	76
4.2.1.	Progi pomocy powodujące obowiązek zgłoszenia pomocy.....	77
4.2.2.	Przejrzystość pomocy	78
4.2.3.	Efekt zachęty	79
4.2.4.	Intensywność pomocy i koszty kwalifikowalne	81
4.2.5.	Kumulacja pomocy	82

4.3.	Szczególne zasady udzielania pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną	82
4.3.1.	Pomoc na projekty badawczo-rozwojowe	83
4.3.2.	Pomoc inwestycyjna na infrastrukturę badawczą	87
4.3.3.	Pomoc dla klastrów innowacyjnych.....	89
4.3.4.	Pomoc dla MSP na wspieranie innowacyjności.....	90
4.3.5.	Pomoc na innowacje procesowe i organizacyjne	90
4.3.6.	Pomoc na działalność badawczo-rozwojową w sektorze rybołówstwa i akwakultury.....	91
4.4.	Udzielanie pomocy publicznej na podstawie Rozporządzenia w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy <i>de minimis</i> za pośrednictwem NCBR (Rozporządzenie MNiSW).....	92
4.4.1.	Pomoc na badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności.....	95
4.4.2.	Pomoc na wspieranie innowacyjności	97
4.4.3.	Pomoc na badania naukowe i prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury	98
4.4.4.	Pomoc na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka	99
4.4.5.	Pomoc na wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową	102
4.4.6.	Pomoc na pokrycie kosztów rozpoznania potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka	104
4.4.7.	Pomoc na usługi doradcze	104
V.	Rozdział V - Zasady udzielania pomocy <i>de minimis</i>.....	105
5.1.	Udzielanie pomocy <i>de minimis</i> na podstawie Rozporządzenia KE (WE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu UE do pomocy <i>de minimis</i>	105
5.1.1.	Pałac pomocy <i>de minimis</i>	105
5.1.2.	Dzień przyznania pomocy <i>de minimis</i>	106
5.1.3.	Wyłączenia	106
5.1.4.	Definicja jednego przedsiębiorstwa.....	107
5.1.5.	Okres obliczania limitu <i>de minimis</i>	109
5.1.6.	Obliczanie pomocy <i>de minimis</i>	113
5.2.	Udzielanie pomocy <i>de minimis</i> na podstawie Rozporządzenia w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy <i>de minimis</i> za pośrednictwem NCBR	116
VI.	Rozdział VI - Monitoring i sprawozdawczość	120
6.1.	Reguły monitoringu i sprawozdawczości zgodnie z Rozporządzeniem 651/2014.....	120
6.1.1.	Monitorowanie pomocy.....	120
6.1.2.	Sprawozdawczość pomocy	120
6.2.	Reguły monitoringu i sprawozdawczości wynikające z prawa krajowego	120
	Bibliografia	123

SKRÓTY

COSME – Program ramowy na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014 – 2020

EBOR – Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju

EDB – Ekwiwalent Dotacji Brutto

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFTA – Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu

EUREKA – inicjatywa na rzecz zwiększania nowoczesności, produktywności i konkurencyjności przemysłu europejskiego

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Horyzont 2020 – Program ramowy UE na rzecz badań naukowych i innowacji

KET – Kluczowe Technologie Wspomagające

KOMISJA, KE – Komisja Europejska

MFW – Międzynarodowy Fundusz Walutowy

MNiSW – Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

MŚP – podmiot należących do kategorii mikro – , małych bądź średnich przedsiębiorstw

NCBR, Centrum – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NUTS – Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych

PKB – produkt krajowy brutto

PKD – Polska Klasyfikacja Działalności

POIR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój

RJP – roczne jednostki pracy

TFUE, Traktat – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

TPI – Test Prywatnego Inwestora

TSUE, Trybunał – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Ufp – ustawa o finansach publicznych

UE, Unia – Unia Europejska

UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Upspp – ustawa o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej

VAT – podatek od towarów i usług

Szanowni Państwo,

Oddajemy w Państwa ręce kolejną publikację NCBR – „Pomoc publiczna na badania, rozwój i innowacje”. Treść publikacji została przygotowana pod kątem wyjaśnienia kwestii dotyczących pomocy publicznej i pomocy de minimis z jakimi najczęściej spotykają się Przedsiębiorcy ubiegający się o wsparcie ze środków publicznych. Jest to pierwsze tego typu opracowanie odnoszące się do nowych przepisów pomocowych, które mają zastosowanie od początku bieżącego roku.

Niniejsza publikacja jest skierowana przede wszystkim do Przedsiębiorców którzy otrzymali lub którzy ubiegają się o wsparcie na realizację Projektów B + R ze środków NCBR. Podręcznik ma stanowić praktyczną pomoc, wyjaśniając w możliwie najbardziej przystępny i prosty sposób skomplikowane mechanizmy związane z dopuszczalnością udzielania przez NCBR pomocy publicznej oraz pomocy de minimis, kwestie określające maksymalny poziom tego wsparcia oraz reguły dotyczące monitoringu i sprawozdawczości.

Jednocześnie, mając pełną świadomość, że niniejsza publikacja nie wyczerpuje w pełni tej tematyki, zwracamy się do Państwa z prośbą o zgłaszanie uwag i komentarzy, które posłużą do tworzenia kolejnych edycji podręcznika.

Z wyrazami szacunku

Prof. Krzysztof Jan Kurzydowski
Dyrektor
Narodowego Centrum Badań i Rozwoju

WPROWADZENIE

Jednym z celów Strategii Europa 2020 jest osiągnięcie inteligentnego wzrostu gospodarczego dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w dydaktykę, badania naukowe i innowacje. W związku z tym, w najbliższych latach przewiduje się znaczne zwiększenie finansowania tego obszaru gospodarki w Unii Europejskiej.

W Polsce dofinansowanie na badania, rozwój i innowacje będzie dostępne dla przedsiębiorców oraz podmiotów z sektora nauki głównie za pośrednictwem programów operacyjnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, w szczególności Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój („POIR”). Jest to największy w Unii Europejskiej program finansujący badania, rozwój i innowacje, w ramach którego na wsparcie zainteresowanych podmiotów przewidziano ok. 10 mld euro (w tym 8,6 mld euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Niezależnie od POIR, przedsiębiorcy oraz podmioty z sektora nauki będą mogli pozyskać środki m.in. z regionalnych programów operacyjnych, sektorowych programów krajowych czy europejskiego programu Horyzont 2020.

W związku z tym, że dofinansowanie na badania, rozwój i innowacje będzie pochodziło ze środków publicznych, w większości przypadków będzie ono stanowiło pomoc publiczną nie tylko dla przedsiębiorców, ale w niektórych sytuacjach również dla podmiotów ze sfery nauki. W związku z powyższym, beneficjenci powinni zapoznać się z obowiązującymi regułami pomocy publicznej, gdyż to zgodnie z nimi, podmiot udzielający wsparcia będzie oceniał, czy wnioskodawca jest uprawniony do otrzymania wsparcia, a jeżeli tak, to w jakiej wysokości, na co obędzie ono mogło zostać przeznaczone oraz pod jakimi warunkami.

Znajomość aktualnie obowiązujących regulacji w zakresie pomocy publicznej jest szczególnie istotna z uwagi na ich znaczące zmiany, które zaistniały w ostatnich latach w Unii Europejskiej. Efektem reformy prawa pomocy publicznej zapoczątkowanej przez Komisję Europejską w maju 2012 r. jest m.in. opublikowanie nowych zasad udzielania pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje. Znalazły one wyraz w dwóch głównych dokumentach: *Zasadach ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną z 2014 r.* oraz, co istotniejsze, w *Rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych z 2014 r.*, na podstawie którego znaczna część pomocy na ten cel może być udzielana bez konieczności uzyskania uprzedniej zgody Komisji Europejskiej. Kolejnym, kto wie czy nie najistotniejszym powodem, dla którego warto zaznajomić się z zasadami dotyczącymi pomocy publicznej, jest uniknięcie ryzyka jej zwrotu (do którego zobowiązany będzie beneficjent środków, a nie podmiot który udzielił wsparcia), w sytuacji uznania jej za niezgodną z rynkiem wewnętrznym. Każdy beneficjent pomocy publicznej, w szczególności związanej ze środkami z funduszy UE, musi liczyć się z tym, iż prędzej czy później będzie poddany kontroli legalności otrzymania środków oraz poprawności ich wydatkowania czy to przez instytucje krajowe (np. Instytucje Zarządzające) czy instytucje Unii Europejskiej (Komisję Europejską, Europejski Trybunał Obrachunkowy). Okres przedawnienia roszczeń związanych ze zwrotem pomocy publicznej jest stosunkowo długi i wynosi 10 lat.

Warto podkreślić, że w ostatnich latach w Polsce zmieniła się struktura finansowania działalności B+R głównie dzięki zwiększeniu z 20% do 43% udziału przedsiębiorstw. Badania potwierdzają, że inwestycje w innowacje i rozwój nie tylko zwiększają rozpoznawalność rynkową i prestiż danego podmiotu, ale z uwagi na uzyskiwanie przewagi konkurencyjnej i poprawę pozycji rynkowej stają się co raz bardziej opłacalne¹.

Należy zatem spodziewać się, że w najbliższych latach nastąpi dalszy wzrost wydatków na badania, rozwój i innowacje. Sposób, w jaki zostaną one wykorzystane oraz to, czy trwale przyczynią się do osiągnięcia zamierzo-

nych celów będzie uzależniona w dużej mierze od znajomości regulacji dotyczących pomocy publicznej, zarówno przez beneficjentów, jak też organy administracji publicznej udzielające wsparcia.

Celem niniejszego Podręcznika jest przybliżenie w jak najbardziej przystępny sposób skomplikowanych zagadnień pomocy publicznej przeznaczonej na badania, rozwój i innowacje. W pierwszej części zostały przedstawione główne zasady funkcjonowania systemu pomocy publicznej w Unii Europejskiej (podstawowe definicje, ramy proceduralne przyznawania pomocy), następnie pojęcie pomocy publicznej (wskazujemy, jakie warunki powinny być spełnione, aby wsparcie stanowiło pomoc publiczną) i na końcu zasady przyznawania pomocy publicznej oraz pomocy *de minimis* (zarówno na gruncie przepisów prawa unijnego, jak i krajowego) w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji. Szczegółowo zostały omówione warunki i tryb udzielania wsparcia za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

*Łukasz Czekański
Piotr Gajek*

ROZDZIAŁ I – SYSTEM PRAWA POMOCY PUBLICZNEJ W UE

1.1. IDEA ZAKAZU UDZIELANIA POMOCY PUBLICZNEJ W UE A WSPARCIE NA RZECZ DZIAŁALNOŚCI BADAWCZEJ, ROZWOJOWEJ I INNOWACYJNEJ

Pomoc publiczna stanowi interwencję państwa w mechanizmy wolnego rynku. Tymczasem jednym z celów istnienia Unii Europejskiej („UE”, „Unia”), określonych w Traktacie o Unii Europejskiej, jest rynek wewnętrzny, na którym powinna panować, przynajmniej co do zasady, niezakłócona konkurencja. Zasadniczo prawie każda ingerencja państwa, powodująca przysporzenie korzyści określonemu przedsiębiorstwu uczestniczącemu w grze rynkowej, będzie skutkowała jego uprzywilejowaniem w stosunku do konkurentów, którzy przez państwo nie są wspierani. Dlatego prawo Unii Europejskiej, wśród wspólnych reguł konkurencji, zawiera reguły dotyczące udzielania przez Państwa Członkowskie pomocy dla przedsiębiorstw². Reguły te, podobnie jak zakaz porozumień ograniczających konkurencję, nadużywania pozycji dominującej na rynku czy przeciwdziałania nadmiernej koncentracji przedsiębiorstw, mają na celu ochronę konkurencji, będącej jednym z fundamentów prawidłowego działania rynku wewnętrznego, i w efekcie całej Unii.

Zadaniem państwa powinno być jednak także wspieranie rozwiązań, które przyczyniają się do dalszego, szybszego rozwoju gospodarki, np. wspieranie postępu technicznego i innowacyjności. W związku z tym, nawet pomimo uznania pomocy publicznej za zjawisko, które może przynieść wiele negatywnych konsekwencji dla całej gospodarki, dopuszczalna jest (na zasadzie wyjątku od generalnego zakazu) możliwość udzielania wsparcia ze środków publicznych, gdy korzyści związane z jej udzieleniem mogą przeważać nad negatywnymi konsekwencjami dla rynku³.

Aby zapobiegać sytuacjom, w których państwowe wsparcie zakłóca konkurencję na rynku wewnętrznym i wpływa na wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi w sposób sprzeczny ze wspólnym interesem, w art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁴ („TFUE”, „Traktat”) ustanowiono zakaz udzielania pomocy państwa na rzecz przedsiębiorców. Nie jest on jednak bezwzględny, gdyż w wielu przypadkach pomoc taka może być udzielana po uzyskaniu zgody Komisji (notyfikacja) lub, co istotne, nawet bez konieczności uzyskiwania takiej zgody (w ramach tzw. wyłączeń blokowych). Dotyczy to m.in. wspierania działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, będącej ważnym celem UE ustanowionym w art. 179 Traktatu, zgodnie z którym „Unia ma na celu wzmocnienie swojej bazy naukowej i technologicznej przez utworzenie europejskiej przestrzeni badawczej, w której naukowcy, wiedza naukowa i technologie podlegają swobodnej wymianie, oraz sprzyjanie rozwojowi swojej konkurencyjności, także w przemyśle, a także promowanie działalności badawczej uznanej za niezbędną [...]”.

Zgodnie ze strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu („Europa 2020”), badania i rozwój są motorem realizacji celów związanych z inteligentnym, trwałym wzrostem gospodarczym, sprzyjającym włączeniu społecznemu. Jednym z celów określonych przez Komisję Europejską jest przeznaczenie do 2020 r. na inwestycje w badania i rozwój 3% unijnego produktu krajowego brutto. Zgodnie z danymi Eurostatu, ogólne wydatki na badania i rozwój w UE w 2012 r. wynosiły 2,06% PKB (ok. 1/3 tych wydatków to wydatki publiczne, a 2/3 – prywatne), co stanowiło wzrost o 0,24 punktu procentowego od 2005 r. Komisja wskazuje jednak, że nawet jeżeli od 2008 r. wydatki prywatne na badania i rozwój,

² A. Kuś (red.), *Prawo materialne Unii Europejskiej w zarysie*, Lublin 2011, s. 417.

³ K. Gałązka, *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2012, str. 7.

⁴ Dz. Urz. UE z 26.10.2012 r., C 326, s.1-390.

wyrażone jako odsetek PKB, nieco wzrosły, to istnieją znaczne różnice pomiędzy Państwami Członkowskimi, sektorami przemysłu i poszczególnymi podmiotami. Komisja podkreśla, że właśnie przepisy dotyczące pomocy publicznej mogą znacząco pomóc w osiągnięciu celów strategii „Europa 2020”, np. poprzez pobudzenie i wspieranie inicjatyw na rzecz innowacyjnych, efektywnych i bardziej przyjaznych dla środowiska technologii, przy jednoczesnym ułatwianiu dostępu do publicznego wsparcia dla inwestycji, kapitału podwyższonego ryzyka i finansowania działalności badawczo-rozwojowej.

Chociaż zazwyczaj rynki konkurencyjne są skuteczne w kształtowaniu cen, produkcji i wykorzystania zasobów, to, w przypadku wystąpienia niedoskonałości rynku, interwencja państwa może poprawić ich funkcjonowanie, i tym samym przyczynić się do inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego, sprzyjającego włączeniu społecznemu. W przypadku działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, niedoskonałości rynku mogą powstać np. dlatego, że uczestnicy rynku zazwyczaj nie uwzględniają (pozytywnych) efektów zewnętrznych, które przenoszą się na inne podmioty w gospodarce i tym samym angażują się w taką działalność w stopniu, który z punktu widzenia społeczeństwa jest niedostateczny. Ponadto, projekty badawcze, rozwojowe i innowacyjne mogą mieć również niewystarczający dostęp do finansowania lub problemy z koordynacją działań pomiędzy przedsiębiorstwami⁵.

Pomoc państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną może być zgodna ze wspólnym rynkiem, jeżeli można oczekiwać, że złagodzi ona niedoskonałość rynku przy wspieraniu realizacji ważnego projektu, stanowiącego przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub ułatwi rozwój niektórych działań gospodarczych, a wynikające z tej pomocy zakłócenie konkurencji i wymiany handlowej nie jest sprzeczne ze wspólnym interesem.

Wraz z modernizacją prawa pomocy publicznej, zapoczątkowaną w maju 2012 r., unowocześniono również zasady udzielania pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje w latach 2014-2020. Nowe zasady koncentrują się na:

- > lepszym ukierunkowaniu pomocy publicznej,
- > mobilizacji prywatnych inwestycji na B+R+I,
- > ograniczeniu negatywnych wpływów pomocy na B+R+I,
- > jaśniejszych i bardziej precyzyjnych regulacjach.

Zmodernizowane zasady wprowadzają:

- > **większą liczbę środków** zwolnionych z obowiązku notyfikacji,
- > **nowy środek pomocy:** wsparcie na rzecz infrastruktury badawczej,
- > **uproszczone warunki** udzielania pomocy na działalność innowacyjną,
- > **bardziej elastyczne pułapy pomocy** dla dużych indywidualnych środków pomocy,
- > **bardziej precyzyjne kryteria** szczegółowej oceny ekonomicznej.

Podsumowując, w celu sprawniejszego udzielania pomocy publicznej na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, zostały opracowane zasady, które bądź umożliwiają udzielanie takiej pomocy bez konieczności notyfikacji pomocy Komisji Europejskiej, bądź, pomimo że taka notyfikacja jest wymagana, wskazują, w jaki sposób należy przygotować wniosek o udzielenie wsparcia, tak, aby Komisja mogła go zaakceptować.

⁵ Komunikat Komisji - *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. U. UE z 27.6.2014 C 198/1, pkt 3-4.

Mając na uwadze ogromną wagę wspierania przez państwo działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, głównym celem Podręcznika jest przedstawianie ogólnych zasad udzielania takiej pomocy beneficjentom, w szczególności w odniesieniu do wsparcia udzielanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju („NCBR”, „Centrum”).

1.2. PODSTAWOWE POJĘCIA DOTYCZĄCE POMOCY PUBLICZNEJ

1.2.1. Słowniczek i wyjaśnienie podstawowych pojęć dotyczących pomocy publicznej

Poniżej zostały przedstawione podstawowe pojęcia dotyczące pomocy publicznej z uwzględnieniem pomocy na badania, rozwój i innowacje, które będą wykorzystane w dalszej części Podręcznika przy omawianiu szczegółowych zasad udzielania pomocy publicznej.

POMOC PUBLICZNA	Każdy środek spełniający wszystkie kryteria, o których mowa w art. 107 ust. 1 Traktatu.
POMOC UDZIELANA W RAMACH WYŁĄCZEŃ GRUPOWYCH	Pomoc publiczna, której nie dotyczy obowiązek notyfikacji, zgodnie z rozporządzeniami Komisji wydanymi na podstawie art. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. dotyczącego stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa (obecnie udzielana na podstawie Rozporządzenia 651/2014).
POMOC INDYWIDUALNA	Pomoc przyznana danemu przedsiębiorstwu, obejmująca pomoc ad hoc (pomoc nieprzyznaną na podstawie programu pomocy) oraz pomoc przyznaną indywidualnym beneficjentom na podstawie programu pomocy.
PROGRAM POMOCOWY	Każdy akt prawny, na podstawie którego, bez dodatkowych środków wykonawczych, można przyznać pomoc indywidualną przedsiębiorstwom określonym w sposób ogólny i abstrakcyjny w tym akcie, oraz każdy akt prawny, na którego podstawie przedsiębiorstwu lub przedsiębiorstwom można przyznać pomoc niezwiązaną z konkretnym projektem na czas nieokreślony lub o nieokreślonej wysokości (takim programem pomocowym jest np. Rozporządzenie MNiSW, na podstawie którego NCBR może udzielać pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje).
MIKRO, MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA LUB „MŚP”	Przedsiębiorstwa spełniające kryteria, o których mowa w Załączniku I do Rozporządzenia 651/2014.
EKWIWALENT DOTACJI BRUTTO	Kwota pomocy, którą otrzymałby beneficjent pomocy, gdyby uzyskał pomoc w formie dotacji, bez uwzględnienia opodatkowania podatkiem dochodowym.

EKWIWALENT DOTACJI NETTO	Kwota pomocy, którą otrzymałby beneficjent pomocy, gdyby uzyskał pomoc w formie dotacji, uwzględniającą opodatkowanie podatkiem dochodowym.
ROZPOCZĘCIE PRAC	Rozpoczęcie robót budowlanych związanych z inwestycją lub pierwsze prawnie wiążące zobowiązanie do zamówienia urządzeń lub inne zobowiązanie, które sprawia, że inwestycja staje się nieodwracalna, zależnie od tego, co nastąpi najpierw. Zakupu gruntów ani prac przygotowawczych, takich jak uzyskanie zezwoleń i przeprowadzenie studiów wykonalności, nie uznaje się za rozpoczęcie prac. W odniesieniu do przejęć „rozpoczęcie prac” oznacza moment nabycia aktywów bezpośrednio związanych z nabytym zakładem.
INTENSYWNOŚĆ POMOCY	Kwota pomocy brutto wyrażona jako odsetek kosztów kwalifikowalnych przed potrąceniem podatku lub innych opłat; Jeżeli pomoc przyznaje się w formie innej niż dotacja, kwotę pomocy wyraża się jako ekwiwalent dotacji. Pomoc wypłacana w kilku ratach jest dyskontowana do wartości w dniu przyznania pomocy. Stopa procentowa stosowana do tego celu jest stopą dyskontową obowiązującą w dniu przyznania pomocy. Intensywność pomocy oblicza się dla każdego beneficjenta.
DZIEŃ UDZIELENIA POMOCY	<p>Dzień, w którym podmiot ubiegający się o pomoc publiczną nabył prawo do otrzymania tej pomocy⁶, a w przypadku, gdy udzielenie pomocy w formie ulgi podatkowej następuje na podstawie aktu normatywnego, bez wymogu wydania decyzji:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) dzień, w którym zgodnie z odrębnymi przepisami upływa termin złożenia deklaracji albo innego dokumentu określającego wartość pomocy, z zastrzeżeniem lit. b) poniżej; b) dzień, w którym zgodnie z odrębnymi przepisami upływa termin złożenia zeznania rocznego - w przypadku udzielenia pomocy w formie ulgi w podatku dochodowym; c) dzień faktycznego przysporzenia korzyści finansowych - w przypadku braku obowiązku złożenia deklaracji albo innego dokumentu określającego wartość pomocy <p>- chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.</p>
PROCEDURA PRZETARGOWA ZGODNA Z ZASADAMI KONKURENCJI	Niedyskryminująca procedura przetargowa, która przewiduje uczestnictwo wystarczającej liczby przedsiębiorstw oraz gdy pomoc została przyznana na podstawie wstępnej oferty przedstawionej przez oferenta lub ceny rozliczeniowej. Ponadto budżet lub wolumen związany z procedurą przetargową jest wiążącym ograniczeniem, które prowadzi do sytuacji, w której nie wszyscy oferenci mogą otrzymać pomoc.

⁶ W praktyce, w przypadku programów krajowych NCBR, za dzień udzielenia pomocy przyjmuje dzień wydania przez Dyrektora NCBR decyzji w sprawie przyznania środków, bądź w przypadku projektów realizowanych etapowo, dzień wydania przez Dyrektora decyzji w sprawie przyznania środków oraz następnie dzień zatwierdzenia sprawozdania z realizacji danego etapu. Natomiast w przypadku dofinansowania z udziałem funduszy UE, dzień zawarcia Umowy o dofinansowanie.

POMOC DE MINIMIS	Pomoc <i>de minimis</i> stanowi szczególną kategorię wsparcia udzielanego przez państwo, gdyż uznaje się, że ze względu na swą małą wartość nie powoduje ona zakłócenia konkurencji w wymiarze unijnym. W związku z powyższym nie stanowi ona <i>de facto</i> pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, a w konsekwencji nie podlega obowiązkowi notyfikacji Komisji Europejskiej. Zasady udzielania pomocy <i>de minimis</i> określa Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy <i>de minimis</i> („ Rozporządzenie de minimis ”).
POMOC HORYZONTALNA	Pomoc kierowana do wszystkich przedsiębiorców, niezależnie od miejsca prowadzenia działalności oraz sektora gospodarki, w celu rozwiązania określonego problemu. Pomoc udzielana jest np. na: ratowanie i restrukturyzację zagrożonych przedsiębiorstw, badania, rozwój i innowacje, rozwój małych i średnich przedsiębiorców, zatrudnienie, usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym; zapewnienie kapitału podwyższonego ryzyka; ochronę środowiska oraz szkolenia.
POMOC REGIONALNA	Pomoc przeznaczona na wsparcie rozwoju najmniej rozwiniętych regionów poprzez wspieranie inwestycji i tworzenie nowych miejsc pracy, wspieranie nowo utworzonych małych przedsiębiorstw lub, w wyjątkowych przypadkach, poprzez przyznanie pomocy operacyjnej. Promuje ona ekspansję i dywersyfikację działalności gospodarczej przedsiębiorstw znajdujących się w tych regionach, zwłaszcza poprzez zachęcanie firm do otwierania tam nowych zakładów.
POMOC SEKTOROWA	Pomoc udzielana wyłącznie przedsiębiorcom z konkretnego sektora gospodarczego (np. z sektora transportu), jak również w sektorach wrażliwych: przemysł węglowy, hutnictwo żelaza i stali, przemysł stoczniowy. Do pomocy publicznej udzielanej w tych sektorach, z uwagi na ich specyficzny charakter, występujące problemy dotyczące, np. nadwyżki mocy produkcyjnych czy kapitałochłonności charakteru inwestycji, stosuje się często odmienne zasady udzielania pomocy publicznej, bardziej restrykcyjne niż zasady ogólne.
EFEKT ZACHĘTY	Uznaje się, że pomoc wywołuje efekt zachęty, jeżeli beneficjent złożył do danego Państwa Członkowskiego pisemny wniosek o przyznanie pomocy przed rozpoczęciem prac nad projektem lub rozpoczęciem działalności. Pojęcie efektu zachęty jest szczegółowo wyjaśnione w pkt 4.2.3. Podręcznika.

1.2.2. Słowniczek i wyjaśnienie pojęć dotyczących pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną

Poniżej przedstawione zostały kluczowe pojęcia odnoszące się wyłącznie do pomocy w zakresie działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, które będą wykorzystywane przy omawianiu poszczególnych rodzajów wsparcia przeznaczonych na tę działalność.

BADANIA PODSTAWOWE	Prace eksperymentalne lub teoretyczne, podejmowane przede wszystkim w celu zdobycia nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne.
BADANIA PRZEMYSŁOWE	Badania planowane lub badania krytyczne, mające na celu zdobycie nowej wiedzy oraz umiejętności celem opracowania nowych produktów, procesów lub usług, lub też wprowadzenia znaczących ulepszeń do istniejących produktów, procesów lub usług. Uwzględniają one tworzenie elementów składowych systemów złożonych i mogą obejmować budowę prototypów w środowisku laboratoryjnym lub środowisku interfejsu symulującego istniejące systemy, a także linii pilotażowych, kiedy są one konieczne do badań przemysłowych, a zwłaszcza uzyskania dowodu w przypadku technologii generycznych.
EKSPERYMENTALNE PRACE ROZWOJOWE	Zdobywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie dostępnej aktualnie wiedzy i umiejętności z dziedziny nauki, technologii i biznesu oraz innej stosownej wiedzy i umiejętności w celu opracowywania nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług. Mogą one także obejmować na przykład czynności mające na celu pojęciowe definiowanie, planowanie oraz dokumentowanie nowych produktów, procesów i usług. Bardziej szczegółowo pojęcie eksperymentalnych prac rozwojowych zostało przedstawione w pkt 1.2.2.3. Podręcznika
BADANIA STOSOWANE	Badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe lub ich dowolne połączenie ⁷ .
PROJEKT BADAWCZO-ROZWOJOWY	Operacja obejmująca działania wchodzące w zakres jednej lub większej liczby kategorii badań i rozwoju, której celem jest wykonanie niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym, naukowym lub technicznym i o jasno określonych z góry celach. Projekt badawczo-rozwojowy może składać się z kilku pakietów roboczych, działań lub usług; obejmuje on jasne cele, działania, które należy przeprowadzić w celu osiągnięcia tych celów (w tym ich oczekiwane koszty) oraz konkretne rezultaty, które umożliwią określenie wyników tych działań i porównanie ich z odpowiednimi celami. Dwa lub większą liczbę projektów badawczo-rozwojowych uznaje się za jeden projekt, jeżeli nie są one wyraźnie odrębne, a w szczególności, jeżeli prawdopodobieństwo powodzenia technologicznego tych projektów nie jest od siebie niezależne.

⁷ Definicja oparta na podstawie Zasad ramowych. Należy również mieć na uwadze definicję wynikającą z prawa krajowego. Zgodnie z art. 2 pkt 3 lit b) Ustawy o zasadach finansowania nauki badania stosowane są definiowane jako prace badawcze podejmowane w celu zdobycia nowej wiedzy, zorientowane przede wszystkim na zastosowanie w praktyce.

ORGANIZACJA PROWADZĄCA BADANIA I UPOWSZECHNIAJĄCA WIEDZĘ „ORGANIZACJA BADAWCZA”	Podmiot, niezależnie od jego statusu prawnego lub sposobu finansowania, którego podstawowym celem jest samodzielne prowadzenie badań podstawowych, badań przemysłowych lub eksperymentalnych prac rozwojowych, lub rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy. Bardziej szczegółowo pojęcie organizacji prowadzącej badania i upowszechniającej wiedzę zostało przedstawione w pkt 1.2.2.1.
STUDIUM WYKONALNOŚCI	Ocena i analiza potencjału projektu, która ma wesprzeć proces decyzyjny poprzez obiektywne i racjonalne określenie jego mocnych i słabych stron oraz możliwości i zagrożeń z nim związanych, zasobów, jakie będą niezbędne do realizacji projektu, oraz ocenę szans jego powodzenia.
KOSZTY PERSONELU	Koszty badaczy, techników i pozostałych pracowników pomocniczych w zakresie, w jakim są oni zatrudnieni przy odnośnym projekcie lub działaniu.
TRANSAKCJA NA WARUNKACH RYNKOWYCH	Warunki transakcji między umawiającymi się stronami, które nie różnią się od tych, jakie określiłyby niezależne przedsiębiorstwa, niezawierające jakiegokolwiek elementu zмовы. Każda transakcja, która wynika z otwartego, przejrzystego i niedyskryminującego postępowania, jest uznana za spełniającą zasadę ceny rynkowej.
SKUTECZNA WSPÓŁPRACA	Współpraca między co najmniej dwoma niezależnymi stronami w celu wymiany wiedzy lub technologii, lub służąca osiągnięciu wspólnego celu opartego na podziale pracy, gdy strony wspólnie określają zakres wspólnego projektu, przyczyniają się do jego realizacji i wspólnie ponoszą ryzyko, jak również dzielą się wynikami. Jedna lub kilka stron mogą ponosić pełne koszty projektu i tym samym zwolnić inne strony z ich ryzyka finansowego. Badania w ramach umowy i świadczenie usług badawczych nie są uważane za formy współpracy.
INFRASTRUKTURA BADAWCZA	Obiekty, zasoby i powiązane z nimi usługi, które są wykorzystywane przez środowisko naukowe do prowadzenia badań naukowych w dziedzinach będących przedmiotem ich zainteresowania, obejmujące wyposażenie naukowe lub zestaw przyrządów, zasoby oparte na wiedzy, takie jak zbiory, archiwa lub uporządkowane informacje naukowe, infrastrukturę opartą na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, taką jak sieć, infrastrukturę komputerową, oprogramowanie i infrastrukturę łączności lub wszelki inny podmiot o wyjątkowym charakterze, niezbędny do prowadzenia badań naukowych. Bardziej szczegółowo pojęcie infrastruktury badawczej zostało przedstawione poniżej tabeli.

KLASTRY INNOWACYJNE	Struktury lub zorganizowane grupy niezależnych stron (takich jak nowe przedsiębiorstwa innowacyjne, mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, a także organizacje badawcze zajmujące się rozpowszechnianiem wiedzy, organizacje niedochodowe i inne powiązane podmioty gospodarcze) mające na celu stymulowanie działalności innowacyjnej poprzez promowanie współdziałania zaplecza oraz wymiany informacji i wiedzy fachowej oraz poprzez skuteczne przyczynianie się do transferu wiedzy, tworzenia sieci powiązań oraz rozpowszechniania informacji i współpracy wśród przedsiębiorstw i innych organizacji wchodzących w skład danego klastra.
WYSOKO WYKWALIFIKOWANY PERSONEL	Personel posiadający wyższe wykształcenie i co najmniej pięcioletnie odpowiednie doświadczenie zawodowe, do którego zaliczają się także studia doktoranckie.
ODDELEGOWANIE	Oznacza tymczasowe zatrudnienie personelu przez beneficjenta przy czym taki personel ma prawo powrócić do swego poprzedniego pracodawcy.
USŁUGI DORADCZE W ZAKRESIE INNOWACJI	Doradztwo, pomoc i szkolenia w zakresie transferu wiedzy, nabywania i ochrony wartości niematerialnych i prawnych oraz korzystania z nich, korzystania z norm i regulacji, w których są one osadzone.
USŁUGI WSPARCIA INNOWACJI	Udostępnienie przestrzeni biurowej, banków danych, zasobów bibliotecznych, badań rynku, laboratoriów, znakowanie, testowanie i certyfikację jakości w celu opracowania bardziej efektywnych produktów procesów i usług.
INNOWACJE ORGANIZACYJNE	Wprowadzenie nowej metody organizacyjnej do praktyk prowadzenia działalności przedsiębiorstwa, organizacji pracy lub relacji z podmiotami zewnętrznymi, z wyłączeniem zmian, które opierają się na metodach organizacyjnych już stosowanych przez to przedsiębiorstwo, zmian w zakresie strategii zarządzania, połączeń i przejęć, zaprzestania stosowania danego procesu, prostego odtworzenia lub podwyższenia majątku, zmian wynikających wyłącznie ze zmian cen czynników produkcji, dostosowania do potrzeb użytkownika, dostosowania do potrzeb rynku lokalnego, regularnych zmian sezonowych lub innych zmian cyklicznych, obrotu nowymi lub znacząco udoskonalonymi produktami.
INNOWACJA W OBRĘBIE PROCESU	Wdrożenie nowej lub znacznie udoskonalonej metody produkcji lub dostarczania towarów i usług (w tym znacznej zmiany w obrębie technik, sprzętu lub oprogramowania). Definicja ta nie obejmuje natomiast: niewielkich zmian lub ulepszeń, zwiększenia mocy produkcyjnych lub usługowych poprzez dodanie systemów produkcyjnych lub logistycznych bardzo podobnych do obecnie stosowanych, zaprzestania stosowania danego procesu, prostego odtworzenia lub podwyższenia majątku, zmian wynikających jedynie ze zmian cen czynników produkcji, dostosowania do potrzeb użytkownika, dostosowania do potrzeb rynku lokalnego, regularnych zmian sezonowych i innych zmian cyklicznych, obrotu nowymi lub znacząco udoskonalonymi produktami.

OPRACOWANIE NA WYŁĄCZNOŚĆ	Udzielanie zamówień publicznych na usługi badawcze i rozwojowe, z których korzyści przypadają wyłącznie organowi zamawiającemu lub podmiotowi zamawiającemu; organ zamawiający lub podmiot zamawiający mogą te korzyści wykorzystać w ramach prowadzenia własnej działalności, pod warunkiem, że uregulują pełną opłatę za usługi.
PRZEKAZYWANIE W CAŁOŚCI	Organizacja prowadząca badania, infrastruktura badawcza lub nabywca publiczny uzyskują pełnię ekonomicznych korzyści wynikających z praw własności intelektualnej poprzez zachowanie prawa do nieograniczonego rozporządzania nimi, w szczególności prawa własności i prawa do udzielenia licencji. Przekazywanie w całości ma również miejsce, jeżeli organizacja prowadząca badania lub infrastruktura badawcza (lub nabywca publiczny) podejmują decyzję o zawarciu dalszych umów dotyczących tych praw, w tym o udzieleniu licencji partnerowi współpracującemu (lub przedsiębiorstwu).
TRANSFER WIEDZY	Wszelkie procesy, których celem jest zdobycie i gromadzenie wiedzy jawnej i dorozumianej oraz dzielenie się tą wiedzą, w tym umiejętnościami i kompetencjami w zakresie działalności gospodarczej i niegospodarczej, np. współpracy badawczej, doradztwa, udzielania licencji, tworzenia firm typu spin-off, publikacji i mobilności badaczy oraz innego personelu zajmującego się taką działalnością. Transfer wiedzy obejmuje – oprócz wiedzy naukowej i technicznej – również inne rodzaje wiedzy, np. wiedzę na temat korzystania z norm i obejmujących je regulacji oraz warunków rzeczywistego funkcjonowania i metod związanych z innowacjami organizacyjnymi, a także zarządzanie wiedzą w zakresie określania, nabywania, ochrony i wykorzystania wartości niematerialnych i prawnych.
ZAMÓWIENIE PRZEDKOMERCYJNE	Udzielanie zamówień publicznych na usługi badawcze i rozwojowe, w której to transakcji organ zamawiający lub podmiot zamawiający nie przejmuje wszystkich wyników i korzyści zlecenia na wyłączność do wykorzystania w ramach prowadzenia własnej działalności, ale dzieli je z usługodawcami na warunkach rynkowych. Zlecenie, którego przedmiot wchodzi w zakres jednej lub większej liczby kategorii badań i rozwoju określonych w niniejszych Zasad ramowych, musi być ograniczone w czasie i może obejmować opracowanie prototypów lub ograniczonej ilości nowych produktów lub usług w formie serii testowej. Nabycie produktów lub usług do komercyjnego rozpowszechniania nie może być przedmiotem tego samego zlecenia.

Do celów Podręcznika, bardziej szczegółowego omówienia wymagają następujące pojęcia:

- 1) organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę,
- 2) infrastruktura badawcza,
- 3) eksperymentalne prace rozwojowe.

1.2.2.1. Organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę

Za organizację prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę (organizację badawczą) uważa się każdy podmiot, niezależnie od jego statusu prawnego (ustanowionego na mocy prawa publicznego lub prywatnego) lub sposobu finansowania, którego podstawowym celem jest:

- > samodzielne prowadzenie badań podstawowych, badań przemysłowych lub eksperymentalnych prac rozwojowych lub
- > rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy.

W przypadkach, gdy tego rodzaju jednostka prowadzi również działalność gospodarczą, finansowanie, koszty i dochody związane z tą działalnością gospodarczą należy rozliczać oddzielnie (muszą być wyodrębnione w rachunkowości tego podmiotu). Przedsiębiorstwa mogące wywierać decydujący wpływ na taki podmiot, np. jako udziałowcy/akcjonariusze czy wspólnicy, nie mogą mieć preferencyjnego dostępu do uzyskanych przez ten podmiot wyników.

Zgodnie z tą definicją, dany podmiot może zostać uznany za organizację prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę, nawet jeżeli nie prowadzi badań, a jego działalność ogranicza się jedynie do rozpowszechniania wiedzy, o ile rozpowszechnianie wiedzy jest podstawowym celem takiej organizacji⁸.

Wśród podmiotów, które mogą zostać uznane za organizację badawczą wymienia się: uniwersytet, instytut badawczy, podmiot zajmujący się transferem technologii, pośrednika w dziedzinie innowacji, fizyczny lub wirtualny podmiot prowadzący współpracę w dziedzinie badań i rozwoju.

Cechy charakterystyczne organizacji badawczej zostały przedstawione poniżej.

Cechy charakterystyczne organizacji badawczej

- > Status organizacji badawczej jest niezależny od statusu prawnego danego podmiotu (ustanowienie na mocy prawa publicznego czy prywatnego) oraz sposobu finansowania.
- > Podstawowym celem organizacji badawczej jest samodzielne prowadzenie:
 - badań podstawowych, lub
 - badań przemysłowych, lub
 - eksperymentalnych prac rozwojowych, lub
 - rozpowszechnianie na szeroką skalę wyników takich działań poprzez nauczanie, publikację lub transfer wiedzy.
- > Jeżeli organizacja badawcza oprócz działalności niegospodarczej prowadzi również działalność gospodarczą, to finansowanie, koszty i przychody z działalności gospodarczej powinny być ewidencjonowane i rozliczane oddzielnie.
- > Przedsiębiorstwa mogące wywierać decydujący wpływ na organizację badawczą, np. jako jej udziałowcy/akcjonariusze czy wspólnicy, nie mogą mieć preferencyjnego dostępu do wyników badań prowadzonych przez ten podmiot.

W wyniku reformy zasad pomocy publicznej, definicja organizacji badawczej została rozszerzona o organizację szerzącą wiedzę (np. centra transferu technologii), a obowiązek reinwestowania wszelkich zysków w zasadniczą (niegospodarczą) działalność organizacji został zawężony do zysków z transferu technologii. W Polsce

⁸ Interpretacja Komisji dostępna na stronie internetowej UOKiK:
https://uokik.gov.pl/wyjasnienia_i_interpretacje_komisji_europejskiej.php#faq2426

do organizacji badawczych można zaliczyć, w szczególności, jednostki naukowe w rozumieniu ustawy o finansowaniu nauki⁹. Obecnie za organizację badawczą mogą zostać uznane również takie podmioty, jak: fundacja, stowarzyszenie czy spółka (w tym zarządzająca daną infrastrukturą badawczą).

Podmioty uznawane za organizacje badawcze przedstawia poniższy diagram.

Należy podkreślić, że pomoc na badania, rozwój i innowacje nie jest przewidziana wyłącznie dla organizacji badawczych. Wprost przeciwnie, znaczna część środków, np. w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, jest przewidziana dla typowych przedsiębiorstw (tzn. takich podmiotów, których główną, dominującą działalnością jest działalność gospodarcza, a nie działalność uboczna niemająca takiego charakteru), w szczególności mikro-, małych oraz średnich przedsiębiorstw, ich konsorcjów, bądź konsorcjów przedsiębiorstw i jednostek naukowych.

⁹ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki, Dz. U. 2014, poz. 1620, j.t.

1.2.2.2. Infrastruktura badawcza

Infrastruktura badawcza oznacza obiekty, zasoby i powiązane z nimi usługi, które są wykorzystywane przez środownisko naukowe do prowadzenia badań naukowych w swoich dziedzinach. Definicja ta obejmuje:

- > wyposażenie naukowe lub zestaw instrumentów,
- > zasoby oparte na wiedzy, takie jak:
 - zbiory,
 - archiwa,
 - uporządkowane informacje naukowe,
 - infrastruktura dostępowa, oparta na technologiach informacyjno-komunikacyjnych takich jak:
 - sieć,
 - infrastruktura komputerowa,
 - oprogramowanie i infrastruktura łączności, oraz
 - wszelkie inne unikalne środki niezbędne do prowadzenia badań naukowych.

Infrastruktury badawcze tego typu mogą być zlokalizowane w jednej placówce lub „rozproszone” (zorganizowana sieć zasobów).

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wspólnotowych ram prawnych konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej (ERIC)¹⁰, **środownisko naukowe** to jakakolwiek formalna lub nieformalna grupa lub sieć osób prowadząca systematyczną działalność polegającą na zdobywaniu wiedzy.

Rodzaj działalności prowadzonej (lub planowanej) przez organizację badawczą na danej infrastrukturze (gospodarczej lub niegospodarczej) ma wpływ na to, jaki będzie sposób finansowania tej infrastruktury – będzie stanowił pomoc publiczną lub nie. Oznacza to, że jeśli organizacja planuje wykorzystywać infrastrukturę do celów gospodarczych, przy jej finansowaniu należy uwzględnić przepisy dotyczące pomocy publicznej, chyba że działalność gospodarcza zostanie ograniczona do 20% (działalność pomocnicza)¹¹. W konsekwencji, przy wykorzystywaniu infrastruktury do działalności niegospodarczej (lub gdy działalność gospodarcza stanowi działalność pomocniczą), jej finansowanie nie będzie stanowiło pomocy publicznej.

Z uwagi na sposób wykorzystania infrastruktury badawczej można wyróżnić:

- > infrastrukturę jednostek badawczych, co do zasady nieprzeznaczoną do prowadzenia działalności gospodarczej,
- > otwartą infrastrukturę, przeznaczoną (bądź nie) do prowadzenia działalności gospodarczej,
- > infrastrukturę badawczą dedykowaną określonym przedsiębiorstwom.

Kwestia prowadzenia działalności gospodarczej i niegospodarczej przez organizacje badawcze oraz infrastrukturę badawczą jest omówiona szerzej w pkt 1.2.4. Podręcznika.

Wskazówki co do możliwości wystąpienia pomocy publicznej w związku z finansowaniem inwestycji w infrastrukturę badawczą zostały zawarte w opublikowanych przez Komisję siatkach analitycznych dotyczących infrastruktury - „*Analytical Grids on the application of the State aid rules to the financing of infrastructure projects*”¹².

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 723/2009 z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie wspólnotowych ram prawnych konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej (ERIC), Dz. Urz. UE. z dnia 8 sierpnia 2009 r., L 206, str. 1.

¹¹ Wytczne MIR, Organizacja badawcza i infrastruktura badawcza w świetle przepisów o pomocy publicznej, dostępne na stronie internetowej: https://www.poir.gov.pl/media/2842/Poradnik_Organizacja_badawcza_infrastrukturaB_R_a_pomoc_publiczna_maj_2015.pdf

¹² Dokument dostępny w języku angielskim na stronie Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji, wersja wrzesień 2015 r.

1.2.2.3. Eksperymentalne prace rozwojowe

Eksperymentalne prace rozwojowe oznaczają zdobywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie dostępnej aktualnie wiedzy i umiejętności z dziedziny nauki, technologii i biznesu oraz innej stosownej wiedzy i umiejętności w celu opracowywania nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług. Mogą one także obejmować, na przykład, czynności mające na celu pojęciowe definiowanie, planowanie oraz dokumentowanie nowych produktów, procesów i usług.

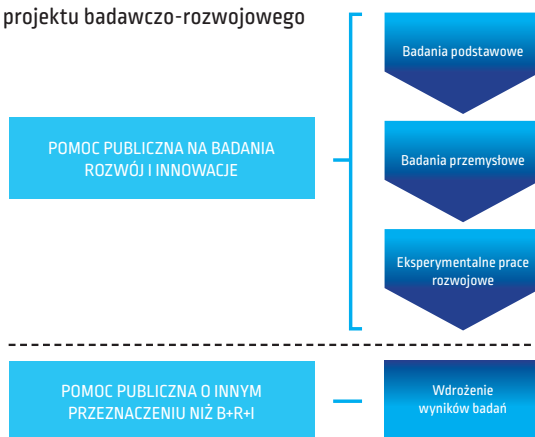
Eksperymentalne prace rozwojowe mogą obejmować:

- > opracowanie prototypów,
- > demonstracje,
- > opracowanie projektów pilotażowych,
- > testowanie i walidację nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów, procesów lub usług, których ostateczny kształt zasadniczo nie został jeszcze określony,
- > opracowanie prototypów i projektów pilotażowych, które można wykorzystać do celów komercyjnych, w przypadku gdy prototyp lub projekt pilotażowy z konieczności jest produktem końcowym do wykorzystania do celów komercyjnych, a jego produkcja jest zbyt kosztowna, aby służył on jedynie do demonstracji i walidacji.

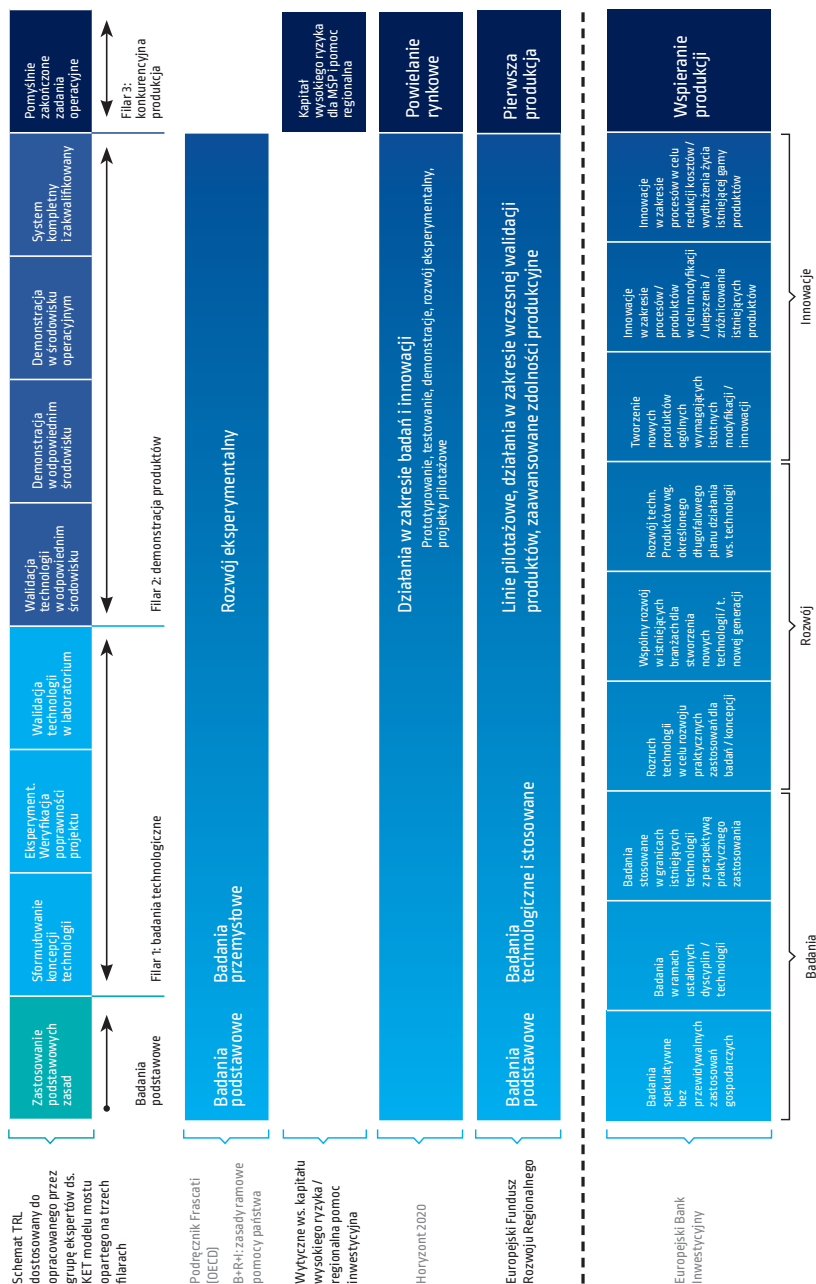
Eksperymentalne prace rozwojowe nie obejmują rutynowych i okresowych zmian wprowadzanych do istniejących produktów, linii produkcyjnych, procesów wytwórczych, usług oraz innych operacji w toku, nawet jeśli takie zmiany mają charakter ulepszeń.

W niektórych przypadkach badania przemysłowe mogą być bardzo zbliżone do prac rozwojowych np. tam, gdzie rezultatem prac jest prototyp. Należy jednak podkreślić, że taki prototyp jest poddawany innym badaniom w ramach badań przemysłowych i prac rozwojowych. Zgodnie z cyklem życia projektu badawczego, eksperymentalne prace rozwojowe znajdują się najbliżej fazy wdrożenia wyników badań.

Poniżej zostały przedstawione cykle życia projektu badawczo-rozwojowego

Pomoc publiczna na badania, rozwój i innowacje udzielana jest do końca etapu eksperymentalnych prac rozwojowych.

Definicje i kryteria stosowane w odniesieniu do finansowania badań, rozwoju i innowacji w ramach polityki unijnej i na mocy przepisów unijnych¹³

¹³ Komunikat Komisji - Europejska strategia w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających – droga do wzrostu i miejsc pracy, COM/2012/0341 final.

1.2.3. Pojęcie przedsiębiorcy oraz działalności gospodarczej

Zakaz udzielania pomocy publicznej, ustanowiony w przepisie art. 107 ust. 1 TFUE, skierowany jest do Państw Członkowskich. Niemniej jednak chodzi tutaj o pomoc, która udzielana jest przez państwo (z zasobów państwowych) przedsiębiorstwom¹⁴. Dlatego pojęcia: „przedsiębiorstwa” oraz „działalności gospodarczej” odgrywają kluczową rolę przy definiowaniu pomocy publicznej, bowiem tylko wsparcie udzielone podmiotowi w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, będzie mogło być uznane za pomoc publiczną.

Należy wskazać, że prawo UE nie rozróżnia pojęcia przedsiębiorcy ani przedsiębiorstwa, jak to ma miejsce w prawie polskim (definicje w Kodeksie cywilnym¹⁵ oraz w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej¹⁶).

Należy wskazać, że dla problematyki pomocy publicznej decydujące znaczenie ma definicja przedsiębiorstwa wypracowana na gruncie prawa UE, co oznacza, że przy ubieganiu się o pomoc publiczną, czy też przy udzieleniu pomocy publicznej, nie powinno się posługiwać definicjami obowiązującymi na gruncie prawa krajowego (np. definicją przedsiębiorstwa znajdującą się w kodeksie cywilnym, czy też definicją działalności gospodarczej znajdującą się w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej).

Zgodnie z definicją przedsiębiorstwa, przyjętą w Załączniku I do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014¹⁷ („Rozporządzenie 651/2014” lub „Rozporządzenie GBER”), **za przedsiębiorstwo uważa się podmiot prowadzący działalność gospodarczą bez względu na jego formę prawną**. Zalicza się tu w szczególności osoby prowadzące działalność na własny rachunek oraz firmy rodzinne zajmujące się rzemiosłem lub inną działalnością, a także spółki lub konsorcja prowadzące regularną działalność gospodarczą.

Wyjaśniając definicję przedsiębiorstwa i działalności gospodarczej warto odnieść się do projektu Zawiadomienia Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE¹⁸ („Projekt Zawiadomienia”). Celem Projektu Zawiadomienia jest wyjaśnienie kluczowych zagadnień związanych z pojęciem pomocy publicznej, w tym pojęcia przedsiębiorstwa oraz działalności gospodarczej, by zapewnić łatwiejsze, bardziej przejrzyste i spójniejsze stosowanie tych pojęć w odniesieniu do przedsiębiorców z całej Unii.

W Projekcie Zawiadomienia Komisja zwraca uwagę, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej („TSUE”, „Trybunał”) definiuje przedsiębiorstwa jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą, bez względu na ich status prawny i sposób ich finansowania¹⁹. **Zakwalifikowanie określonego podmiotu jako przedsiębiorstwa zależy całkowicie od charakteru jego działalności**. Ta ogólna zasada ma trzy ważne konsekwencje:

1. Po pierwsze, status podmiotu na podstawie prawa krajowego nie jest decydujący. Na przykład podmiot zaklasyfikowany, zgodnie z prawem krajowym, jako stowarzyszenie lub klub sportowy, może zostać uzna-

¹⁴ Dla uproszczenia pojęcie „przedsiębiorstwa” oraz „przedsiębiorcy” jest używane w Podręczniku zamiennie.

¹⁵ Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

¹⁶ Art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z którym przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i niebędąca osobą prawną jednostka organizacyjna, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

¹⁷ Rozporządzenie Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz. Urz. UE z 26 czerwca 2014 r. L 187, s.1.

¹⁸ Projekt – Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, projekt dostępny na stronie Komisji Europejskiej, Dyrekcja Generalnej ds. Konkurencji.

¹⁹ Wyrok z 2000 r. w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98, Pavlov i inni, Rec. s. I-6451, pkt 74.

- ny za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Ta sama zasada ma zastosowanie do podmiotu, który formalnie jest częścią administracji publicznej (np. zakład budżetowy). Jedynym istotnym pod tym względem kryterium jest fakt, czy podmiot ten prowadzi działalność gospodarczą.
2. Po drugie, o stosowaniu zasad pomocy państwa nie decyduje to, czy dany podmiot utworzono w celu generowania zysków. Z orzecznictwa sądów unijnych wynika, że podmioty nienastawione na zysk mogą także oferować na rynku towary i usługi²⁰. Jeżeli tak nie jest, podmioty nienastawione na zysk pozostają poza zakresem kontroli pomocy państwa.
 3. Po trzecie, klasyfikacja podmiotu jako przedsiębiorstwa zawsze powiązana jest z konkretną działalnością. Podmiot, który prowadzi zarówno działalność gospodarczą, jak i niegospodarczą, uznaje się za przedsiębiorstwo jedynie w odniesieniu do działalności gospodarczej. Zatem, jeżeli wsparcie będzie udzielane na działalność niegospodarczą, nie będzie uznawane za pomoc publiczną. Ponadto, do celów stosowania zasad pomocy publicznej, dwa odrębne podmioty prawne mogą zostać uznane za tworzące jeden podmiot gospodarczy. Ten podmiot gospodarczy jest w związku z tym uznawany za konkretne przedsiębiorstwo (tzw. koncepcja single economic unit). W tym kontekście Trybunał weryfikuje istnienie pakietu kontrolnego lub innych powiązań funkcjonalnych, gospodarczych i organizacyjnych²¹.

Wyjaśniając różnicę między działalnością gospodarczą i niegospodarczą, Trybunał konsekwentnie utrzymuje, że działalnością gospodarczą jest wszelka działalność polegająca na oferowaniu na rynku towarów i usług²². To, czy istnieje rynek dla określonych towarów i usług może zależeć od sposobu organizacji tych usług w danym Państwie Członkowskim i w związku z tym mogą występować różnice w poszczególnych Państwach Członkowskich. Komisja podkreśla, że w związku z decyzjami politycznymi lub rozwojem sytuacji gospodarczej, klasyfikacja określonej działalności może się zmieniać wraz z upływem czasu. To, co dzisiaj nie stanowi działalności gospodarczej na rynku, może się nią stać w przyszłości i odwrotnie.

Decyzja organu publicznego o nieudzieleniu osobom trzecim zezwolenia na świadczenie określonej usługi (np. dlatego, że organ ten zamierza świadczyć tę usługę we własnym zakresie) nie wyklucza istnienia rynku na dane usługi. Pomimo takiego zamknięcia rynku, działalność gospodarcza może istnieć, jeżeli inne podmioty byłyby skłonne i zdolne do świadczenia danej usługi na odnośnym rynku. Fakt świadczenia określonej usługi we własnym zakresie nie ma znaczenia dla stwierdzenia, czy dana działalność jest działalnością gospodarczą czy nie²³.

Ponieważ rozróżnienie na działalność gospodarczą i niegospodarczą zależy m.in. od decyzji politycznych i rozwoju sytuacji gospodarczej w danym Państwie Członkowskim, obecnie nie jest możliwe sporządzenie wyczerpującego wykazu rodzajów działalności, które z założenia nigdy nie miałyby charakteru gospodarczego. Taki wykaz nie zapewniłby rzeczywistej pewności prawa, a przez to byłby mało użyteczny.

²⁰ Wyrok z 1980 r. w sprawach połączonych C-209/78 i 215/78 i C-218/78 Van Landewyck, Rec. s. 3125, pkt 88; wyrok z 1995 r. w sprawie C-244/94 FFFSA i in., Rec. s. I-4013, pkt 21; wyrok z 2008 r. w sprawie C-49/07 MOTOE, Zb.Orz. s. I-4863, pkt 27 i 28.

²¹ Wyrok z 2010 r. w sprawie C-480/09 P AceaElectrabel Produzione SpA przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-13355, pkt 47–55; wyrok z 2006 r. w sprawie C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze SpA i in., Zb.Orz. s. I-289, pkt 112.

²² Wyrok z 1987 r. w sprawie C-118/85 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. 2599, pkt 7; wyrok z 1998 r. w sprawie C-35/96 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. I-3851, pkt 36; wyrok z 2000 r. w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98 Pavlov i in., Rec. s. I-6451, pkt 75.

²³ Zob. opinia rzecznika generalnego Geelhoeda w sprawie C-295/05 Asociación Nacional de Empresas Forestales [Asemfo] [wyrok z 2007 r.], Zb.Orz. s. I-2999, pkt 110–116; art. 5 ust. 2 i art. 6 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70, Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1; decyzja Komisji 2011/501/UE z dnia 23 lutego 2011 r. w sprawie pomocy państwa C 58/06 (ex NN98/05) udzielonej przez Niemcy na rzecz przedsiębiorstw Bahnen der Stadt Monheim (BSM) oraz Rheinische Bahngesellschaft (RBG) in Verkehrsverbund Rhein Ruhr [Związek Komunikacyjny Renu- Ruhry], Dz.U. L 210 z 17.8.2011, s. 1, motyw 208 i 209.

Podsumowując powyższe należy wskazać, że przyjęta na podstawie wcześniejszego orzecznictwa sądów UE definicja przedsiębiorstwa jest bardzo szeroka²⁴. Podkreśla się w nim, że przez **działalność gospodarczą należy rozumieć oferowanie towarów i usług na rynku**. Uznaje się, że pojęcie to dotyczy zarówno działalności produkcyjnej, dystrybucyjnej, jak i usługowej. **Nie jest przy tym istotne, czy działalność ma zarobkowy charakter, w związku z czym działalność gospodarczą, w rozumieniu prawa konkurencji UE, prowadzić mogą także podmioty typu non-profit** (np. fundacje, stowarzyszenia)²⁵. Nawet jeżeli dany podmiot świadczy usługi całkowicie bezpłatnie i jest w całości, bądź w części, finansowany przez państwo, również może zostać uznany za przedsiębiorcę. **Przy ocenie charakteru danej działalności sądy UE kierują się bowiem możliwością występowania na określonym rynku rzeczywistej lub potencjalnej konkurencji ze strony innych podmiotów**²⁶.

Wszelkie odniesienia w prawie pomocy publicznej do przedsiębiorstwa powinny być skierowane do podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą (ujęcie przedmiotowe przedsiębiorcy)²⁷.

Zatem, w momencie występowania o wsparcie, każdy podmiot powinien ocenić, czy jest przedsiębiorcą, a jeżeli tak, to czy wsparcie, o które się ubiega, będzie dotyczyło prowadzonej przez niego działalności gospodarczej czy niegospodarczej. Gdy będzie to działalność gospodarcza, udzielenie pomocy (w tym określenie jej dopuszczalnej wysokości) odbywa się na podstawie odpowiednich przepisów dotyczących pomocy publicznej.

- > **Bez znaczenia dla zakwalifikowania danego podmiotu jako przedsiębiorstwa jest:**
 - ustanowienie podmiotu na mocy prawa publicznego czy prywatnego,
 - źródło finansowania podmiotu (publiczne czy prywatne), oraz
 - cel prowadzenia działalności (dla zysku czy non-profit).
- > **Decydującym dla zakwalifikowania danego podmiotu jako przedsiębiorstwa jest pojęcie działalności gospodarczej.**
- > **Ocena działalności prowadzonej przez dany podmiot, jako działalności gospodarczej w kontekście wystąpienia pomocy publicznej, dokonywana jest na podstawie prawa UE przy uwzględnieniu wypracowanego orzecznictwa sądów UE oraz praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej.**
- > **Regulacje prawa krajowego, definiujące przedsiębiorcę (przedsiębiorstwo) oraz działalność gospodarczą, nie wpływają na ocenę statusu podmiotu.**
- > **Wskazane w prawie krajowym pojęcie działalności gospodarczej nie jest tożsame z tym pojęciem na gruncie prawa konkurencji UE.**
- > **Mimo, iż dana działalność nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu prawa krajowego, działalność ta jednocześnie może zostać zakwalifikowana jako działalność gospodarcza na potrzeby prawa konkurencji UE, a w konsekwencji podmiot prowadzący taką działalność będzie uznawany za przedsiębiorstwo i będzie podlegał reżimowi pomocy publicznej.**

²⁴ W szczególności: wyroku TSUE w sprawie C-41/90 Hofner and Elser v. Macrotron GmbH [1991] ECR I-1979, orzeczenie TSUE w sprawie Albany C-67/96, ECR [1999] I-05751.

²⁵ O. Odudu, *The Boundaries of EC Competition Law. The Scope of Article 81*, Oxford University Press 2007, s. 26-27 oraz 34-37.

²⁶ Orzeczenie TSUE w sprawie Albany C-67/96, ECR [1999] I-05751.

²⁷ K. Gałązka, Pomoc publiczna dla przedsiębiorców, UOKiK, Warszawa, marzec 2012 r. str. 11/12.

1.2.4. Organizacja badawcza jako przedsiębiorstwo i beneficjent pomocy publicznej

1.2.4.1. Organizacja badawcza jako beneficjent pomocy publicznej

Organizacje badawcze oraz infrastruktury badawcze mogą być beneficjentem pomocy publicznej, jeżeli otrzymywane przez nie finansowanie publiczne spełnia wszystkie warunki wskazane w art. 107 ust. 1 TFUE (o czym szerzej w Rozdziale II Podręcznika) oraz pod warunkiem, że beneficjent zostanie zakwalifikowany jako przedsiębiorstwo.

Jak wskazano powyżej, elementem decydującym o uznaniu danego podmiotu za przedsiębiorstwo jest prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na oferowaniu produktów lub usług na danym rynku. Z tego względu organizacja badawcza, która prowadzi działalność gospodarczą w postaci np.: wynajmu wyposażenia lub laboratoriów przedsiębiorstwom, świadczenia usług dla przedsiębiorstw lub prowadzenia badań na zlecenie, może być objęta regułami pomocy publicznej, jeśli finansowany ze środków publicznych projekt (infrastrukturalny bądź badawczy) dotyczy tej działalności gospodarczej²⁸.

Finansowanie unijne, zarządzane centralnie przez instytucje, agencje, wspólne przedsiębiorstwa lub inne unijne organy, które nie jest bezpośrednio ani pośrednio kontrolowane przez Państwa Członkowskie, nie stanowi pomocy państwa. Jako przykład Komisja wskazuje finansowanie w ramach programu „Horyzont 2020” lub Programu UE na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME).

Z kolei zasoby pochodzące z UE (np. z funduszy strukturalnych) lub z międzynarodowych instytucji finansowych, takich jak MFW lub EBOR, należy uznawać za zasoby państwowe (których udzielanie podlega przepisom o pomocy publicznej), jeżeli organy krajowe dysponują swobodą w zakresie ich wykorzystania (w szczególności w zakresie wyboru beneficjentów)²⁹.

Dlatego też wsparcie na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, udzielane w ramach ogólnopolskich (np. Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020) oraz regionalnych programów operacyjnych (np. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020), stanowi, co do zasady, pomoc publiczną. Podobnie sytuacja ma miejsce w przypadku wsparcia udzielanego w ramach sektorowych programów krajowych bez udziału środków z funduszy UE. Natomiast sytuacje, w których wsparcie pochodzi ze źródeł zagranicznych i nie jest kontrolowane przez Państwo Członkowskie (w naszym przypadku przez Polskę) występują bardzo rzadko³⁰.

W przypadku łączenia finansowania, które nie jest pomocą publiczną, z pomocą państwa, do ustalenia, czy progi powodujące obowiązek zgłoszenia i progi maksymalnej intensywności pomocy są przestrzegane, należy uwzględnić wyłącznie pomoc państwa. Podobnie ocena zgodności wsparcia z rynkiem wewnętrznym również obejmuje wyłącznie pomoc państwa³¹.

²⁸ Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198/1, pkt. 9., Wytyczne MIR „Organizacja badawcza i infrastruktura badawcza w świetle przepisów o pomocy publicznej”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

²⁹ Na przykład w odniesieniu do funduszy strukturalnych Komisja wskazała tak w decyzji z dnia 22 listopada 2006 r. w sprawie pomocy państwa 157/06 – Zjednoczone Królestwo, South Yorkshire Digital Region Broadband Project, motywy 21 i 29 dotyczące środka częściowo finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Dz.U. C 80 z 13.4.2007, s. 2.

³⁰ Takim przykładem są np. środki pochodzące z programu Horyzont 2020.

³¹ Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198/1, pkt. 9., Poradnik „Organizacja badawcza i infrastruktura badawcza w świetle przepisów o pomocy publicznej”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

1.2.4.2. Działalność prowadzona przez organizacje badawcze oraz infrastrukturę badawczą

Organizacja badawcza może prowadzić zarówno działalność gospodarczą jak i niegospodarczą. Wskazuje się, że działalność niegospodarcza powinna mieć charakter zasadniczy, nie określono jednak, co to dokładnie oznacza (np. czy musi ona stanowić ponad 50% całej działalności).

Organizacje badawcze (np. uczelnie) często stanowią element systemu dydaktyki. Zgodnie zorzecznictwem TSUE, kształcenie publiczne, organizowane w ramach krajowego systemu kształcenia, finansowanego i nadzorowanego przez państwo, może być uznane za działalność niegospodarczą³².

Publiczne świadczenie usług edukacyjnych czy dydaktycznych należy odróżnić od usług finansowanych głównie przez rodziców lub uczniów, lub z przychodów komercyjnych. Na przykład kształcenie na poziomie wyższym, finansowane w całości przez studentów, wyraźnie kwalifikuje się do tej ostatniej kategorii (w tym zakresie uczelnia prowadzi działalność gospodarczą i wsparcie na taką działalność będzie, co do zasady, pomocą publiczną). W niektórych Państwach Członkowskich podmioty publiczne mogą także oferować usługi edukacyjne czy dydaktyczne, które, ze względu na ich charakter, strukturę finansowania i istnienie konkurencyjnych podmiotów prywatnych, należy uznać za gospodarcze³³.

Charakter niektórych działań organizacji badawczej zależy od warunków, na jakich są podejmowane, np. prowadzenie badań może mieć:

- > charakter niegospodarczy, jeśli są one niezależne i mają na celu powiększanie zasobów wiedzy i lepsze zrozumienie danej dziedziny nauki, a ich wyniki są rozpowszechniane, albo
- > charakter gospodarczy, jeśli są to badania na zlecenie przedsiębiorcy, który staje się właścicielem wyników badań wypracowanych w projekcie i wyniki te nie są rozpowszechniane.

Uwzględniając powyższe Komisja uznaje, że następujące rodzaje działalności prowadzonej przez organizacje badawcze zazwyczaj mają charakter niegospodarczy³⁴:

- > **zasadnicza działalność organizacji badawczych i infrastruktur badawczych, w szczególności:**
 - **kształcenie** mające na celu zwiększanie coraz lepiej wykształconych zasobów ludzkich.
Edukację i dydaktykę publiczną, organizowaną w ramach krajowego systemu edukacji, finansowaną głównie lub wyłącznie przez państwo i nadzorowaną przez państwo, uznaje się za działalność niegospodarczą. Nie uznaje się jednak za zasadniczą działalność niegospodarczą organizacji prowadzących badania szkoleń dla pracowników (w rozumieniu zasad pomocy państwa dotyczących pomocy szkoleniowej).
 - **niezależna działalność badawczo-rozwojowa** mająca na celu powiększanie zasobów wiedzy i lepsze zrozumienie, w tym badania i rozwój w ramach współpracy, kiedy to organizacja prowadząca badania lub infrastruktura badawcza podejmuje skuteczną współpracę.
Świadczenia usług w zakresie badań i rozwoju oraz działalności badawczo-rozwojowej prowadzonej w imieniu przedsiębiorstw nie uznaje się za niezależną działalność badawczo-rozwojową.

³² W wyroku z 2007 r. w sprawie C-318/05 Komisja przeciwko Niemcom, Zb. Orz. s. I-6957, pkt 68 Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że państwo: „ustanawiając i utrzymując taki system szkolnictwa publicznego – finansowany co do zasady z budżetu publicznego, a nie przez uczniów lub ich rodziców – (...) nie angażuje się w działalność prowadzoną za wynagrodzeniem, lecz wykonuje zadania z dziedziny społecznej, kulturalnej i edukacyjnej na rzecz swych mieszkańców”. Zob. także decyzja Komisji z dnia 25 kwietnia 2001 r. w sprawie pomocy państwa N 118/00 Subventions publiques aux clubs sportifs professionnels, Dz.U. C 333 z 28.11.2001, s. 6.

³³ Projekt – *Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE*, projekt dostępny na stronie Komisji Europejskiej, Dyrekcja Generalnej ds. Konkurencji, str. 8-9.

³⁴ Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198.

- szerokie rozpowszechnianie wyników badań na zasadzie niedyskryminacji i braku wyłączności, np. przez nauczanie, dostępne bazy danych, otwarte publikacje i otwarte oprogramowanie.
- > **Działania związane z transferem wiedzy, jeżeli**
 - są prowadzone przez organizację badawczą lub infrastrukturę badawczą (w tym przez ich działy lub jednostki zależne) albo wspólnie z innymi podmiotami tego typu, lub w imieniu innych podmiotów tego typu oraz
 - wszelkie zyski z tych działań są reinwestowane w zasadniczą działalność organizacji badawczej lub infrastruktury badawczych. Zlecenie wykonania odpowiednich usług stronom trzecim w drodze procedury otwartej nie wpływa na niegospodarczy charakter takiej działalności.

Działy lub jednostki zależne nie mogą być traktowane jako samodzielne organizacje badawcze, lecz należy traktować je jako część większej całości. Ma to wpływ na to, którą działalność należy uznać za działalność zasadniczą organizacji badawczej, na którą ma być przeznaczany zysk z działań związanych z transferem wiedzy. Trzeba także mieć na uwadze, że dalszy rozwój lub sprzedaż praw do innowacji, które były przedmiotem transferu wiedzy (np. ich licencjonowanie), zasadniczo stanowi działalność gospodarczą, nawet jeśli jest ona prowadzona przez jednostkę zależną organizacji badawczej³⁵.

Z kolei za działalność gospodarczą organizacji badawczych oraz infrastruktur badawczych uznaje się co do zasady:

- > badania na zlecenie,
- > usługi badawcze,
- > wynajem wyposażenia i infrastruktury,
- > dydaktykę poza publicznym systemem (studia podyplomowe, kursy, szkolenia na zlecenie).

Jeżeli organizacja badawcza prowadzi zarówno działalność o charakterze gospodarczym jak i niegospodarczym, to finansowanie publiczne działalności niegospodarczej nie stanowi pomocy publicznej, **jeśli oba rodzaje działalności oraz ich koszty, finansowanie i przychody można wyraźnie rozdzielić w celu uniknięcia subsydiowania skrośnego działalności gospodarczej** (tzw. *spill-over effect*). Dowodem na odpowiednie rozdzielenie kosztów, finansowania i przychodów mogą być roczne sprawozdania finansowe odpowiedniego podmiotu.

Jeżeli organizację prowadzącą badania albo infrastrukturę badawczą wykorzystuje się zarówno do prowadzenia działalności gospodarczej jak i niegospodarczej, **zasadami pomocy państwa obejmuje się tylko te środki publiczne, które powiązane są z działalnością gospodarczą.** W przypadku, gdy organizacja prowadząca badania lub infrastrukturę badawczą jest finansowana zarówno ze źródeł publicznych jak i prywatnych, zasadami pomocy publicznej będzie objęte finansowanie publiczne przyznane danemu podmiotowi na określony okres obrachunkowy, w wysokości przekraczającej koszty działalności niegospodarczej poniesione w tym okresie³⁶.

Jeśli organizacja prowadząca badania lub infrastruktura badawcza prowadzi niemal wyłącznie działalność niegospodarczą, jej finansowanie może być w całości nieobjęte zasadami pomocy państwa, pod warunkiem, że jej działalność gospodarcza ma charakter czysto pomocniczy (*ancillary activity*), tj. odpowiada działalności, która jest bezpośrednio związana z funkcjonowaniem danej organizacji prowadzącej badania lub infrastruktury badaw-

³⁵ Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198, Newsletter nr 2 – Luty 2015 – badania i rozwój, UOKiK, dokument dostępny na stronie www.uokik.gov.pl.

³⁶ Pkt 20 *Zasad ramowych dotyczących pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*

czej i konieczna do jej funkcjonowania lub nieodłącznie związana z jej główną działalnością niegospodarczą oraz ma **ograniczony zakres**. Ma to miejsce wtedy, gdy w ramach działalności gospodarczej wykorzystuje się dokładnie te same nakłady (np. materiały, wyposażenie, siłę roboczą i aktywa trwałe), co w przypadku działalności niegospodarczej oraz kiedy zasoby przeznaczane rocznie na działalność gospodarczą **nie przekraczają 20% całkowitych rocznych zasobów (capacity) danego podmiotu**³⁷.

Dokładny sposób wyliczenia wydajności infrastruktury na cele komercyjne nie został przez Komisję doprecyzowany. Jednakże metoda obliczania wydajności powinna zostać dopasowana do specyfiki danej infrastruktury, przy czym wykluczona jest możliwość stosowania metody dochodowej. Aby być pewnym, że 20% próg wykorzystania zasobów nie zostanie przekroczony, powinien zostać zapewniony mechanizm monitorowania i wycofania, by kontrolować, czy w wyniku zwiększenia udziału działalności gospodarczej, w stosunku do sytuacji oczekiwanej w momencie przyznania dofinansowania, projekt nie wejdzie w obszar regulowany przepisami pomocy publicznej³⁸.

W niektórych sytuacjach organizacja badawcza oraz infrastruktura badawcza nie zostanie uznana za beneficjenta pomocy publicznej pomimo publicznego finansowania jej działalności gospodarczej. Dzieje się tak w przypadku, gdy działa jedynie jako pośrednik, przekazując beneficjentom końcowym całość finansowania publicznego oraz wszelkie korzyści uzyskane dzięki temu finansowaniu. Zazwyczaj ma to miejsce wówczas, gdy:

- > zarówno finansowanie publiczne, jak i wszelka korzyść uzyskana dzięki temu finansowaniu, są wymierne i można je wykazać oraz istnieje odpowiedni mechanizm, który zapewni ich pełne przekazanie beneficjentom końcowym, np. poprzez obniżenie cen, oraz
- > pośrednik nie otrzymuje żadnej dodatkowej korzyści, ponieważ albo wybrano go w drodze procedury otwartej, albo finansowanie publiczne jest dostępne dla wszystkich podmiotów, które spełnią niezbędne obiektywne warunki, tak aby usługobiorcy – jako beneficjenci końcowi – mogli nabyć ekwiwalentne usługi od każdego z odpowiednich pośredników.

W przypadku spełnienia ww. warunków, zasady pomocy publicznej będą znajdowały zastosowanie nie do organizacji badawczych czy infrastruktur badawczych, ale do beneficjentów końcowych³⁹.

Należy pamiętać, że analiza występowania pomocy powinna zostać przeprowadzona nie tylko na poziomie podmiotu otrzymującego bezpośrednio wsparcie, ale również na kolejnych poziomach odbiorców tego wsparcia.

1.2.4.3. Pośrednia pomoc państwa dla przedsiębiorstw, udzielana za pośrednictwem organizacji badawczych i infrastruktur badawczych otrzymujących finansowanie publiczne

Analizując, czy i pod jakimi warunkami przedsiębiorstwa uzyskują korzyść w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu w przypadku badań na zlecenie lub usług badawczych świadczonych przez organizację badawczą lub infrastrukturę badawczą lub w przypadku współpracy z organizacjami prowadzącymi badania bądź infrastrukturami badawczymi, należy kierować się ogólnymi zasadami (przesłankami) pomocy publicznej wynikającymi z art. 107 ust. 1 TFUE). W tym celu, może wystąpić konieczność oceny, czy zachowanie organizacji prowadzącej

³⁷ W zależności od rodzaju infrastruktury może to być np. czas wykorzystania infrastruktury czy aparatury.

³⁸ Wytyczne MIR „Organizacja badawcza i infrastruktura badawcza w świetle przepisów o pomocy publicznej”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

³⁹ Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198/1, pkt. 21-23.

badania lub infrastruktury badawczej można przypisać państwu⁴⁰ (przesłanka pojęcia państwa i zasobów państwowych została omówiona w pkt 2.1. Podręcznika).

Oceniając wystąpienie potencjalnej pomocy pośredniej należy rozróżnić sytuację, kiedy działalność badawcza prowadzona jest w imieniu przedsiębiorstwa, od współpracy organizacji badawczej z przedsiębiorstwami.

1.2.4.3.1. Działalność badawcza prowadzona w imieniu przedsiębiorstw (badania na zlecenie lub usługi badawcze)

Zgodnie z Zasadami ramowymi, jeżeli organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza jest wykorzystywana do prowadzenia badań na zlecenie lub świadczenia usług badawczych na rzecz przedsiębiorstwa, które zazwyczaj określa warunki umowy, jest właścicielem wyników badań i ponosi ryzyko niepowodzenia, to zazwyczaj pomoc państwa nie jest przenoszona na przedsiębiorstwo, jeżeli organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza otrzymuje odpowiednie wynagrodzenie za swoje usługi, w szczególności jeżeli spełniono jeden z następujących warunków:

> organizacja prowadząca badania lub infrastruktura badawcza świadczy swoje usługi badawcze lub prowadzi badania na zlecenie po cenach rynkowych.

Jeżeli organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza świadczy dane usługi badawcze lub prowadzi badania na zlecenie w imieniu danego przedsiębiorstwa po raz pierwszy, na próbę i w wyraźnie ograniczonych ramach czasowych, Komisja zazwyczaj uznaje pobieraną opłatę za cenę rynkową, jeżeli usługi badawcze lub badania na zlecenie są jedyne w swoim rodzaju i można wykazać, że nie ma na nie popytu,

> jeżeli nie istnieją ceny rynkowe, organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza świadczy usługi badawcze lub prowadzi badania na zlecenie po cenie, która:

- odzwierciedla pełne koszty usługi oraz na ogół obejmuje marżę określoną poprzez odniesienie do marż powszechnie stosowanych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w sektorze danych usług, lub
- jest wynikiem negocjacji przeprowadzonych w warunkach pełnej konkurencji, podczas których organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza – w charakterze dostawcy usług – negocjuje w celu uzyskania maksymalnej korzyści gospodarczej w momencie zawarcia umowy oraz pokrywa przynajmniej swoje koszty krańcowe.

Jeżeli organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza zatrzymuje własność lub prawo dostępu do praw własności intelektualnej, to ich wartość rynkową można odjąć od ceny należnej za dane usługi.

1.2.4.3.2. Współpraca z przedsiębiorstwem

Uznaje się, że projekt jest prowadzony w ramach skutecznej współpracy, jeżeli przynajmniej dwie niezależne strony realizują wspólny cel w oparciu o podział prac i wspólnie określają ich zakres, biorą udział w ich planowaniu, wnoszą wkład w ich wykonanie i dzielą związane z nimi ryzyko finansowe, technologiczne, naukowe i inne oraz wyniki. Jedna lub większa liczba stron może ponosić pełne koszty projektu, przejmując ryzyko finansowe od pozostałych stron.

Warunki wspólnego projektu, w szczególności warunki dotyczące kosztów, wspólnego udziału w ryzyku i wynikach, rozpowszechniania wyników, dostępu do praw własności intelektualnej i zasad podziału tych praw, należy określić przed rozpoczęciem projektu.

⁴⁰ Tak np. w wyroku z 2002 r. w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji, Rec. 2002, s. I-4397 pkt 24.

Zgodnie z Zasadami ramowymi, nie obejmuje to ostatecznych ustaleń dotyczących wartości rynkowej powstałych praw własności intelektualnej i wartości wkładów do projektu. Jak można rozumieć, te dwie kwestie strony będą mogły ustalić po zakończeniu projektu. Dla uniknięcia jednak potencjalnych sporów pomiędzy podmiotami realizującymi projekt we współpracy, rekomenduje się ustalenie jego warunków w możliwie najszerszy sposób przed jego rozpoczęciem.

Należy pamiętać, że badań na zlecenie ani świadczenia usług badawczych nie uznaje się za formę współpracy.

W przypadku wspólnych projektów realizowanych w ramach współpracy przez przedsiębiorstwa oraz organizacje prowadzące badania lub infrastruktury badawcze, Komisja uznaje, że uczestniczącym przedsiębiorstwom nie udziela się pośredniej pomocy państwa za pośrednictwem tych podmiotów ze względu na korzystne warunki współpracy, jeśli spełniony jest jeden z następujących warunków:

- > uczestniczące w projekcie przedsiębiorstwa ponoszą pełne koszty projektu;
- > wyniki współpracy, które nie powodują powstania praw własności intelektualnej, mogą być rozpowszechniane, a prawa własności intelektualnej powstające w wyniku działań organizacji prowadzących badania lub infrastruktur badawczych w pełni przynależą do tych podmiotów;
- > wszelkie prawa własności intelektualnej powstałe w wyniku projektu oraz powiązane prawa dostępu są rozdzielane pomiędzy różnych partnerów współpracujących w sposób należyście odzwierciedlający ich pakiety prac, wkład i wzajemne interesy;
- > organizacje prowadzące badania albo infrastruktury badawcze otrzymują **rekompensatę** odpowiadającą wartości rynkowej praw własności intelektualnej, które powstały w wyniku prowadzonych przez te podmioty działań i które:
 - przyznano uczestniczącym przedsiębiorstwom lub
 - prawo dostępu do praw własności intelektualnej przyznano uczestniczącym przedsiębiorstwom⁴¹.

Co istotne, z tej rekompensaty można potrącić bezwzględną wartość wszelkiego wkładu uczestniczących przedsiębiorstw – zarówno finansowego, jak i niefinansowego – na poczet kosztów działań organizacji prowadzących badania lub infrastruktur badawczych, które to działania doprowadziły do powstania przedmiotowych praw własności intelektualnej⁴².

W przedmiocie ww. rekompensaty Komisja uznaje, że odpowiada ona wartości rynkowej, jeżeli umożliwia organizacjom prowadzącym badania lub infrastrukturą badawczą korzystanie z pełni ekonomicznych korzyści wynikających z przedmiotowych praw, jeżeli spełniono jeden z następujących warunków:

- > wysokość rekompensaty określono w drodze otwartej, przejrzystej i niedyskryminacyjnej konkurencyjnej procedury sprzedaży;
- > wycena niezależnego eksperta potwierdza, że kwota rekompensaty jest co najmniej równa wartości rynkowej;
- > organizacja prowadząca badania albo infrastruktura badawcza – jako sprzedający – może wykazać, że przeprowadziła negocjacje w sprawie rekompensaty w warunkach pełnej konkurencji, aby uzyskać maksymalną korzyść gospodarczą w momencie zawierania umowy, z uwzględnieniem swoich celów statutowych;
- > w przypadku, gdy zgodnie z umową współpracy współpracujące przedsiębiorstwo ma prawo odmowy w odniesieniu do praw własności intelektualnej powstałych w wyniku współpracy organizacji prowadzących badania lub infrastruktur badawczych, a podmioty te mają wzajemne prawo do zabiegania o korzystniejsze

⁴¹ Np. udzielenie licencji poprzez organizację prowadzącą badania albo infrastrukturę badawczą w zamian za rekompensatę na zasadach rynkowych.

⁴² Zasady ramowe pkt. 28.

pod względem gospodarczym oferty od stron trzecich, tak aby przedsiębiorstwa współpracujące musiały odpowiednio dostosować swoją ofertę.

Jeżeli nie spełniono żadnego z warunków określonych powyżej, które pozwalają uznać, że przedsiębiorstwom nie udziela się pośredniej pomocy państwa ze względu na korzystne warunki współpracy, całkowitą wartość wkładu organizacji prowadzących badania lub infrastruktur badawczych w projekt uznaje się za korzyść dla współpracujących przedsiębiorstw, do której stosuje się zasady pomocy państwa.

Zasady podziału praw własności intelektualnej wytworzonej w wyniku realizacji projektu lub praw dostępu do rezultatów wynikających ze wspólnej realizacji projektu powinny być bardzo szczegółowo ustalone w umowie konsorcjum. Podział w szczególności powinien uwzględniać zaangażowanie poszczególnych podmiotów w realizację projektu (w tym wkłady finansowe i niefinansowe) oraz inne dodatkowe postanowienia związane z charakterem projektu (np. prawo pierwokupu praw, licencji).

1.2.5. Definicja MŚP

W przypadku ustalenia, że dany podmiot jest przedsiębiorstwem w rozumieniu prawa konkurencji UE (jest zaangażowany w działalność gospodarczą), niezbędne jest również określenie jego wielkości i zakwalifikowanie go jako:

- > mikroprzedsiębiorstwa,
- > małego przedsiębiorstwa,
- > średniego przedsiębiorstwa, bądź
- > dużego przedsiębiorstwa.

Jest to istotne, gdyż w przypadku podmiotów należących do kategorii mikro-, małych oraz średnich przedsiębiorstw (zbiorczo określanych jako „MŚP”) można zastosować korzystniejsze zasady udzielania pomocy, a w niektórych sytuacjach pomoc będzie mogła być przyznana tylko przedsiębiorcom z grupy MŚP.

Określenie statusu danego przedsiębiorstwa będzie wpływało przede wszystkim na dopuszczalny poziom intensywności pomocy publicznej, a w przypadku dużych przedsiębiorstw może się wiązać z obowiązkiem spełnienia dodatkowych wymagań w celu otrzymania pomocy.

Podstawowymi kryteriami kwalifikującymi dane przedsiębiorstwo do określonej kategorii MŚP są pułapy zatrudnienia oraz pułapy finansowe. Zgodnie z art. 2 Załącznika I do Rozporządzenia 651/2014 oraz Zaleceniem Komisji z dnia 6 maja 2003 r.⁴³ („Zalecenie”) przyjmuje się następujący podział:

- > **mikroprzedsiębiorstwo** definiuje się jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 10 pracowników i którego roczny obrót, lub roczna suma bilansowa, nie przekracza 2.000.000 EURO;
- > **małe przedsiębiorstwo** definiuje się jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 50 pracowników i którego roczny obrót, lub roczna suma bilansowa, nie przekracza 10.000.000 EURO;
- > **średnie przedsiębiorstwo** definiuje się jako przedsiębiorstwo, które zatrudnia mniej niż 250 pracowników i którego roczny obrót nie przekracza 50.000.000 EURO lub roczna suma bilansowa nie przekracza 43.000.000 EURO.

⁴³ Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich, notyfikowane jako dokument nr C(2003)1422).

Opis statusu MŚP przedstawia poniższa grafika

Kategoria przedsiębiorstwa	Liczba zatrudnionych osób: roczne jednostki robocze (RUR)	Roczny obrót	Całkowity bilans roczny
ŚREDNIE	< 250	≤ 50 mln euro (1996-40 mln euro)	≤ 43 mln euro (1996-27 mln euro)
MAŁE	< 50	≤ 10 mln euro (1996-7 mln euro)	≤ 10 mln euro (1996-5 mln euro)
MIKRO	< 10	≤ 2 mln euro (wcześniej nie zdefiniowane)	≤ 2 mln euro (wcześniej nie zdefiniowane)

Źródło: Nowa definicja MŚP. Poradnik dla użytkowników i wzór oświadczenia. Komisja Europejska⁴⁴

Do określania liczby personelu i danych finansowych wykorzystuje się dane odnoszące się do ostatniego zatwierzonego okresu obrachunkowego, które obliczane są w skali rocznej. Uwzględnia się je począwszy od dnia zamknięcia ksiąg rachunkowych. Kwota wybrana jako obrót jest obliczana z pominięciem podatku VAT i innych podatków pośrednich.

Aby ustalić, czy status przedsiębiorcy uległ zmianie, należy uwzględnić dane odnoszące się do zamkniętego okresu obrachunkowego bez czekania na zatwierdzenie tych danych (w praktyce, w większości przedsiębiorstw od dnia 1 stycznia kolejnego roku). Jeżeli po zakończeniu zatwierdzania danych zostaną one zmienione w sposób wpływający na zakwalifikowanie przedsiębiorcy do danej grupy, status przedsiębiorcy może zostać skorygowany z uwzględnieniem zmian dokonanych w procesie zatwierdzania danych.

Jeżeli w dniu zamknięcia ksiąg rachunkowych dane przedsiębiorstwo stwierdza, że w skali rocznej przekroczyło pułapy zatrudnienia lub pułapy finansowe, lub spadło poniżej tych pułapów, uzyskanie **lub utrata statusu średniego, małego lub mikroprzedsiębiorstwa następuje tylko wówczas, gdy zjawisko to powtórzy się w ciągu dwóch kolejnych okresów obrachunkowych.**

Sytuacja taka musi wystąpić w dwóch następujących po sobie okresach obrachunkowych (w praktyce nieprzerwanie przez dwa lata z rządu), nie zaś w dwóch dodatkowych latach po roku, w którym wystąpiła po raz pierwszy (nie jest prawidłowym uznaniem, że dane muszą powtórzyć się trzy lata z rządu).

⁴⁴ Publikacja dostępna na stronie Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_pl.pdf, aktualizacja publikacji dostępna na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8274&lang=en&title=The-revised-user-guide-to-the-SME-definition.

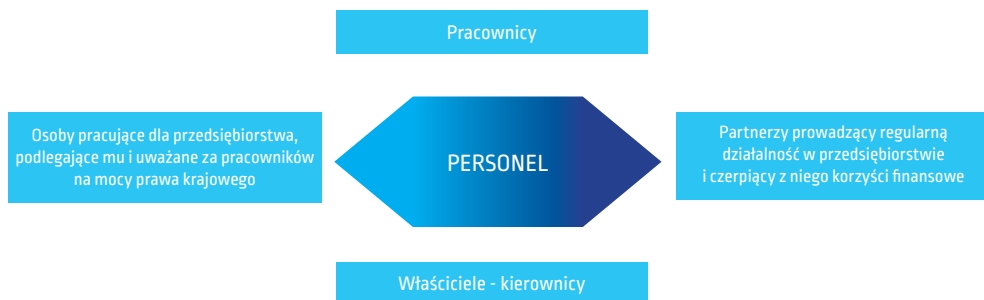
Przykład

Jeżeli rokiem obrachunkowym dla przedsiębiorstwa jest rok kalendarzowy, a średnie przedsiębiorstwo, według danych wykazanych na dzień 31 grudnia 2014 r. przekroczyło po raz drugi z rzędu [za dwa kolejne okresy obrachunkowe: to jest za rok 2013 i 2014] pułap zatrudnienia lub pułapy finansowe, wyznaczające przynależność do grupy MŚP, to dane te winny być brane pod uwagę od 1 stycznia 2015 r., a w rezultacie przedsiębiorca utraci status MŚP bezpośrednio po zamknięciu ksiąg rachunkowych i z dniem 1 stycznia 2015 r. winien być traktowany jako duże przedsiębiorstwo⁴⁵.

W przypadku nowo utworzonych przedsiębiorstw, których księgi rachunkowe nie zostały jeszcze zatwierdzone, **odpowiednie dane pochodzą z szacunków dokonanych w dobrej wierze w trakcie roku obrotowego.**

Liczba personelu określana jest poprzez liczbę rocznych jednostek pracy (RJP), to jest liczbę pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy w obrębie danego przedsiębiorstwa lub w jego imieniu w ciągu całego uwzględnianego roku referencyjnego. Praca osób, które nie przepracowały pełnego roku, osób, które pracowały w niepełnym wymiarze godzin, bez względu na długość okresu zatrudnienia, lub pracowników sezonowych, jest obliczana jako część ułamkowa RJP.

W skład personelu wchodzi:

Praktykanci lub studenci odbywający szkolenie zawodowe na podstawie umowy o praktykę lub szkolenie zawodowe nie wchodzi w skład personelu. Nie wlicza się do RJP okresu trwania urlopu macierzyńskiego ani wychowawczego.

Wskazuje się, że szczególne problemy interpretacyjne mogą pojawić się w przypadku „osób uważanych za pracowników na mocy prawa krajowego”. W Załączniku I pojawia się w tym zakresie odwołanie do prawa krajowego. W przypadku Polski jest to odwołanie do Kodeksu pracy, zgodnie z którym „pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę”. Oznaczałoby to więc, że osoby zatrudnione w przedsiębiorstwie na podstawie rozpowszechnionych obecnie umów cywilnoprawnych (np. umowa zlecenie, umowa o dzieło) nie byłyby wliczane do pułapu liczby

⁴⁵ Wyjaśnienia IZ RPO WP dotyczące statusu przedsiębiorstwa dostępne na stronie internetowej <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/file/56ddecc020030f717a654436133336e5.pdf>.

pracowników⁴⁶. W tym kontekście, należy mieć na uwadze pozostałe przepisy Kodeksu pracy, pozwalające na przekwalifikowanie wykonywania usług na podstawie umowy cywilnoprawnej na stosunek pracy⁴⁷.

W przypadku podejmowania decyzji, co do wliczania albo niewliczania osób współpracujących z przedsiębiorstwem na podstawie umów cywilnoprawnych do pułapu zatrudnienia MŚP, zalecana jest daleko posunięta ostrożność oraz zbadanie elementów łączącej strony umowy w świetle art. 22 Kodeksu pracy oraz zgodnego zamiaru stron [co oczywiście nie oznacza jednak automatycznego wliczania takich osób do RJR]⁴⁸.

Istotnym elementem prawidłowego określenia statusu MŚP jest analiza wszystkich możliwych powiązań osobowych i kapitałowych z innymi podmiotami, gdyż dopiero ona pozwala na rzeczywistą ocenę ekonomicznej sytuacji danego podmiotu. W Załączniku I do Rozporządzenia 651/2014 wymienia się cztery kategorie przedsiębiorstw:

- 1) przedsiębiorstwo powiązane;
- 2) przedsiębiorstwo partnerskie;
- 3) przedsiębiorstwo samodzielne;
- 4) podmioty publiczne.

PRZEDSIĘBIORSTWO POWIĄZANE

Definiując przedsiębiorstwo powiązane w Załączniku I do Rozporządzenia 651/2014 wskazuje się dwa rodzaje powiązań: bezpośrednie i pośrednie.

Uwzględniając powiązania bezpośrednie, za przedsiębiorstwo powiązane uznaje się przedsiębiorstwo pozostające w jednym z następujących związków:

- > przedsiębiorstwo ma większość praw głosu w innym przedsiębiorstwie w roli udziałowca/akcjonariusza lub członka;
- > przedsiębiorstwo ma prawo wyznaczyć lub odwołać większość członków organu administracyjnego, zarządzającego lub nadzorczego innego przedsiębiorstwa;
- > przedsiębiorstwo ma prawo wywierać dominujący wpływ na inne przedsiębiorstwo na podstawie umowy zawartej z tym przedsiębiorstwem lub postanowień w jego statucie lub umowie spółki;
- > przedsiębiorstwo będące udziałowcem/akcjonariuszem lub członkiem innego przedsiębiorstwa kontroluje samodzielnie, na mocy umowy z innymi udziałowcami/akcjonariuszami lub członkami tego przedsiębiorstwa, większość praw głosu udziałowców/akcjonariuszy lub członków w tym przedsiębiorstwie.

Zakłada się, że wpływ dominujący nie istnieje, jeżeli inwestorzy nie angażują się bezpośrednio lub pośrednio w zarządzanie danym przedsiębiorstwem, bez umniejszenia ich praw jako udziałowców/akcjonariuszy.

Wszystkie relacje wskazane w powyższym wyliczeniu opierają się na jednym zasadniczym założeniu – za podmioty powiązane należy uznać takie, z których jeden może wywierać na drugi dominujący wpływ.

⁴⁶ J.Kulawik-Dutkowska, *Prawidłowe określenie statusu MŚP w kontekście korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa*, IKAR 2014, nr 9(3).

⁴⁷ Art. 22 Kodeksu pracy.

⁴⁸ J.Kulawik-Dutkowska, *Prawidłowe określenie statusu MŚP w kontekście korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa*, IKAR 2014, nr 9(3), Wyjaśnienia IZ RPO WP dotyczące statusu.

Jako powiązania pośrednie wskazuje się sytuacje, gdy jedna z relacji wskazanych powyżej, jako powiązania bezpośrednie, zachodzi między przedsiębiorstwami poprzez:

- > inwestorów, o których mowa w art. 3 ust. 2 Załącznika I (przedsiębiorstwo partnerskie);
- > inne przedsiębiorstwo;
- > osobę fizyczną lub grupy osób fizycznych jeżeli prowadzą one swoją działalność lub część działalności na tym samym rynku właściwym lub rynkach pokrewnych.

Za „rynek pokrewny” uważa się rynek dla danego produktu lub usługi znajdujący się bezpośrednio na wyższym (upstream) lub niższym (downstream) szczeblu rynku w stosunku do rynku właściwego.

Przeżanki wymienione powyżej należy rozpatrywać nie tylko dosłownie, jako posiadanie odpowiedniej liczby akcji czy udziałów w kapitale spółki przez inną spółkę, **lecz przede wszystkim jako zaistnienie obiektywnych okoliczności, pozwalających na kontrolowanie jednego podmiotu gospodarczego przez inny.**

W powyższym kontekście, elementem o dużym znaczeniu dla stwierdzenia powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, jest również istnienie okoliczności faktycznych, wskazujących na **współdziałanie podmiotów** – jeśli współdziałanie to może mieć na celu obejście przepisów dotyczących wsparcia dla MŚP. O wspomnianym współdziałaniu świadczyć mogą w szczególności:

- > wzajemne korzystanie ze swoich zasobów (finansowych, majątkowych) przez podmioty powiązane;
- > posługiwanie się tożsamymi oznaczeniami indywidualizującymi podmiot w obrocie;
- > funkcjonowanie pod tym samym adresem siedziby lub pod adresami nieruchomości powiązanych ze sobą w dowolny sposób funkcjonalny;
- > tożsamość (choćby częściowa) kadry pracowniczej;
- > wspólna strategia rozwoju;
- > tożsamość (choćby częściowa) kanałów dystrybucji;
- > wspólna strategia marketingowa;
- > wspólne występowanie w postępowaniach o udzielenie zamówienia (także ubieganie się o udzielenie zamówienia publicznego w ramach konsorcjum przetargowego);
- > zawarte umowy o współpracy (także te dotyczące badań i rozwoju itp.).

Przedstawione powyżej wyliczenie ma charakter przykładowy i nie stanowi katalogu zamkniętego przesłanek, które mogą stać u podstaw stwierdzenia powiązania, **lecz ma na celu zobrazowanie szerokiego zakresu badania zależności zachodzących pomiędzy przedsiębiorstwami. Badanie relacji – w odniesieniu do konkretnego wnioskodawcy – każdorazowo będzie wymagać zbadania szeregu wskazanych powyżej okoliczności pod kątem ich faktycznego wpływu na pozycję rynkową wnioskodawcy.**

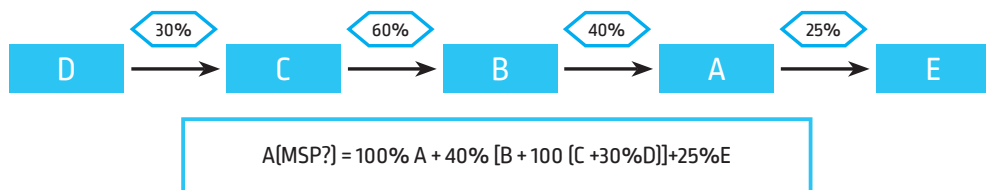
W przypadku uznania, że dane przedsiębiorstwo jest powiązane z innym przedsiębiorstwem, **niezbędne jest uwzględnienie w obliczaniu danych dla pułapów finansowych i zatrudnienia pełnych danych każdego przedsiębiorstwa bezpośrednio lub pośrednio powiązanego z badanym przedsiębiorstwem** (chyba, że dane te zostały już uwzględnione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym).

Dane przedsiębiorstw, które są powiązane z badanym przedsiębiorstwem, pochodzą z ich ksiąg rachunkowych i innych danych, w tym skonsolidowanego sprawozdania finansowego, o ile istnieje. Dane te uzupełnia się proporcjonalnie danymi każdego ewentualnego przedsiębiorstwa partnerskiego tego przedsiębiorstwa powiązanego, znajdującego się na wyższym lub niższym szczeblu, chyba że zostały one już ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w stosunku do najmniej proporcjonalnym do udziału w kapitale lub prawach głosu (zależnie od tego, która z tych wartości jest większa).

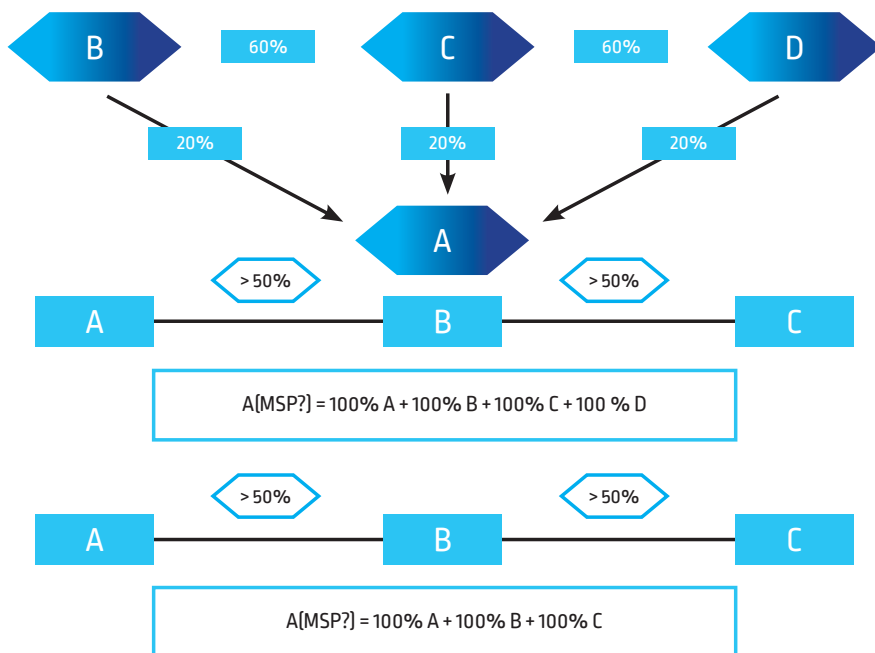
Wskazuje się, że przedsiębiorstwa sporządzające skonsolidowane sprawozdania finansowe lub ujęte w sprawozdaniach przedsiębiorstwa, które takie sprawozdania sporządza, zazwyczaj są uważane za przedsiębiorstwa powiązane⁴⁹.

Przykłady ustalenia danych przedsiębiorstwa powiązane

W przypadku przedsiębiorstw powiązanych należy uwzględnić 100% danych badanego przedsiębiorstwa i wszystkich przedsiębiorstw, z którymi jest powiązane.

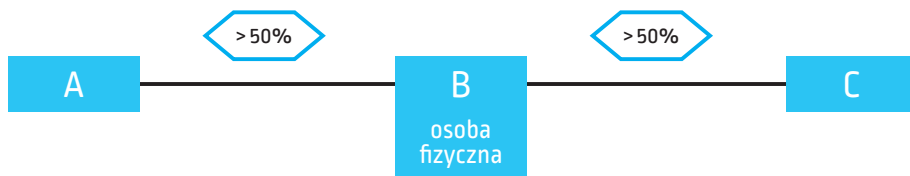

Nawet jeśli samodzielnie inne podmioty posiadają w badanym przedsiębiorstwie udziały nieznaczne, które wskazywałyby na samodzielność tego przedsiębiorstwa, ale pozostają ze sobą w relacji powiązania (z uwagi na charakter związku), należy uwzględnić w obliczeniach także ich dane.

⁴⁹ J.Kulawik-Dutkowska, *Prawidłowe określenie statusu MŚP w kontekście korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa*, iKAR 2014, nr 9(3), Załącznik nr 1 do Rozporządzenia 651/2014.

W tej sytuacji przedsiębiorstwo A posiada większość praw głosu w przedsiębiorstwie B, przedsiębiorstwo B posiada większość praw głosu w przedsiębiorstwie C. Powyższy charakter powiązań oznacza, że przedsiębiorstwa A i C są powiązane poprzez przedsiębiorstwo B, a w konsekwencji wszystkie trzy podmioty należy uznać za powiązane i odpowiednio uwzględnić ich dane finansowe oraz dotyczące RJR.

W tej sytuacji przedsiębiorstwo A jest powiązane z przedsiębiorstwem C jeśli działają na tym samym rynku właściwym lub rynkach pokrewnych (rynek upstream oraz downstream).

PRZEDSIĘBIORSTWO PARTNERSKIE

Zgodnie z polską wersją Załącznika I Rozporządzenia 651/2014 przedsiębiorstwa partnerskie oznaczają wszystkie przedsiębiorstwa, które nie zostały zakwalifikowane jako przedsiębiorstwa powiązane, i między którymi istnieją następujące związki: przedsiębiorstwo działające na rynku wyższego szczebla (typu *upstream*) posiada, samodzielnie lub wspólnie z co najmniej jednym przedsiębiorstwem powiązanym, co najmniej 25% kapitału innego przedsiębiorstwa działającego na rynku niższego szczebla (typu *downstream*) lub praw głosu w takim przedsiębiorstwie.

Należy zwrócić jednak uwagę, że w innych wersjach językowych tego przepisu, definicja ta jest sformułowana inaczej. Tytułem przykładu należy wskazać na wersję angielską, niemiecką i francuską.

Wersja angielska:

“Partner enterprises’ are all enterprises which are not classified as linked enterprises within the meaning of paragraph 3 and between which there is the following relationship: **an enterprise (upstream enterprise)** holds, either solely or jointly with one or more linked enterprises within the meaning of paragraph 3, 25% or more of the capital or voting rights of **another enterprise (downstream enterprise)**.”

Wersja niemiecka:

„Partnerunternehmen“ sind alle Unternehmen, die nicht als verbundene Unternehmen im Sinne des Absatzes 3 gelten und zwischen denen folgende Beziehung besteht: **Ein Unternehmen (das vorgeschaltete Unternehmen)** hält – allein oder gemeinsam mit einem oder mehreren verbundenen Unternehmen im Sinne des Absatzes 3 – 25% oder mehr des Kapitals oder der Stimmrechte **eines anderen Unternehmens (des nachgeschalteten Unternehmens)**.

Wersja francuska:

“Sont des „entreprises partenaires” toutes les entreprises qui ne sont pas qualifiées comme entreprises liées au sens du paragraphe 3 et entre lesquelles existe la relation suivante: **une entreprise (entreprise en amont)** détient, seule ou conjointement avec une ou plusieurs entreprises liées au sens du paragraphe 3, 25% ou plus du capital ou des droits de vote **d’une autre entreprise (entreprise en aval)**.”

Jak widać z powyższego porównania, żadna z ww. wersji językowych - poza polską - nie odwołuje się w żaden sposób do rynków (wyższego i niższego szczebla obrotu), na których działają przedsiębiorcy. Mowa jest o przedsiębiorstwach wyższego rzędu (upstream enterprises / das vorgeschaltete Unternehmen / entreprise en amont), które nie są przedsiębiorstwami powiązаныmi w rozumieniu ust. 3, a jednocześnie dysponują 25% lub więcej udziałów lub głosów w przedsiębiorcy niższego rzędu (downstream enterprise / das nachgeschaltete Unternehmen / entreprise en aval).

Uwzględniając powyższe, wydaje się, iż chodzi raczej o przedsiębiorstwa będące odpowiednio na wyższym („upstream”) bądź niższym („downstream”) szczeblu w strukturze danej grupy, a nie o przedsiębiorstwa działające na rynku wyższego lub niższego szczebla. Przyjmując taką interpretację, nie trzeba będzie badać rynków, co w pewnych sytuacjach mogłoby skutkować trudnościami w ustalenia statusu MŚP, prowadzącymi nawet do braku możliwości uzyskania pomocy.

Nie ma znaczenia okoliczność, czy to wnioskodawca posiada udziały w innym przedsiębiorstwie, czy też to inne przedsiębiorstwo posiada udziały w przedsiębiorstwie wnioskodawcy, nieistotnym, dla stwierdzenia relacji o charakterze partnerskim, pozostaje zatem „kierunek” zachodzącego partnerstwa.

Przedsiębiorstwo można jednak zakwalifikować jako samodzielne i w związku z tym niemające żadnych przedsiębiorstw partnerskich i powiązanych, nawet jeśli poniżej wymienieni inwestorzy osiągnęli lub przekroczyli pułap 25% (ale nie więcej niż 50%), pod warunkiem, że nie są oni powiązani indywidualnie ani wspólnie z danym przedsiębiorstwem:

- 1) publiczne korporacje inwestycyjne, spółki venture capital, osoby fizyczne lub grupy osób fizycznych prowadzące regularną działalność inwestycyjną w oparciu o venture capital, które inwestują w firmy nienotowane na giełdzie (tzw. „anioły biznesu”), pod warunkiem, że całkowita kwota inwestycji tych inwestorów w jedno przedsiębiorstwo nie przekroczy 1.250.000 EURO;
- 2) uczelnie wyższe lub ośrodki badawcze nienastawione na zysk;
- 3) inwestorzy instytucjonalni, w tym fundusze rozwoju regionalnego;
- 4) niezależne władze lokalne z rocznym budżetem poniżej 10.000.000 EURO oraz liczbą mieszkańców poniżej 5 000.

Poza przypadkami określonymi powyżej, przedsiębiorstwo nie można uznać za MŚP jeżeli 25% lub więcej kapitału lub praw głosu kontroluje bezpośrednio lub pośrednio, wspólnie lub indywidualnie, co najmniej jeden organ publiczny.

W przypadku przedsiębiorstwa mającego przedsiębiorstwo partnerskie lub przedsiębiorstwa powiązane, wszelkie dane, w tym dane dotyczące liczby personelu, określa się na podstawie ksiąg rachunkowych i innych danych przedsiębiorstwa lub, jeżeli istnieją, skonsolidowanego sprawozdania finansowego danego przedsiębiorstwa lub skonsolidowanego sprawozdania finansowego innego przedsiębiorstwa, w którym ujęte jest dane przedsiębiorstwo.

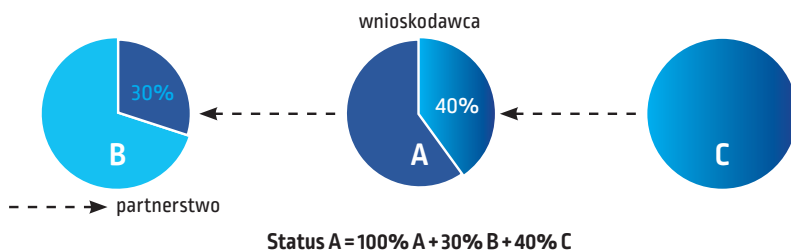
Wskazane dane uzupełnia się danymi dotyczącymi każdego przedsiębiorstwa partnerskiego znajdujące się bezpośrednio na wyższym lub niższym szczeblu w stosunku do danego przedsiębiorstwa. Uzupełnienie danych jest proporcjonalne do procentowego udziału w kapitale lub prawach głosu (zależnie od tego, która z tych wartości jest większa). W przypadku holdingów typu cross-holding stosuje się większy udział procentowy.

Dane, o których mowa powyżej, uzupełnia się pełnymi danymi każdego przedsiębiorstwa, które jest bezpośrednio lub pośrednio powiązane z danym przedsiębiorstwem, jeśli dane te nie zostały podane wcześniej w ramach skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

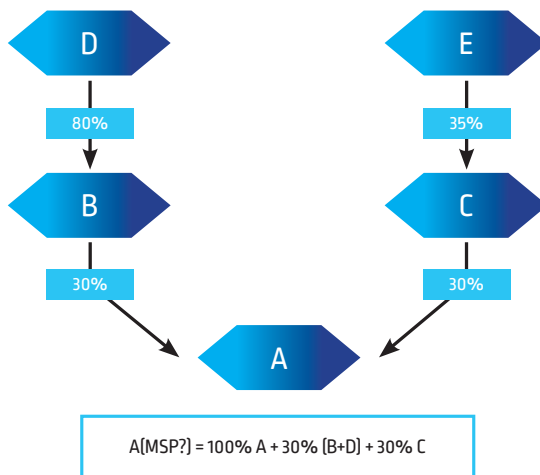
Dane przedsiębiorstw partnerskich badanego przedsiębiorstwa pochodzą z ich ksiąg rachunkowych i innych danych, w tym skonsolidowanego sprawozdania finansowego, o ile istnieje. Dane te uzupełnia się pełnymi danymi przedsiębiorstw, które są powiązane z tymi przedsiębiorstwami partnerskimi, jeśli dane te nie zostały podane wcześniej w ramach skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

W przypadku, gdy w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym brakuje danych dotyczących liczby personelu w danym przedsiębiorstwie, dane te oblicza się przez proporcjonalne zestawienie danych od przedsiębiorstw partnerskich oraz przez dodanie danych od przedsiębiorstw, z którymi dane przedsiębiorstwo jest powiązane.

Przykład ustalenia danych przedsiębiorstw partnerskich

Partnerstwo wnioskodawcy A z przedsiębiorstwami B i C (kierunek strzałki oznacza posiadanie udziałów/praw głosu przez jedno przedsiębiorstwo w drugim, wartości procentowe oznaczają poziom udziałów/praw głosu)⁵⁰.

⁵⁰ *Vademecum MSP określenie statusu MSP przedsiębiorstwa oraz wynikające z tego konsekwencje.* Dokument dostępny na stronie internetowej: http://www.lawp.eu/pdf/msp/vademecum_msp_2012_08_14.pdf.

W przypadku przedsiębiorstw partnerskich należy uwzględnić 100% danych badanego przedsiębiorstwa i odpowiadający wielkości relacji z innym przedsiębiorstwem procent danych tego podmiotu (podmiotów). Jeżeli w łańcuchu relacji, na dwóch kolejnych ogniwach, pojawia się również relacja partnerstwa, nie należy uwzględniać danych podmiotu będącego partnerem tego przedsiębiorstwa (sytuacja podmiotu E – udział w przedsiębiorstwie C poniżej 50%). Należy uwzględnić natomiast sytuację powiązania przedsiębiorstw (sytuacja podmiotu B i D z uwagi na udział 80%).

PRZEDSIĘBIORSTWO SAMODZIELNE

Przedsiębiorstwo samodzielne jest definiowane w sposób negatywny, tzn. jest to każde przedsiębiorstwo, które nie jest zakwalifikowane jako przedsiębiorstwo partnerskie, ani jako przedsiębiorstwo powiązane. Jest to więc, co do zasady, przedsiębiorstwo, które posiada mniej niż 25% kapitału lub głosów w innych przedsiębiorstwach a/ lub inne przedsiębiorstwa posiadają mniej niż 25% kapitału lub głosów w tym przedsiębiorstwie.

Zatem możliwe jest zachowanie statusu samodzielnego przedsiębiorstwa, pomimo posiadania w nim udziałów przez kilku inwestorów, z zastrzeżeniem dwóch sytuacji.

1. Inwestorzy, z których każdy posiada mniej niż 25% kapitału lub głosów w ocenianym przedsiębiorstwie, są ze sobą powiązani.

Jeżeli posiadają oni łącznie więcej niż 50% (z zastrzeżeniem wyjątku dla inwestorów, o których mowa w art. 3 ust. 2 lit. a)-d) Załącznika I) w danym przedsiębiorstwie, to w związku z faktem, że inwestorzy ci są ze sobą powiązani, przedsiębiorstwo które oceniamy zyskuje status przedsiębiorstwa powiązanego. W konsekwencji do danych przedsiębiorstwa należy dodać 100% danych każdego z inwestorów.

2. Inwestorzy, z których każdy posiada mniej niż 25% kapitału lub głosów w ocenianym przedsiębiorstwie są ze sobą powiązani i jednocześnie posiadają łącznie nie więcej niż 50% w ocenianym przedsiębiorstwie.

W takiej sytuacji przedsiębiorstwo oceniane zyskuje status przedsiębiorstwa partnerskiego, i w konsekwencji do danych przedsiębiorstwa dodajemy odpowiedni procent danych każdego z przedsiębiorstw – inwestorów, z zastrzeżeniem działania odpowiednio na szczeblu *upstream/downstream*.

Jak wskazuje Komisja, przedsiębiorstwa mogą złożyć oświadczenie o swoim statusie prawnym przedsiębiorstwa samodzielnego, przedsiębiorstwa partnerskiego lub przedsiębiorstwa powiązanego, załączając dane dotyczące określonych pułapów. Oświadczenie może zostać złożone nawet wtedy, gdy kapitał jest rozdrobniony w stopniu uniemożliwiającym określenie właściciela, w którym to przypadku przedsiębiorstwo w dobrej wierze oświadcza, że w sposób prawnie uzasadniony może przyjąć, iż 25% lub więcej jego kapitału nie jest w posiadaniu innego przedsiębiorstwa ani we wspólnym posiadaniu większej liczby powiązanych przedsiębiorstw. **Należy jednak pamiętać, że oświadczenia takie nie wykluczają kontroli i postępowań wyjaśniających przewidzianych w przepisach krajowych lub unijnych.**

Uproszczony sposób oceny statusu danego przedsiębiorstwa umożliwiają dostępne w Internecie kwalifikatory MŚP. Należy jednak pamiętać o dokładnej analizie każdego podmiotu indywidualnie z uwzględnianiem jego wszystkich powiązań kapitałowych i osobowych.

Podobnie jak w przypadku definicji przedsiębiorstwa, w celu ustalenia statusu przedsiębiorstwa (MŚP) należy kierować się wyłącznie przepisami określonymi w Rozporządzeniu⁵¹ [nie stosuje się więc krajowych regulacji w tym zakresie].

⁵¹ J.Kulawik-Dutkowska, *Prawidłowe określenie statusu MŚP w kontekście korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa*, IKAR 2014, nr 9(3), S. Szuster, *Komentarz do ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, SIP Lex, Warszawa 2005 r.

Przedsiębiorcy powinni być świadomi prawnych konsekwencji błędnego określenia statusu MŚP, którymi w zależności od sytuacji mogą być: odmowa podpisania umowy o dofinansowanie, konieczność zwrotu całości bądź części otrzymanych środków wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych. Za złożenie fałszywego oświadczenia pod rygorem przewidzianym w art. 233 k.k. grozi kara pozbawienia wolności do lat 3.

Z kolei za przedłożenie organowi dokumentu poświadczającego nieprawdę w celu uzyskania dotacji grozi kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 297 k.k.).

Podsumowanie definicji MŚP

- > Właściwe określenie statusu przedsiębiorstwa jest bardzo istotne mając na względzie możliwość ubiegania się o pomoc publiczną, jak i intensywność wsparcia, do której uprawniony jest przedsiębiorca.
- > Szczególnie dokładnie powinny zostać przeanalizowane związki pomiędzy podmiotami należącymi do jednej grupy kapitałowej.
- > Status danego przedsiębiorstwa może ulec zmianie np. w skutek zmiany struktury właścicielskiej przedsiębiorstwa.
- > Dla celów pomocy publicznej należy uwzględnić odpowiednie definicje zawarte w aktach prawa UE oraz orzecznictwie sądów UE z pominięciem regulacji krajowych.
- > Podczas dokonywania oceny statusu MŚP należy mieć na uwadze różnice językowe poszczególnych wersji Rozporządzenia 651/2014.
- > Mając na względzie, że definicje MŚP wynikają z prawa UE, przy ich interpretacji dominuje wykładnia celowościowa.
- > Zgodnie z orzecznictwem TSUE, kryteria kwalifikacji przedsiębiorcy jako małego lub średniego należy stosować z uwzględnieniem celu, dla którego małe i średnie przedsiębiorstwa objęte są korzystniejszymi zasadami przyznawania pomocy publicznej.
- > Celem tym jest przede wszystkim udzielenie wsparcia przedsiębiorstwom, dla których rozmiar działalności jest przyczyną szeregu trudności w dostępie do czynników produkcji oraz implikuje słabszą pozycję rynkową.
- > W rezultacie przedsiębiorcy, którzy spełniają formalne przesłanki uznania za małe lub średnie przedsiębiorstwo, lecz działają w ramach dużej grupy kapitałowej, zapewniającej im warunki działalności podobne jak w przypadku dużych przedsiębiorstw, nie mogą korzystać ze zwiększonych limitów dopuszczalnej pomocy publicznej.
- > Samo zagregowanie danych poszczególnych przedsiębiorstw może okazać się niewystarczające do prawidłowego ustalenia statusu MŚP, należy bowiem również ocenić rzeczywisty wpływ istniejących relacji [osobowych czy kapitałowych] pomiędzy poszczególnymi podmiotami.

1.3. ŹRÓDŁA PRAWA POMOCY PUBLICZNEJ PUBLICZNEJ

1.3.1. Źródła prawa pomocy publicznej na poziomie prawa UE

Na poziomie prawa UE istnieje znaczna liczba aktów prawnych o różnym charakterze regulujących pomoc publiczną. Mając jednak na uwadze charakter i zakres przedmiotowy Podręcznika, poniżej zostaną wskazane wyłącznie najważniejsze akty prawne związane z udzielaniem pomocy na badania, rozwój i innowacje.

Podstawowym źródłem prawa pomocy publicznej jest Traktat. Najważniejsze regulacje zostały zawarte w art. 107-109 TFUE. Dodatkowo, odrębne przepisy Traktatu regulują pomoc publiczną w rolnictwie (art. 42), w trans-

porcie [art. 93, 96 i 98] oraz w zewnętrznych stosunkach handlowych. Specjalna regulacja dotyczy także pomocy dla przedsiębiorstw świadczących usługi w ogólnym interesie gospodarczym [art. 106 ust. 2]. Art. 107 TFUE zawiera ogólny zakaz udzielania pomocy, a jednocześnie wskazuje, w jakich sytuacjach dopuszczalne jest udzielenie pomocy. Art. 108 TFUE dotyczy procedury nadzorowania udzielania pomocy publicznej, a z kolei art. 109 TFUE przyznaje Radzie kompetencje do wydawania rozporządzeń ustanawiających szczegółowe zasady stosowania art. 107 i 108 TFUE.

W wyniku realizacji Traktatu, w dziedzinie pomocy publicznej wydano bardzo wiele przepisów wykonawczych. Dotyczą one form i rodzajów pomocy, sektorów specjalnego traktowania, procedur w zakresie nadzoru Komisji, zgłaszania pomocy Komisji i ustalania, jakie rodzaje pomocy nie muszą być wcześniej notyfikowane Komisji. Jednym z rozporządzeń jest *Rozporządzenie Rady [WE] Nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. dotyczące stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa*⁵² („**Rozporządzenie 994/98**”). Na podstawie Rozporządzenia 994/98 Komisja została upoważniona do uznania pewnych kategorii pomocy publicznej za zgodne z zasadami rynku wewnętrznego i tym samym zwolnienia ich z obowiązku notyfikacji przewidzianego w art. 108 ust. 3 TFUE. Rozporządzenie 994/98 wśród tak zwanych wyłączeń grupowych, wskazuje następujące kategorie pomocy:

- > pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw;
- > pomoc na badania, rozwój i innowacje;
- > pomoc na ochronę środowiska;
- > pomoc na zatrudnienie i szkolenie;
- > pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego;
- > pomoc na naprawę szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi;
- > pomoc na naprawę szkód spowodowanych niektórymi niekorzystnymi warunkami pogodowymi w obszarze rybołówstwa;
- > pomoc dla leśnictwa;
- > pomoc na promowanie produktów z sektora spożywczego niewymienionych w Załączniku I do TFUE;
- > pomoc na zachowanie morskich i śródkowodnych zasobów biologicznych;
- > pomoc na sport;
- > pomoc w zakresie transportu na rzecz mieszkańców regionów oddalonych, jeśli pomoc ta ma charakter społeczny i jest udzielana bez względu na tożsamość przewoźnika;
- > pomoc na podstawową infrastrukturę szerokopasmową lub małe środki pomocy indywidualnej na infrastrukturę, w tym sieci dostępu nowej generacji, roboty budowlane związane z infrastrukturą szerokopasmową oraz na pasywną infrastrukturę szerokopasmową - na obszarach, na których nie ma takiej infrastruktury albo jej wprowadzenie w najbliższej przyszłości jest mało prawdopodobne;
- > pomoc na infrastrukturę wspierającą cele wymienione powyżej oraz wspierającą inne cele służące wspólnemu interesowi, w szczególności cele strategii „Europa 2020”;
- > pomoc zgodna z mapą zatwierdzoną przez Komisję dla każdego Państwa Członkowskiego w zakresie udzielenia pomocy regionalnej.

Głównym aktem prawnym, wyłączającym określone kategorie pomocy spod obowiązku notyfikacji, w tym większość z wymienionych powyżej, jest wspomniane już Rozporządzenie 651/2014, które wśród takich kategorii pomocy wymienia:

- > pomoc regionalną,
- > pomoc dla MŚP,

⁵² Dz. U. UE L z dnia 14 maja 1998 r., 142, s. 1.

- > pomoc na dostęp dla MŚP do finansowania,
- > pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną,
- > pomoc szkoleniowa,
- > pomoc przeznaczoną na pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji oraz pracowników niepełnosprawnych,
- > pomoc na ochronę środowiska,
- > pomoc mającą na celu naprawienie szkód spowodowanych niektórymi klęskami żywiołowymi,
- > pomoc o charakterze społecznym w zakresie transportu na rzecz mieszkańców regionów oddalonych,
- > pomoc na infrastrukturę szerokopasmową,
- > pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- > pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną,
- > pomoc na infrastrukturę lokalną.

Kolejnym istotnym aktem prawnym, który należy wskazać jako źródło prawa pomocy publicznej jest *Rozporządzenie Komisji [UE] Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis*⁵³ („**Rozporządzenie de minimis**”). Uznaje się, że pomoc *de minimis*, czyli pomoc przyznana jednemu przedsiębiorstwu w danym okresie, która nie przekracza pewnej określonej kwoty, nie spełnia wszystkich kryteriów określonych w art. 107 ust. 1 TFUE i w związku z tym nie podlega procedurze zgłoszenia.

Obecnie zdecydowana większość pomocy, w tym pomocy na badania, rozwój i innowacje, ma być udzielana na podstawie Rozporządzenie 651/2014 oraz Rozporządzenia de minimis.

Wśród źródeł prawa pomocy publicznej należy również wymienić akty prawa o charakterze proceduralnym tj. *Rozporządzenie Rady [UE] 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*⁵⁴ („**Rozporządzenie 2015/1589**”), które zastąpiło *Rozporządzenie Rady [WE] Nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*⁵⁵ („**Rozporządzenie 659/1999**”) oraz *Rozporządzenie Komisji [WE] nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady [WE] nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE* („**Rozporządzenie 794/2004**”), *Rozporządzenie Komisji [UE] Nr 372/2014 z dnia 9 kwietnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie [WE] nr 794/2004 w odniesieniu do obliczania niektórych terminów, rozpatrywania skarg oraz identyfikacji i ochrony informacji poufnych*. Ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej zostaną bliżej przedstawione w pkt 1.4 Podręcznika.

Do źródeł prawa pomocy publicznej, oprócz Traktatu i aktów prawa pochodnego (czyli wydanych na podstawie Traktatu rozporządzeń), zalicza się także tzw. akty *sui generis* (programy, rezolucje, deklaracje), które mają jednak głównie polityczne znaczenie oraz akty prawa niewiążącego („soft-law”). Soft-law w dziedzinie prawa konkurencji, a w szczególności w sferze pomocy publicznej, ma ogromne znaczenie. Podkreśla się, że w zasadzie normy niewiążące stanowią większość przepisów w zakresie pomocy publicznej, bowiem są bardziej efektywnym sposobem regulowania tej dziedziny, choćby ze względu na to, że w ich ramach Komisja ma możliwość zaprezentowania swojego stanowiska w danej kwestii, a państwa mogą dostosować konkretne projekty po-

⁵³ *Rozporządzenie Komisji [UE] Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis*, Dz. Urz. UE L 2013, 352, s. 1.

⁵⁴ Dz. Urz. UE z 24.09.2015 r. L 248/9.

⁵⁵ Dz. U. UE L z dnia 27 marca 1999 r., 140, s. 1.

mocy pod względem tych wymagań⁵⁶. Do tego typu aktów zalicza się: **komunikaty, przewodniki, Zasady ramowe, kodeksy, praktyki, listy i noty do Państw Członkowskich**⁵⁷.

Formalnie, zgodnie z art. 288 TFUE, akty te nie stanowią prawa obowiązującego, nie mają bezpośredniej skuteczności ani nie wiążą państw, co do ich celów. Stanowią one dla państw pewną wskazówkę, co do tego, jakimi kryteriami kieruje się Komisja przy akceptowaniu projektów. Dostosowanie się do nich znacznie zwiększa szansę na uznanie pomocy za zgodną z rynkiem wewnętrznym.

Znaczenie aktów prawa niewiążącego wynika z dużej ogólnikowości przepisów traktatowych oraz stosunkowo niewielkiej liczby aktów prawa wtórnego, precyzujących warunki stosowania art. 107 i 108 TFUE. Nie bez znaczenia jest oczywiście także charakter uprawnień Komisji w tym zakresie. Rolą tych aktów jest precyzowanie aktualnej linii postępowania Komisji w sprawach pomocy publicznej oraz jej sposobu wykładni art. 107 i 108 TFUE w stosunku do poszczególnych spraw. Akty te często powstają na bazie wcześniejszych decyzji wydanych przez Komisję oraz sądy unijne. Ze względu na swój charakter dokumenty te można bardzo łatwo zmieniać w ramach zmieniających się warunków. Ma to istotne znaczenie w dziedzinie konkurencji, która charakteryzuje się dużą dynamiką zmian.

Akty typu soft law mają istotne znaczenie również w sferze pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje. Należy tu wskazać w szczególności na Komunikat Komisji – Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną („Zasady ramowe”), które zastąpiły Wspólnotowe zasady ramowe w sprawie pomocy publicznej na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną z 2006 r.

Zasady ramowe stosuje się do pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną we wszystkich sektorach regulowanych Traktatem [z pewnymi wyjątkami]. W praktyce, Zasady ramowe znajdują głównie zastosowanie, gdy pomoc na badania, rozwój i innowacje nie będzie mogła zostać udzielona na podstawie wyłączeń grupowych przewidzianych w Rozporządzeniu 651/2014, czyli wtedy, kiedy udzielenie pomocy będzie wymagało notyfikacji. Szczegółowo Zasady ramowe zostaną omówione w Rozdziale III pkt 3.2. Podręcznika.

Wśród innych, przykładowych aktów typu soft-law w obszarze pomocy publicznej można wymienić: Komunikat Komisji - Wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020;

- > Komunikat Komisji - *Wytyczne Unii w sprawie pomocy państwa na rzecz promowania inwestycji w zakresie finansowania ryzyka;*
- > Komunikat Komisji - *Wytyczne w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014–2020;*
- > Komunikat Komisji - *Wytyczne dotyczące pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji;*
- > *Zawiadomienie Komisji w sprawie uproszczonej procedury rozpatrywania niektórych rodzajów pomocy państwa;*
- > *Kodeks najlepszych praktyk dotyczących przebiegu postępowania w zakresie kontroli pomocy państwa.*

W kontekście źródeł prawa pomocy publicznej należy także wspomnieć o roli orzecznictwa sądów UE. Jest to specyficzne źródło, ale w literaturze zachodnioeuropejskiej jest traktowane jednak, jako jedno ze źródeł prawa UE (tzw. *case-law*). W prawie konkurencji, a więc także w zakresie pomocy publicznej, ma ono ogromne zna-

⁵⁶ K. Gałązka, *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców*, UOKiK, Warszawa, marzec 2012 r., s. 10.

⁵⁷ I. Postuła, A. Werner, *Pomoc publiczna*, Warszawa 2006 s. 86-95.

czenie. Wynika to z tego, iż ogólnikowe przepisy traktatowe są najpierw uszczegóławiane przez organy UE (Komisję, Radę), a następnie właśnie przez sądy UE. Orzecznictwo TSUE ma istotny wpływ m.in. na sposób rozumienia działalności gospodarczej, a więc również definicji przedsiębiorstwa, w tym definicji MŚP.

Mając na względzie, że znaczna część pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje udzielana będzie z funduszy europejskich (choć również w ramach programów krajowych z budżetu krajowego⁵⁸), należy również wskazać na następujące akty prawne, które jako takie nie stanowią źródeł prawa pomocy publicznej, ale są związane z jej udzielaniem np.:

- > *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady [WE] nr 1083/2006;*
- > *Rozporządzenie Wykonawcze Komisji [UE] NR 821/2014 z dnia 28 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] nr 1303/2013 w zakresie szczegółowych uregulowań dotyczących transferu wkładów z programów i zarządzania nimi, przekazywania sprawozdań z wdrażania instrumentów finansowych, charakterystyki technicznej działań informacyjnych i komunikacyjnych w odniesieniu do operacji oraz systemu rejestracji i przechowywania danych;*
- > *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] NR 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia [WE] nr 1080/2006;*
- > *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] NR 1300/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie [WE] nr 1084/2006.*

1.3.2. Źródła prawa pomocy publicznej na poziomie prawa krajowego

Zgodnie z art. 3 TFUE jedną z wyłącznych kompetencji Unii Europejskiej jest ustanawianie reguł konkurencji niezbędnych do funkcjonowania rynku wewnętrznego, a w związku z tym także uregulowania dotyczące pomocy publicznej, o której mowa w dziale TFUE zatytułowanym właśnie „Reguły konkurencji”. Przesądza to o tym, że w tej dziedzinie stosowane może być przede wszystkim prawo unijne, a prawo krajowe służyć ma jedynie wykonywaniu tych regulacji i w związku z tym nie może być z nimi sprzeczne⁵⁹. Z tego względu, akty prawa krajowego mają głównie charakter proceduralny i pomocniczy w stosunku do opisanych powyżej aktów unijnych.

Głównym aktem prawnym, który obecnie reguluje dziedzinę pomocy publicznej w Polsce, jest *ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej*⁶⁰ („Upspp”). Określa ona zasady postępowania w sprawach dotyczących pomocy państwa spełniającej przesłanki określone w art. 107 TFUE, w tym:

- > postępowanie w sprawie przygotowania do notyfikacji projektów programów pomocowych, projektów pomocy indywidualnej oraz projektów pomocy indywidualnej na restrukturyzującą;
- > zasady współpracy Prezesa UOKiK oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa z podmiotami opracowującymi programy pomocowe, podmiotami udzielającymi pomocy, podmiotami ubiegającymi się o pomoc oraz beneficjentami pomocy, w zakresie pomocy publicznej;

⁵⁸ Np. programy sektorowe INNOLOT, INNOMED, oraz programu DEMONSTRATOR+.

⁵⁹ K. Gałązka, *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców*, UOKiK, Warszawa, marzec 2012 r.

⁶⁰ Dz. U. 2007, poz. 59, Nr 404 j.t.

- > zasady reprezentowania Rzeczypospolitej Polskiej przed Trybunałem Sprawiedliwości i Sądem w sprawach z zakresu pomocy publicznej;
- > zasady i tryb zwrotu pomocy publicznej;
- > zasady monitorowania pomocy publicznej.

Zgodnie z postanowieniami Upspp, Prezes UOKiK jest w Polsce organem właściwym w sprawach dotyczących pomocy publicznej. Do właściwości Prezesa UOKiK należy opiniowanie projektów pomocy publicznej, notyfikowanie ich Komisji Europejskiej, reprezentowanie Polski w postępowaniach przed Komisją, TSUE i Sądem w sprawach dotyczących pomocy państwa (w tym dotyczących zwrotu pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym), a także współpraca z podmiotami opracowującymi programy pomocowe, podmiotami udzielającymi pomocy, ubiegającymi się o pomoc i przedsiębiorcami otrzymującymi wsparcie oraz monitorowanie pomocy publicznej na terenie Polski. Co niezwykle istotne, Prezes UOKiK nie jest organem, który decyduje o tym, czy pomoc publiczna może być udzielona, ani czy została udzielona w sposób niewłaściwy. Takie kompetencje posiada tylko Komisja.

Do Upspp zostało wydanych szereg aktów wykonawczych, wśród których należy wymienić m.in.:

- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej na lata 2014–2020*⁶¹;
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2010 r. w sprawie informacji składanych przez podmioty ubiegające się o pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*⁶²;
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis*⁶³;
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy de minimis i pomocy de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*⁶⁴;
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc inną niż pomoc de minimis lub pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*⁶⁵;
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach*⁶⁶.

W zakresie udzielania pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje należy wskazać na *ustawę o z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju*⁶⁷ oraz *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju*⁶⁸ („**Rozporządzenie MNiSW**”), które będąc programem pomocowym, określa przeznaczenie, warunki i tryb udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju na wykonywanie projektów w ramach zadań określonych w ww. ustawie. Postanowienia Rozporządzenia MNiSW zostaną szczegółowo omówione w Rozdziale III pkt 3.2. Podręcznika.

⁶¹ Dz. U. 2014, poz. 878.

⁶² Dz. U. 2010, Nr 121, poz. 810.

⁶³ Dz. U. 2010, Nr 53, poz. 311, z późn. zm.

⁶⁴ Dz. U. 2007, Nr 53, poz. 354, z późn. zm.

⁶⁵ Dz. U. 2010 r. Nr 53, poz. 312, z późn. zm.

⁶⁶ Dz. U. 2004, nr 194, poz. 1983, z późn. zm.

⁶⁷ *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju*, Dz. U. 2014, nr 1788 j.t.

⁶⁸ *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju*, Dz. U. 2015, poz. 299.

Wśród krajowych aktów prawnych związanych z udzielaniem pomocy publicznej finansowanej z funduszy europejskich należy wskazać:

- > *Ustawę z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020;*
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020⁶⁹;*
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach osi I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020⁷⁰;*
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania pomocy na badania podstawowe, badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe oraz studia wykonalności w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020⁷¹;*
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych na 2014-2020⁷².*

Szczegółowy opis przeznaczenia środków, w tym na badania, rozwój i innowacje został zawarty w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zatwierdzonych decyzjami Komisji Europejskiej. Te programy to:

- > Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,
- > Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- > Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,
- > Program Operacyjny Polska Cyfrowa,
- > Program Operacyjny Polska Wschodnia,
- > Program Operacyjny Pomoc Techniczna,
- > Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- > Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- > Program Rybactwo i Morze,
- > 16 regionalnych programów operacyjnych dla każdego województwa.

1.4. RAMY PROCEDURALNE PRYZNAWANIA POMOCY PUBLICZNEJ

1.4.1. Ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej na poziomie prawa UE

Obecnie ramy proceduralne przyznawania pomocy publicznej zostały ustanowione w *Rozporządzeniu 2015/1589*⁷³, które reguluje:

- > procedurę dotyczącą pomocy podlegającej zgłoszeniu,
- > procedurę dotyczącą pomocy niezgodnej z prawem,
- > okresy przedawnienia,
- > procedurę dotyczącą pomocy świadczonej niezgodnie z przeznaczeniem,
- > procedurę dotyczącą istniejących programów pomocowych,
- > prawa zainteresowanych stron,

⁶⁹ Dz. U. z 23 lipca 2015 r., poz. 1027.

⁷⁰ Dz. U. z 20 lipca 2015 r., poz. 1007.

⁷¹ Dz. U. z 30 lipca 2015 r., poz. 1075.

⁷² Dz. U. z 30 lipca 2015 r., poz. 1073.

⁷³ Z uwagi, iż Rozporządzenie 659/1999 było kilkakrotnie znacząco zmieniane, w celu zapewnienia jasności i zrozumiałości przepisów proceduralnych, zostało przyjęte Rozporządzenie 2015/1589.

- > dochodzenia dotyczące sektorów gospodarki i instrumentów pomocy,
- > monitorowanie pomocy,
- > współpracę z sądami krajowymi.

Drugim z aktów prawnych na poziomie prawa UE o charakterze wykonawczym jest *Rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE*.

Należy również wspomnieć o aktach prawa typu soft-law takich jak:

- > *Zawiadomienie Komisji w sprawie uproszczonej procedury rozpatrywania niektórych rodzajów pomocy państwa;*
- > *Kodeks najlepszych praktyk dotyczących przebiegu postępowania w zakresie kontroli pomocy państwa.*

Podstawowym z elementów systemu nadzoru nad pomocą publiczną jest obowiązek zgłoszenia udzielenia pomocy Komisji. Wymagana jest już notyfikacja samego zamiaru jej przyznania przez Państwo Członkowskie (tzw. notyfikacja ex-ante). Oznacza to, że państwo (nigdy sam przedsiębiorca) jest zobowiązane poinformować Komisję o zamiarze wprowadzeniem w życie nowej pomocy lub zmiany już istniejącej. Wyraźnie stanowi o tym pierwsze zdanie art. 108 ust. 3 TFUE "*Komisja jest informowana, w czasie odpowiednim do przedstawienia swych uwag, o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy*" Zgłoszenie pomocy, jak i przewidziana do tego procedura, pozwalają Komisji ocenić formę pomocy, którą planuje wdrożyć dane państwo a następnie zdecydować, czy stanowi ona pomoc publiczną w rozumieniu TFUE, a jeśli tak, to czy taka pomoc jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i czy może być udzielona.

Należy zaznaczyć, iż Państwo Członkowskie, które decyduje się na udzielenie pomocy bez uprzedniego jej zgłoszenia, naraża się na szereg sankcji. Pomoc taka jest uznawana automatycznie za nielegalną, co uprawnia Komisję do nakazu jej zawieszenia, a także w pewnych sytuacjach, do jej tymczasowego zwrotu (pomoc nielegalna, czyli udzielona bez uprzedniej zgody Komisji nie jest automatycznie uznawana za pomoc niezgodną z rynkiem wewnętrznym). Inną konsekwencją przyznania pomocy bez uprzedniej jej notyfikacji jest możliwość jej podważenia przez konkurentów beneficjenta pomocy przed sądem krajowym. Mogą oni żądać odzyskania pomocy, a także naprawienia szkód powstałych przez jej udzielenie. W tej sytuacji sąd krajowy może nakazać zwrot udzielonej pomocy, jeżeli uzna ją za nielegalną, czyli przyznaną bez uprzedniej notyfikacji. Należy podkreślić jednak, że sąd krajowy nie ma kompetencji, aby orzekać o zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym (jak wskazano powyżej, pomoc nielegalna może być zgodna z rynkiem wewnętrznym). Ta należy bowiem wyłącznie do Komisji. Sąd może ocenić legalność pomocy wyłącznie na podstawie tego, czy została ona uprzednio notyfikowana czy nie. Powinien on współpracować w tej sprawie z Komisją, a także, jeśli zajdzie potrzeba, z TSUE.

Obowiązkowa notyfikacja pomocy przed wprowadzeniem jej w życie jest zasadą. Należy mieć jednak na uwadze, że od tej zasady istnieje szereg wyjątków. Takie wyłączenia zostały właśnie zawarte m.in. w Rozporządzeniu 651/2014 r., regulującym tzw. wyłączenia grupowe, w tym pomoc na badania rozwój i innowacje.

Programy pomocy, pomoc indywidualna przyznana w ramach programów pomocy oraz pomoc *ad hoc* są zgodne z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 2 lub 3 Traktatu i **wyłączone z obowiązku zgłoszenia**, o którym mowa w art. 108 ust. 3 Traktatu, **jeżeli odnośna pomoc spełnia wszystkie warunki określonych w rozdziale I Rozporządzenia 651/2014 oraz szczególne warunki dotyczące odnośnej kategorii pomocy ustanowione w rozdziale III Rozporządzenia 651/2014**⁷⁴.

⁷⁴ Wyłączenie obowiązku notyfikacji w stosunku do wyłączeń grupowych nie oznacza wyłączenia wszystkich reguł proceduralnych. Mogą tu mieć bowiem zastosowanie inne rodzaje postępowań przed Komisją o charakterze uniwersalnym. Stanie się tak na przykład w sytuacji udzielenia pomocy bez właściwej podstawy prawnej, bądź wykorzystania pomocy niezgodnie z jej przeznaczeniem.

Zdecydowana większość pomocy publicznej na badania, rozwój i innowacje będzie udzielana na podstawie programów pomocowych wydanych na podstawie Rozporządzenia 651/2014. Takim programem jest m.in. Rozporządzenie MNiSW. Powyższe oznacza, że w większości przypadków ubiegający się o pomoc będą zwolnieni z obowiązku uzyskania zgody Komisji w drodze procedury notyfikacyjnej. Takie zgłoszenie będzie wymagane w przypadku, gdy pomoc nie będzie spełniała warunków programu, w szczególności, gdy zostaną przekroczone progi notyfikacyjne.

1.4.2. Ramy proceduralne przyznawania pomocy na poziomie prawa krajowego

Zasady postępowania w sprawach dotyczących pomocy państwa na poziomie krajowym zostały zawarte w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej („Upspp”). Upspp reguluje w szczególności:

- > postępowanie w sprawie przygotowania do notyfikacji projektów programów pomocowych, projektów pomocy indywidualnej oraz projektów pomocy indywidualnej na restrukturyzację;
- > zasady współpracy Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego dalej “Prezesem Urzędu” oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa z podmiotami opracowującymi programy pomocowe, podmiotami udzielającymi pomocy, podmiotami ubiegającymi się o pomoc oraz beneficjentami pomocy, w zakresie pomocy publicznej;
- > zasady reprezentowania Rzeczypospolitej Polskiej przed sądami UE w sprawach z zakresu pomocy publicznej;
- > zasady i tryb zwrotu pomocy publicznej;
- > zasady monitorowania pomocy publicznej.

Najistotniejsze akty wykonawcze do Upspp zostały wymienione w pkt 1.3.2 Podręcznika. Aspekty proceduralne udzielania pomocy publicznej na poziomie prawa krajowego zostały zawarte również w poszczególnych programach pomocowych, w tym wydanych na podstawie Rozporządzenia 651/2014. Takim aktem prawnym jest m.in. Rozporządzenie MNiSW, które szczegółowo zostanie omówione w pkt 4.4. i 5.2. Podręcznika.

1.4.3. Regulacje dotyczące zwrotu pomocy publicznej

Jak wskazano na wstępie Podręcznika, zgodnie z art. 107 ust. 1 TFUE, pomoc publiczna jest, co do zasady, zakazana w UE. Dlatego zostały przewidziane odpowiednie procedury mające na celu odzyskanie od beneficjentów pomocy przyznanej niezgodnie z przepisami. Na poziomie prawa UE jest to procedura dotycząca pomocy przyznanej bezprawnie (bez uprzedniej notyfikacji Komisji) oraz procedura dotycząca pomocy wykorzystywanej niezgodnie z przeznaczeniem. Na poziomie prawa krajowego jest to procedura zwrotu pomocy przewidziana w Upspp.

Zwrot pomocy publicznej ma na celu usunięcie korzyści, które niesłusznie otrzymał przedsiębiorca, a przez to naprawienie zniekształconych warunków konkurencji. Ma on unieważnić wszelkie korzyści, które osiągnął beneficjent, posiadający niedozwoloną pomoc, w stosunku do swoich konkurentów, którzy tego typu pomocy od państwa nie otrzymali. Jak podkreślał w swoich orzeczeniach TSUE, logiczną, prawną konsekwencją udzielenia nielegalnej pomocy jest jej zwrot⁷⁵. W ostatnich latach Komisja Europejska kładzie duży nacisk na zwiększenie szybkości i efektywności zwrotu pomocy publicznej. Podkreśla się jednak, że windykacja pomocy jest zadaniem bardzo czasochłonnym oraz uciążliwym. Decyzje Komisji o zwrocie pomocy są bowiem wykonywane poprzez poszczególne Państwa Członkowskie zgodnie z nich procedurami krajowymi⁷⁶.

⁷⁵ Np. Sprawa C-142/87 Belgia v Komisja [Tubemeuse] [1990] ECR I-959 [1020].

⁷⁶ J. Faull, A. Nikpay, *The EC Law of Competition*, New York 2007, s. 1766-1767.

Należy pamiętać także o tym, że nie zawsze będzie możliwe odzyskanie udzielonych środków. Jak wynika z orzecznictwa TSUE, Państwo Członkowskie (a w konsekwencji beneficjent pomocy) może uniknąć obowiązku zwrotu pomocy w przypadku, gdy wykaże absolutną niemożliwość rewindykacji nielegalnie przyznanej pomocy.⁷⁷ W tym czasie Komisja może wszcząć postępowanie wobec Państwa Członkowskiego, dotyczące pomocy udzielonej konkretnemu przedsiębiorcy, przy czym wszczęcie postępowania przerwa bieg przedawnienia. Oznacza to, że jeżeli postępowanie zostanie wszczęte miesiąc przed upływem okresu 10 lat, to będzie mogło się ono toczyć przez okres dłuższy niż 1 miesiąc, który pozostał do końca 10-letniego okresu.

Utrudnieniem w windykacji pomocy może być także inna zasada ustanowiona przez sądy UE tj. reguła ochrony zaufania. Oznacza ona, iż beneficjent nielegalnej pomocy może się powoływać na okoliczności, które są podstawą ochrony jego zaufania, co do zgodności z prawem uzyskanych środków. Jak podkreślał TSUE, może to uczynić tylko, gdy wcześniej, w ramach prowadzonej przez niego działalności, upewnił się, że została przeprowadzona procedura wskazana w art. 108 TFUE. Jeśli beneficjent otrzymał pomoc przed notyfikacją planu pomocy lub w trakcie kontroli wstępnej, nie może wówczas korzystać z reguły ochrony zaufania.

Co istotne dla beneficjentów, roszczenie o zwrot pomocy publicznej przedawnia się po upływie dziesięciu lat od dnia udzielenia środków będących bezprawną pomocą⁷⁸.

Zasada bezzwłocznej oraz efektywnej windykacji oznacza, iż Państwa Członkowskie nie mogą zastrącać się prawem krajowym w celu udaremnienia zwrotu pomocy lub czynić go w praktyce niemożliwym⁷⁹.

Beneficjent pomocy jest zobowiązany do zwrotu kwoty stanowiącej równowartość udzielonej pomocy publicznej, co do której Komisja wydała decyzję o obowiązku zwrotu pomocy, chyba że wskutek wniesionego odwołania zostanie zawieszona wykonanie decyzji Komisji. Obowiązek zwrotu obejmuje również, co do zasady, odsetki. Dodatkową sankcją dla przedsiębiorcy, który nie wykonuje obowiązku zwrotu pomocy, jest niemożność uzyskania przez niego jakiegokolwiek innej pomocy do czasu wykonania decyzji o windykacji (uważa się, że dotyczy to także środków niebędących pomocą publiczną). Po wydaniu decyzji przez Komisję, windykacja pomocy odbywa się na podstawie odpowiednich przepisów prawa krajowego.

To, w jaki sposób następnie odbywa się windykacja pomocy, zależy w dużej mierze od aktu prawnego, który był podstawą przyznania pomocy publicznej. W przypadku, gdy aktem tym była decyzja administracyjna, windykacja pomocy przyznanej niezgodnie z zasadami wspólnego rynku oraz pomocy wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem, powinna być wykonana poprzez uchylene bądź zmianę decyzji w trybie przepisów ordynacji podatkowej⁸⁰.

Gdy pomoc publiczna była przyznawana na podstawie umowy (np. umowy o dofinansowanie), podmiot udzielający pomocy, zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 2 Usppp może wystąpić do sądu o rozwiązanie takiej umowy lub o nakazanie zwrotu udzielonej pomocy. Zatem, aby umożliwić windykację, powszechne powinno być wprowadzanie odpowiednich klauzul umownych na wypadek zaistnienia potrzeby windykacji pomocy. Brak tego typu zapisów może spowodować, iż windykacja pomocy będzie musiała być prowadzona w trybie przepisów o świadczeniu nienależnym [art. 410 k.c.⁸¹] bądź o bezpodstawnym wzbogaceniu [art. 405 k.c.]⁸².

⁷⁷ Sprawa 310/85 Deufil v. Komisja, ECR [1987], s. I-901, czy sprawa T-456/93 Siemens v. Komisja, ECR [1995], s. II-1675.

⁷⁸ A. Cieśliński, T. Korbutowicz, Ochrona konkurencji [w:] Wspólnotowe prawo gospodarcze, t. II, red. A. Cieśliński, Warszawa 2007, s. 698-699.

⁷⁹ J. Faull, A. Nikpay, op. cit., s. 1768-69.

⁸⁰ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz. U. 2015, poz. 613, j.t.

⁸¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 Kodeks cywilny, Dz.U. 1964, Nr 16, poz. 93 z póź. zm..

⁸² I. Postuła, A. Werner, op. cit., s. 262-63.

Obecnie w umowach o dofinansowanie instytucje udzielające pomocy zawierają stosowne postanowienia w tym zakresie. Przykładowo w umowach o dofinansowanie projektu w ramach POIR wskazuje się na następującą procedurę zwrotu dofinansowania i odzyskiwania środków.

W przypadku rozwiązania Umowy beneficjent zobowiązany jest do zwrotu całości otrzymanego dofinansowania, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia przekazania środków na rachunek bankowy beneficjenta do dnia ich zwrotu oraz wraz z odsetkami bankowymi narosłymi od dofinansowania przekazanego w formie zaliczki. Zwrot dofinansowania powinien zostać dokonany na rachunek bankowy wskazany przez Instytucję Pośredniczącą [Wdrażającą].

W przypadku wykorzystania dofinansowania niezgodnie z przeznaczeniem, wykorzystania dofinansowania z naruszeniem procedur, o których mowa w art. 184 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁸³ („Ufp”), a także pobrania dofinansowania nienależnie lub w nadmiernej wysokości zastosowanie znajduje art. 207 Ufp.

W przypadku stwierdzenia okoliczności, o których mowa powyżej, Instytucja Pośrednicząca wzywa beneficjenta do zwrotu środków lub wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, zgodnie z art. 207 ust. 2 Ufp w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.

W przypadku niedokonania zwrotu środków w pełnej wysokości wraz z odsetkami określonymi jak dla zaległości podatkowych, wpłatę tę zalicza się proporcjonalnie na poczet kwoty zaległości głównej, rozumianej jako kwota dofinansowania przewidziana do zwrotu (bez odsetek) oraz kwoty odsetek jak dla zaległości podatkowych w stosunku, w jakim w dniu wpłaty, pozostaje kwota zaległości głównej do kwoty odsetek.

Po bezskutecznym upływie terminu 14 dni od dnia doręczenia Beneficjentowi wezwania, Instytucja Pośrednicząca wydaje decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki, oraz sposób zwrotu środków.

W razie niedokonania zwrotu dofinansowania stosuje się przepisy art. 207 Ufp. W przypadkach określonych w art. 207 ust. 4 Ufp Beneficjent zostanie wykluczony z możliwości otrzymania środków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W sytuacji, gdy niepowodzenie realizacji projektu związane było z wystąpieniem siły wyższej i przeprowadzona analiza wykaże, że niepowodzenie realizacji projektu nie nastąpiło na skutek nieuprawnionego działania lub zaniechania beneficjenta lub konsorcjanta, beneficjent, w zakresie wskazanym przez Instytucję Pośredniczącą, nie będzie zobowiązany do zwrotu dofinansowania ze względu na niepowstanie wierzytelności. W takim wypadku zwrotowi na zasadach opisanych powyżej podlegają wyłącznie kwoty niewydatkowane do dnia rozwiązania Umowy o dofinansowanie.

Beneficjent zobowiązuje się do pokrycia udokumentowanych kosztów działań windykacyjnych podejmowanych wobec niego, a w szczególności kosztów pomocy prawnej świadczonej przez profesjonalnych pełnomocników, w przypadku, gdy na rzecz beneficjenta została dokonana jakakolwiek płatność⁸⁴.

⁸³ Dz. U. 2013, Nr 885, j.t.

⁸⁴ § 17 wzoru Umowy o dofinansowanie projektu w ramach Programu Inteligentny Rozwój, wzór umowy dostępny na stronie internetowej NCBR.

Należy wskazać, że przymusowe ściągnięcie kwoty stanowiącej równowartość udzielonej pomocy wraz z odsetkami, w zależności od tego, jaki akt prawny był podstawą jej udzielenia, następuje odpowiednio w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji albo w trybie przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (art. 28 Upspp).

Uwzględniając, że pomoc na badania, rozwój i innowacje, w dużej mierze będzie udzielana w połączeniu ze środkami z funduszy europejskich, do zwrotu dofinansowania mogą znaleźć zastosowanie również przepisy ustawy o finansach publicznych, w szczególności art. 207 Ufp.

Powyższe regulacje dotyczące zwrotu pomocy publicznej mają charakter publiczno-prawny. Należy jednak mieć na uwadze, że beneficjenci mogą zostać zobowiązani do zwrotu środków bez przeprowadzania ww. procedur. Nastąpi to w przypadku niewykonania, bądź nienależytego wykonania, zobowiązania wynikającego z umowy o dofinansowanie stanowiącej podstawę przyznania pomocy, zgodnie z jej postanowieniami.

1.5. REGULACJE DOTYCZĄCE POMOCY SEKTOROWEJ

Za pomoc sektorową uznaje się pomoc udzielaną wyłącznie przedsiębiorcom należącym do określonego sektora gospodarki. Do pomocy publicznej udzielanej w tych sektorach, z uwagi na ich specyficzny charakter, występujące problemy, dotyczące np.: nadwyżki mocy produkcyjnych, kapitałochłonnego charakteru inwestycji, stosuje się często odmienne zasady udzielania pomocy publicznej, bardziej restrykcyjne niż zasady ogólne. Wśród takich sektorów wymienia się: rolnictwo, rybołówstwo i akwakulturę, sektor transportu, przemysł węglowy, hutnictwo żelaza i stali, przemysł stoczniowy, wydobywczy, włókien syntetycznych, a ostatnio również sektor finansowy⁸⁵.

Z uwagi na zakres Podręcznika, nie jest konieczne bardziej szczegółowe przybliżenie regulacji dotyczących poszczególnych sektorów. Warto jednak wskazać, że ograniczenia dotyczące pomocy sektorowej znajdują odpowiednie odzwierciedlenie w wyłączeniach zawartych zarówno w Rozporządzeniu 651/2014, jak i krajowych programach pomocowych. Takie ograniczenia znajdują się również w Rozporządzeniu MNiSW i zostaną omówione w dalszej części Podręcznika.

Należy zakładać, że w przypadku większości środków pomocowych udzielanych na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, wskazane wyłączenia nie będą miały zastosowania.

⁸⁵ K. Gałązka, Pomoc publiczna dla przedsiębiorców, UOKiK, Warszawa, marzec 2012 r.

ROZDZIAŁ II – PRZESŁANKI WYSTĄPIENIA POMOCY PUBLICZNEJ

Na gruncie obowiązujących przepisów prawa unijnego nie została stworzona definicja pomocy publicznej. W art. 107 ust. 1 TFUE wskazuje się, w jakich sytuacjach wsparcie udzielane przez państwo (z zasobów państwowych) będzie niedozwolone. Zgodne z jego treścią: „Z zastrzeżeniem innych postanowień przewidzianych w Traktatach, wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi.”

Zatem pomoc publiczna wystąpi w sytuacji, w której zostaną łącznie spełnione wymienione poniżej warunki:

- 1) wsparcie pochodzi ze źródeł państwowych (lub może być przypisane państwu),
- 2) wsparcie udzielane jest na warunkach korzystniejszych niż rynkowe,
- 3) wsparcie ma charakter selektywny (tzn. skierowane jest do konkretnego przedsiębiorcy lub grupy przedsiębiorstw),
- 4) wsparcie zakłóca konkurencję między Państwami Członkowskimi lub grozi jej zakłóceniem przez co ma wpływ na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi UE.

Zatem, aby określić, czy będziemy mieli do czynienia z pomocą publiczną, i czy w konsekwencji otrzymanego wsparcia trzeba będzie stosować przepisy dotyczące pomocy publicznej (w tym dotyczące zwolnienia z obowiązku notyfikacji Komisji, intensywności pomocy, obowiązków informacyjnych etc.), niezbędne jest ustalenie, czy dany rodzaj pomocy będzie spełniał wszystkie cztery powyższe warunki. **W sytuacji, w której chociażby jeden z nich nie zostanie spełniony, wsparcie nie będzie uznane za pomocą publiczną.**

Jak wskazano we wcześniejszych rozdziałach, przepisy dotyczące pomocy publicznej mają, co do zasady, zastosowanie wyłącznie do takiego podmiotu, który jest przedsiębiorcą, i tylko w stosunku do prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Zatem, w pierwszej kolejności należy zweryfikować, czy podmiot, który ubiega się o wsparcie, będzie podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, bez względu na jego status prawny i sposób finansowania. Szczegółowy opis, jaki podmiot może być uznany za przedsiębiorcę oraz co należy rozumieć przez prowadzenie działalności gospodarczej znajduje się w pkt 1.2.3. Podręcznika. Przyjmując, że podmiot ubiegający się o wsparcie jest przedsiębiorcą, należy ustalić, czy w odniesieniu do danego rodzaju wsparcia spełnione są wszystkie wymienione powyżej warunki.

Aby dane wsparcie było pomocą publiczną muszą zostać łącznie spełnione następujące przesłanki:

- > wsparcie pochodzi ze źródeł państwowych (lub może być przypisane państwu),
- > wsparcie udzielne jest na warunkach korzystniejszych niż rynkowe,
- > wsparcie ma charakter selektywny (tzn. skierowane jest do konkretnego przedsiębiorcy lub grupy przedsiębiorstw),
- > wsparcie zakłóca konkurencję między Państwami Członkowskimi lub grozi jej zakłóceniem przez co ma wpływ na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi UE.

Poniżej zostanie przedstawiony opis każdej z 4 przesłanek.

2.1. POJĘCIE PAŃSTWA I ZASOBÓW PAŃSTWOWYCH

Rozpatrując publiczne pochodzenie danego rodzaju wsparcia, należy ustalić, czy zostało ono przyznane bezpośrednio lub pośrednio przy użyciu zasobów państwowych oraz czy istnieje możliwość przypisania takiego środka państwu.

2.1.1. Zasoby państwowe

Zasoby państwowe obejmują wszystkie zasoby sektora publicznego (organy administracji państwowej, samorządowej, centralnej, regionalnej etc.), w tym zasoby podmiotów, które działają wewnątrz struktur państwowych oraz w określonych sytuacjach, również zasoby pozostające w dyspozycji organów prywatnych.

Zatem zasobami państwowymi mogą dysponować ministerstwa, organy jednostek samorządu terytorialnego, fundusze państwowe (np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej), agencje państwowe (np. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju), banki państwowe (np. Bank Gospodarki Krajowej) itp.

Do zasobów państwowych można również zaliczyć środki przedsiębiorstw publicznych, jeżeli państwo (rozumiane również jako jednostka samorządu terytorialnego np. gmina) może decydować o ich przeznaczeniu. Z tego punktu widzenia pomocą publiczną może być również pomoc udzielona w sytuacji, w której wsparcia udziela przedsiębiorstwo publiczne swojej spółce zależnej.

Transfer zasobów państwowych może również wystąpić w sytuacji, w której przedsiębiorstwo publiczne otrzymuje pomoc publiczną, która następnie jest w sposób pośredni transferowana do innego przedsiębiorcy za pośrednictwem innego środka pomocy.

Przykład:

Przedsiębiorstwo publiczne A otrzymuje pomoc publiczną w formie dotacji na wybudowanie infrastruktury, a następnie udostępnia infrastrukturę operatorowi, który za jej pomocą będzie świadczył usługi na rzecz przedsiębiorców. Jeżeli cena, którą płaci operator za korzystanie z infrastruktury jest niższa od rynkowej, pomoc otrzymana bezpośrednio przez przedsiębiorstwo publiczne A może być pośrednio przekazana podmiotowi B (pomocą będzie różnica pomiędzy wartością rynkową opłaty za infrastrukturę a opłatą faktycznie uiszczaną przedsiębiorstwu A).

Przykład:

Spółka A realizuje projekt z otrzymanych wcześniej środków publicznych, polegający na bezpłatnym szkoleniu przedsiębiorców. W takiej sytuacji przedsiębiorcy otrzymują pomoc publiczną za pośrednictwem Spółki A.

W związku z tym, że przekazanie zasobów państwowych może nastąpić w wielu formach, faktyczny przepływ środków nie jest konieczny do wystąpienia pomocy publicznej. Pomoc publiczna zaistnieje również wtedy, gdy państwo rezygnuje z określonych dochodów, co ma miejsce np. w przypadku umorzenia zaległości podatkowych.

Podobnie w sytuacji, w której organy publiczne oferują towary lub usługi na rynku poniżej ich wartości rynkowej. Taka rezygnacja z zasobów (przychodów) państwowych (poprzez ustalone wynagrodzenia na warunkach niższych od stawek rynkowych) również oznacza wsparcie z zasobów państwowych.

Przykład:

Gmina A sprzedaje przedsiębiorcy B grunt z przeznaczeniem na prowadzenie działalności gospodarczej za kwotę 10.000.000 zł. Przyjmując, że wartość gruntu ustalona według stawek rynkowych wynosiłaby 14.000.000 zł, można twierdzić, że przedsiębiorstwo B otrzymało wsparcie od gminy A w wysokości 4.000.000 zł.

2.1.2. Możliwość przypisania danego środka państwu

Sam fakt, że wsparcie pochodzi z zasobów państwowych, nie oznacza automatycznie, że może ono być przypisane państwu. Aby dane wsparcie mogło być uznane za pomoc publiczną, konieczne jest również, by dany środek pomocowy mógł być przypisany państwu.

Sytuacja jest oczywista, gdy dany organ publiczny przyznaje bezpośrednio pomoc przedsiębiorcy lub do przyznania takiego wsparcia wyznacza inny podmiot (prywatny lub publiczny).

Natomiast, może się ona skomplikować, jeżeli wsparcie zostaje przyznane przedsiębiorcy za pośrednictwem co najmniej jednego podmiotu pośredniczącego, w szczególności za pośrednictwem przedsiębiorstwa publicznego. Sam fakt, że środek jest przyznawany za pośrednictwem przedsiębiorstwa publicznego (np. takiego, w którym większość udziałów posiada jednostka samorządu terytorialnego) nie jest wystarczający, by uznać, że taki środek może być przypisany państwu.

Jak podkreśla Komisja, w takiej sytuacji nie jest konieczne wykazanie, że w danym przypadku organ państwowy wyraźnie nakłaniał przedsiębiorstwo publiczne do udzielenia wsparcia na rzecz przedsiębiorcy, gdyż właśnie z uwagi na specyficzne (bliskie) stosunki łączące organ państwowy z przedsiębiorstwem publicznym, byłoby to utrudnione.

Zatem możliwość przypisania państwu środka pomocy udzielonego przez przedsiębiorstwo publiczne należy weryfikować w oparciu o zestaw wskaźników wynikających z okoliczności danej sprawy. Wśród nich można wymienić m.in.:

- > przedsiębiorstwo publiczne nie mogło podjąć kwestionowanej decyzji bez uwzględnienia wymogów organów publicznych,
- > przyznając wsparcie, przedsiębiorstwo musiało uwzględniać wytyczne organów publicznych,
- > stopień, w jakim organy publiczne nadzorują zarządzanie przedsiębiorstwem.

Przykład:

Spółka A jest przedsiębiorstwem publicznym, w którym organ państwowy ma 60% udziałów. Spółka A zawarła kontrakt na realizację inwestycji ze spółką B (przedsiębiorca prywatny). W wyniku okoliczności leżących po stronie spółki B, oddanie inwestycji zostało opóźnione o 6 miesięcy, co powoduje powstanie po stronie spółki A roszczenia w stosunku do spółki B o wypłatę kary umownej w wysokości 3.000.000. Jednocześnie, w tym samym czasie, państwo deklaruje chęć aktywnego wspierania sektora, w którym działa spółka B, a który ponosi straty w wyniku kryzysu finansowego. Dwa tygodnie później spółka A rzeka się części roszczenia przysługującego jej w stosunku do spółki B w wysokości 2.000.000, w efekcie czego do zapłaty pozostaje kwota 1.000.000.

W takiej sytuacji istnieje znaczne ryzyko, że zrzeczenie się części kary umownej w wysokości 2.000.000 będzie można przypisać państwu, pomimo tego, że umorzenia dokonało przedsiębiorstwo publiczne. Głównym argumentem przemawiającym za tym będzie fakt, iż państwo posiada większość udziałów w spółce A oraz publicznie zadeklarowało aktywne wspieranie sektora, w którym działa spółka B.

2.2. SELEKTYWNOŚĆ

Aby wsparcie mogło zostać uznane za pomoc publiczną, musi być skierowane do konkretnego przedsiębiorcy lub kategorii przedsiębiorstw, lub musi być przyznane określonym sektorom gospodarki.

W konsekwencji, środki ogólne, które są faktycznie dostępne dla wszystkich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w danym Państwie Członkowskim na takich samych zasadach, nie będą uznane za selektywne i tym samym nie będą stanowić pomocy publicznej. Dobrym przykładem środka natury ogólnej jest obowiązująca w Polsce jednolita stawka podatku dochodowego od osób prawnych w wysokości 19%. Istotne przy tym jest zapewnienie, że zakres takiego środka ogólnego nie może być faktycznie zawężony przez różne czynniki ograniczające ich skuteczność (np. wielkość sektorów gospodarki, czy też znaczna liczba przedsiębiorstw mogąca skorzystać z danego środka).

W praktyce wyróżnia się selektywność przedmiotową, która oznacza, że dany środek ma zastosowanie wyłącznie do określonych przedsiębiorstw (lub ich grup) lub określonych sektorów oraz regionalną, która w określonych sytuacjach nie musi być selektywna.

2.3. PRZESŁANKA KORZYŚCI EKONOMICZNEJ (UDZIELENIE WSPARCIA NA WARUNKACH KORZYSTNIEJSZYCH NIŻ RYNKOWE)

Poprzez korzyść należy rozumieć każdą korzyść gospodarczą, której dane przedsiębiorstwo nie mogłoby otrzymać w normalnych warunkach rynkowych. Nie ma znaczenia, w jakiej formie korzyść zostanie przyznana [zgodnie z art. 107 ust. 1 TFUE może to nastąpić „w jakiegokolwiek formie”]. Taką formą może być udzielenia wsparcia w postaci bezzwrotnej dotacji, preferencyjnej pożyczki, nieodpłatnej gwarancji/poręczenia, dopłaty do kredytów, umorzenia zaległości podatkowych, odroczenia zapłaty podatku, umorzenia kwoty dofinansowania itp.

W efekcie otrzymania korzyści może się zwiększyć majątek przedsiębiorcy (np. otrzymanie dotacji, czy dopłaty do kredytów), ale korzyścią będzie również zmniejszenie zobowiązań przedsiębiorcy (np. umorzenie zaległości podatkowych), jak również uwolnienie przedsiębiorcy od ciężaru ponoszenia pewnych kosztów (np. udzielenie nieodpłatnego poręczenia, czy pożyczki oprocentowanej według preferencyjnych zasad). Co ważne, oceniając daną korzyść, należy mieć na uwadze wyłącznie wpływ danego środka na przedsiębiorcę. Tym samym, bez znaczenia pozostaje przyczyna lub też cel przyznanego środka.

Korzyść będzie występowała zawsze wtedy, ilekroć w wyniku otrzymania wsparcia sytuacja finansowa przedsiębiorcy ulega poprawie. Aby to ustalić, należy porównać sytuację przedsiębiorcy po udzieleniu wsparcia z jego sytuacją w przypadku braku takiego wsparcia.

Fakt, że przedsiębiorcy działający w tej samej branży w innych Państwach Członkowskich znajdują się w korzystniejszej sytuacji, nie oznacza, że przyznanie korzyści polskiemu przedsiębiorcy nie będzie stanowiło pomocy publicznej. Korzyść należy badać w odniesieniu do danego przedsiębiorcy, biorąc pod uwagę jego sytuację finansową po udzieleniu wsparcia oraz przed jego otrzymaniem.

Jak już wcześniej zasygnalizowano, korzyść może być uzyskana również w sposób pośredni, tj. za pośrednictwem podmiotu, który otrzymał wcześniej wsparcie ze środków państwowych.

Test prywatnego inwestora

Nie zawsze jest tak, że wsparcie otrzymane ze środków państwowych będzie przyznawało korzyść przedsiębiorcy. Jeżeli transakcje pomiędzy państwem a przedsiębiorcą będą realizowane na warunkach rynkowych, czyli państwo będzie działało w sposób właściwy dla prywatnych przedsiębiorców działających na rynku, nie powstanie korzyść i wsparcie nie będzie pomocą publiczną.

W celu ustalenia, czy wsparcie pochodzące od państwa udzielone zostało na warunkach rynkowych, należy zastosować tzw. test prywatnego inwestora („TPI”). Jest to zbiór zasad opracowanych po części przez Komisję i sądy unijne w orzecznictwie sądów unijnych, mający na celu ustalenie, czy w podobnych okolicznościach prywatny inwestor porównywalnej wielkości byłby skłonny dokonać danej inwestycji, która została dokonana przez państwo. Z biegiem czasu zostały wypracowane odmiany TPI, znajdujące zastosowanie przy weryfikowaniu, czy państwo dochodzi swoich wierzytelności w sposób właściwy dla prywatnego wierzyciela (tzw. test prywatnego wierzyciela), czy też w przypadku sprzedaży majątku państwowego, czy w normalnych warunkach rynkowych prywatny sprzedawca osiągnąłby taką samą lub lepszą cenę (tzw. test prywatnego sprzedawcy).

Celem TPI jest ocena, czy państwo przyznało korzyść przedsiębiorstwu działając w sposób charakterystyczny dla prywatnego inwestora. Jak wskazano powyżej, przy przeprowadzaniu TPI nie należy brać pod uwagę jakichkolwiek kwestii społecznych, kwestii polityki regionalnej itp., gdyż takimi względami nie kieruje się podmiot prywatny podejmując decyzję o inwestycji.

TPI powinien zostać przeprowadzony na podstawie informacji dostępnych w momencie podejmowania decyzji odnośnie przyznania wsparcia. Przyjmuje się, że każdy rozsądny prywatny inwestor przeprowadziłby analizę finansową planowanej inwestycji jeszcze przed jej rozpoczęciem. Materialnym efektem przeprowadzenia TPI jest zwykle wycena lub analiza finansowa opłacalności inwestycji.

Chcąc zatem wykazać, że wsparcie udzielone zostało na zasadach rynkowych i tym samym, że został spełniony TPI, konieczne jest przedstawienie dowodów, które wyraźnie wskazują, że decyzja o przeprowadzeniu transakcji (udzieleniu wsparcia) została podjęta na podstawie ocen ekonomicznych, wycen itp., porównywalnych z tymi, jakie w podobnych okolicznościach przeprowadziłby równoważny podmiot prywatny (o cechach podobnych do podmiotu publicznego udzielającego wsparcia), aby ustalić rentowność całej inwestycji czy też korzyści gospodarcze.

Powszechnie przyjmuje się, że przeprowadzenie otwartego, niedyskryminującego przetargu zapewnia, że wynagrodzenie w danej transakcji jest ustalone na warunkach rynkowych i nie powoduje, że zwycięzca przetargu otrzyma korzyść kosztem środków publicznych (np. przetarg na korzystanie z infrastruktury dofinansowanej ze środków publicznych).

2.4. PRZESŁANKA ZAKŁÓCENIA KONKURENCJI I WPŁYWU POMOCY NA HANDEL WEWNĄTRZ UE

Dane wsparcie będzie stanowiło pomoc publiczną jeżeli zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi.

Powszechnie uznaje się, że środek przyznany przedsiębiorcy zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji, jeżeli może on powodować poprawę pozycji konkurencyjnej przedsiębiorcy w porównaniu z pozycją innych przedsiębiorstw, z którymi konkuruje. W praktyce przyjmuje się, że zakłócenie konkurencji w powyższym rozumieniu występuje, jeżeli państwo przyzna korzyść finansową przedsiębiorstwu w sektorze zliberalizowanym, gdzie istnieje lub mogłaby istnieć konkurencja.

Należy pamiętać, że pomoc może zakłócać konkurencję, nawet jeżeli nie pomaga przedsiębiorstwu w ekspansji i zdobywaniu nowych rynków (np. gdy pozwala przedsiębiorcy w utrzymaniu silniejszej pozycji konkurencyjnej niż pozycja, którą miałyby w przypadku braku pomocy). Zwykle wystarczy, że w efekcie uzyskania wsparcia przedsiębiorca jest zwolniony z kosztów, które w przeciwnym razie musiałaby ponieść w ramach bieżącej działalności gospodarczej.

Nie ma wymogu, by zakłócenie konkurencji lub wpływ na handel był znaczący lub istotny. Sam fakt, że kwota pomocy jest nieznaczną, lub że przedsiębiorstwo, które je dostało prowadzi działalność na niewielką skalę, nie wyklucza sam w sobie zakłócenia konkurencji lub groźby jej zakłócenia, pod warunkiem, że prawdopodobieństwo takiego zakłócenia nie jest jedynie hipotetyczne. Wyjątek stanowi tutaj pomoc *de minimis*, która zostanie szerzej opisana w Rozdziale V Podręcznika.

Pomoc, która grozi zakłóceniem lub zakłóca konkurencję ma wpływ na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi. Możemy mieć do czynienia z taką sytuacją nawet wtedy, kiedy przedsiębiorca bezpośrednio nie uczestniczy w handlu transgranicznym. Jako przykład podaje się sytuację, w której przedsiębiorca działający tylko w danym Państwie Członkowskim otrzymuje dotację, która utrudni dostęp do krajowego rynku zagranicznym podmiotom.

Przy ustalaniu możliwości zakłócenia konkurencji lub wpływu na wymianę handlową nie jest konieczne definiowanie rynku ani szczegółowe badanie wpływu środka na pozycję konkurencyjną beneficjenta pomocy i jego konkurentów. Wystarczy tylko wykazać, że pomoc jest na tyle znacząca, że może wpłynąć na taką wymianę handlową między państwami i może zakłócić konkurencję.

W praktyce, Komisji zdarza się jednak uznać, że ze względu na specyfikę danego wsparcia, ma ono wyłącznie lokalny charakter, w związku z czym nie ma wpływu na wymianę między Państwami Członkowskimi i nie stanowi pomocy publicznej.

Decyzje Komisji dotyczyły m.in. basenów i innych obiektów wypoczynkowych przeznaczonych dla lokalnej społeczności, muzeów lub innych obiektów kulturalnych nieprzyciągających zagranicznych turystów, centrów konferencyjnych, w przypadku których mało prawdopodobne jest, że lokalizacja i potencjalny wpływ pomocy przyciągną użytkowników innych centrów w innych Państwach Członkowskich.

ROZDZIAŁ III – WARUNKI DOPUSZCZALNOŚCI UDZIELANIA POMOCY PUBLICZNEJ

3.1. ZASADY OGÓLNE DOPUSZCZALNOŚCI POMOCY

3.1.1. Zakaz udzielania pomocy publicznej w UE

Jak wskazano na wstępie Podręcznika, zasadą jest, że pomoc publiczna, spełniająca przesłanki opisane w Rozdziale II, jest w UE zakazana. Sam art. 107 ust 1 TFUE nie używa wprost tego zwrotu, ale stanowi o niezgodności takiej pomocy z rynkiem wewnętrznym.

Zakaz ten nie jest jednak bezwzględny, ani bezwarunkowy. Na podstawie procedury ustanowionej w art. 108 TFUE Komisja stwierdza, czy dana pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem, zaś ocena Komisji podlega kontroli sądów unijnych. Niemożliwe jest natomiast kwestionowanie zgodności danej pomocy z rynkiem wewnętrznym przed sądami krajowymi.

3.1.2. Reguły dopuszczalności pomocy publicznej

Mimo, że zakaz udzielania pomocy jest zasadą, a odstępstwo od tego zakazu wyjątkiem, to proporcje między nimi są w pewien sposób zaburzone. Chodzi o to, że możliwych odstępstw od zakazu udzielania pomocy publicznej jest bardzo wiele. Poza tymi wynikającymi wprost z Traktatu, można je odnaleźć także w przepisach szczególnych czy przepisach rozporządzeń Komisji. Regulacje te mimo wszystko są wyjątkami, a więc zgodnie z ogólną zasadą nie powinny podlegać wykładni rozszerzającej.

Patrząc na konstrukcję art. 107 TFUE wyróżnia się dwa rodzaje wyłączeń od zakazu udzielania pomocy publicznej tj.:

- 1) **pomoc dopuszczalną z mocy samego prawa (ex lege) oraz**
- 2) **pomoc dopuszczalną na podstawie decyzji.**

Pierwsza z nich określana jest jako „wyłączenia automatyczne”. Wynika to z określenia, którym posługuje się Traktat tzn. „zgodna z rynkiem wewnętrznym jest: [...]”. Oznacza to, że wymienione w tym miejscu rodzaje pomocy publicznej są dozwolone z mocy prawa. Wyłączenie automatyczne ma miejsce jednak dopiero po notyfikowaniu tej pomocy Komisji i stwierdzeniu przez Komisję, że dana pomoc mieści się w dyspozycji przepisów art. 107 ust. 2 TFUE. Wynika to pośrednio z art. 108 ust. 3 TFUE, który stanowi, że Komisja jest informowana o wszelkich planach przyznania lub zmiany pomocy. Dotyczy to więc także pomocy dopuszczalnej ex lege. Zaznaczyć należy jednak, że w przeciwieństwie do drugiego wyłączenia, decyzja Komisji ma tu tylko deklaratoryjny charakter. Komisja jedynie stwierdza w niej, że notyfikowana pomoc jest jedną z wymienionych w art. 107 ust. 2 TFUE. Chroni to przed nieuzasadnioną kwalifikacją pomocy za dopuszczalną z mocy prawa, w sytuacji, gdy w rzeczywistości środki podlegałyby pod ogólny zakaz wynikający z art. 107 ust. 1 TFUE.

Wśród zwolnień z mocy prawa znajdują się trzy rodzaje pomocy.

- a) **pomoc o charakterze socjalnym przyznawana indywidualnym konsumentom, pod warunkiem, że jest przyznawana bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów**

Uważa się, że takie sformułowanie przesłanek tego wyłączenia sprawia, iż umieszczenie go w Traktacie nie było konieczne. Przez fakt, że jest tu mowa o pomocy przyznawanej konsumentom uznaje się, że nie podlega ona pod generalny zakaz z art. 107 ust. 1 TFUE, który stanowi o pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom.

W wyłączeniu, jako beneficjenta tej pomocy, wymienia się wprost konsumenta, czyli podmiot, który nie działa w sferze działalności gospodarczej [nie świadczy towarów i usług na rynku].

b) pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi lub innym zdarzeniami nadzwyczajnymi

Twierdzi się, że ten rodzaj pomocy obejmuje wszelkie zdarzenia siły wyższej, o ile szkody powstałe w ich wyniku są odpowiednio duże. Jako przykładowe zdarzenia podaje się powódź, trzęsienie ziemi, huragan, pożar o wielkich rozmiarach, ale także katastrofy nuklearne, zamieszki czy wojnę. Pomoc na usuwanie szkód spowodowanych przez te zdarzenia może być udzielana zawsze przez państwa. Jej celem jest przywrócenie stanu gospodarczego sprzed wystąpienia zdarzenia niezależnego od woli człowieka. Pomoc ta nie może jednak pod pozorem naprawiania szkód uprzywilejowywać poszczególnych przedsiębiorców czy gałęzi produkcji.

c) pomoc przyznawana gospodarce niektórych regionów Republiki Federalnej Niemiec dotkniętych podziałem Niemiec, w zakresie, w jakim jest niezbędna do skompensowania niekorzystnych skutków gospodarczych spowodowanych tym podziałem

Po zjednoczeniu obu państw niemieckich po roku 1989 r. przepis ten nie ma już zastosowania. Obecnie taka pomoc może być udzielana zgodnie z procedurą z art. 107 ust. 3 TFUE. Wskazane wyłączenie zostało uzupełnione w ten sposób, że pięć lat po wejściu w życie Traktatu z Lizbony⁸⁶, Rada, na wniosek Komisji, może przyjąć decyzję uchylającą tę kategorię pomocy.

Drugim rodzajem wyłączeń wynikającym z konstrukcji art. 107 TFUE jest uznanie pomocy za dopuszczalną na podstawie decyzji Komisji oraz Rady.

Art. 107 ust. 3 TFUE stanowi bowiem, iż „za zgodną ze wspólnym rynkiem może zostać uznana: [...]” wymieniając następnie rodzaje tej pomocy. Przepis ten ustanawia dyskrecjonalne uprawnienia w tym zakresie dla Komisji oraz Rady. Organy te mogą uznać za dozwoloną pomoc, która formalnie spełnia przesłanki pomocy zakazanej określone w art. 107 ust. 1 TFUE. Z drugiej strony zwolnienie to ma charakter fakultatywny, co oznacza, iż w sytuacji spełnienia warunków wymienionych w Traktacie, organy te nie muszą uznać jej za dozwoloną. W tym wypadku decyzje Komisji i Rady mają charakter konstytutywny. Państwo nabywa prawo do udzielenia tego typu pomocy dopiero na podstawie tego rozstrzygnięcia.

Traktat wymienia cztery rodzaje pomocy leżących w kompetencjach Komisji, upoważniając jednocześnie Radę do zatwierdzenia innych rodzajów pomocy niewymienionych w Traktacie. Dwa z nich dotyczą pomocy regionalnej. Szczegółowe zasady i kryteria, którymi kieruje się Komisja przy uznawaniu tej pomocy za zgodną z rynkiem wewnętrznym zostały określone w wielu aktach, głównie o charakterze niewiążącym (tzw. aktach soft-law typu: obwieszczenia, wytyczne, komunikaty, zawiadomienia). Pomoc ta jest przyznawana poprzez wielosektorowe programy pomocy w poszczególnych regionach.

Takim rodzajem pomocy regionalnej są:

1) pomoc dla regionów o niskim poziomie życia lub o wysokim bezrobociu

TFUE wspomina dosłownie o „nienormalnie” niskim poziomie życia oraz „niedostatecznym” stanie zatrudnienia. Taki opis regionów oznacza, iż chodzi tylko o regiony będące w bardzo słabej kondycji gospodarczej. Przy kwalifi-

⁸⁶ Traktat z Lizbony wszedł w życie w dniu 1 grudnia 2009 r.

kowaniu danego regionu ma udział specjalny podział terytorialny UE (regiony NUTS⁸⁷ I, II, III). Do tego typu pomocy regionalnej kwalifikują się regiony z grupy NUTS II, w których dochód brutto mierzony według metody siły nabywczej jest mniejszy niż 75% średniej UE. Wskaźniki te są obliczane na podstawie danych Urzędu Statystycznego UE i muszą odnosić się do średniej z trzech ostatnich lat. Wysokość takiej pomocy nie może być wyższa niż 75%. Oznacza to, iż jest wymagany wkład własny przedsiębiorcy, chociażby w minimalnym zakresie.

2) pomoc przeznaczana na ułatwienie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub rozwój niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem

Zakres tej pomocy jest szerszy niż opisywany, gdyż na jego podstawie pomoc może być udzielana regionom uboższym w danym kraju, ale niekoniecznie w całej Unii Europejskiej. Oznacza to więc, że taką pomoc mogą otrzymać regiony relatywnie bogate na tle całej UE, pod warunkiem, że pomiędzy nimi, a innymi regionami tego samego państwa będą zachodziły odpowiednio duże dysproporcje. W kwalifikowaniu danego regionu do takiej pomocy stosuje się dwuetapowe postępowanie. Na początku bada się średni dochód na mieszkańca w odniesieniu do średniej krajowej, a następnie porównuje się go ze średnią unijną. Ten rodzaj pomocy pozwała na uwzględnienie specyficznych warunków danego Państwa Członkowskiego.

Pozostałymi rodzajami pomocy, które mogą zostać uznane za zgodne z rynkiem wewnętrznym są:

3) pomoc przeznaczana na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub mająca na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce Państwa Członkowskiego

Pomoc taka może zostać uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem głównie dlatego, że korzyści z danego projektu o wymiarze wspólnotowym nie będą dotyczyć tylko jednego państwa.

4) pomoc sektorowa

Podstawą do uznania przez Komisję za dopuszczalną szeroko pojętej pomocy sektorowej jest art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, który stanowi o „*pomocy przeznaczanej na ułatwienie rozwoju niektórych działań gospodarczych (...)*”. Obecnie pomoc taka jest bardzo niechętnie dopuszczana przez Komisję, która stawia restrykcyjne wymagania. Pomoc jest udzielana głównie w sytuacji, gdy dany sektor jest w trakcie restrukturyzacji, ma ona skutkować przywróceniem jego zdolności do funkcjonowania. Pomoc w tym wypadku ma charakter regresywny. Oznacza to, iż jest ona stopniowo zmniejszana w czasie, aż do jej całkowitego zniesienia. Przy omawianiu pomocy sektorowej należy wspomnieć o sektorach uznawanych za szczególnie wrażliwe. Chodzi głównie o rolnictwo, które podlega regułom konkurencji - ale w tylko w ograniczonym zakresie, a także o sektor transportowy, który ma odrębne regulacje w sprawie udzielania pomocy publicznej. Jest też pewna grupa sektorów charakteryzująca się nadwyżkami mocy produkcyjnych. Zalicza się do nich m.in. przemysł stoczniowy, metalurgiczny, wydobywczy czy włókienniczy.

5) pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego

Ostatnim rodzajem pomocy, na którą może się zgodzić Komisja, jest pomoc w dziedzinie kultury. Warunkiem dopuszczalności tej pomocy jest, podobnie jak przy pomocy regionalnej z art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, brak naru-

⁸⁷ Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych.

szenia warunków wymiany handlowej i konkurencji w UE w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem. Obecnie pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego może być również udzielana bez zgody Komisji, na podstawie i w granicach Rozporządzenia 651/2014.

Opisane powyżej rodzaje pomocy leżą w kompetencjach Komisji. To ona decyduje, czy przyznanie danych środków w konkretnej sytuacji można uznać za zgodne z rynkiem wewnętrznym. Na podstawie art. 107 ust. 3 lit. e) TFUE uprawnienia w zakresie uznania środków za dopuszczalne posiada także Rada. Przepis ten stanowi, iż „za zgodne ze wspólnym rynkiem mogą zostać uznane inne kategorie pomocy, jakie Rada może określić decyzją, stanowiąc większością kwalifikowaną na wniosek Komisji.” Dotyczy to w głównej mierze pomocy o charakterze horyzontalnym. Do takich Rozporządzeń należy zaliczyć Rozporządzenie 994/98, które wymienia szereg kategorii pomocy. UE promuje najbardziej tego typu pomoc, gdyż w największym stopniu uwzględnia ona interes ogółu, a interes poszczególnych przedsiębiorstw ma tu mniejsze znaczenie. Pomoc ta nie jest skierowana do szczególnego sektora czy przedsiębiorstwa, lecz ma na celu rozwiązanie konkretnego problemu, który występuje często w skali całego kraju czy UE. Do pomocy horyzontalnej zalicza się między innymi pomoc przeznaczaną na badania i rozwój, małe i średnie przedsiębiorstwa czy ochronę środowiska.

Jak wspomniano wcześniej, kompetencje Komisji w zakresie dopuszczenia pomocy mają charakter dyskrecyjny. Decyzje w tych sprawach nie mogą być jednak arbitralne. Powinna ona uwzględniać sytuację społeczną i gospodarczą panującą w całej UE, a nie tylko w ocenianym konkretnym Państwie Członkowskim.

3.2. WARUNKI DOPUSZCZALNOŚCI UDZIELANIA POMOCY WYNIKAJĄCE Z ZASAD RAMOWYCH DOTYCZĄCYCH POMOCY PAŃSTWA NA DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZĄ, ROZWOJOWĄ I INNOWACYJNĄ

3.2.1. Środki pomocy objęte Zasadami ramowymi

Zgodnie z Zasadami ramowymi, przyznawanie pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną uzasadniają przede wszystkim art. 107 ust. 3 lit. b) i c) Traktatu, zgodnie z którymi Komisja może uznać pomoc państwa za zgodną ze wspólnym rynkiem, jeżeli pomoc ta przeznaczona jest na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych w UE i o ile nie zmienia ona warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem.

Jak wskazano w Rozdziale I, zdecydowana większość pomocy na badania, rozwój i innowacje ma być udzielana na podstawie Rozporządzenia 651/2014 (nie ma obowiązku notyfikacji). Jeśli jednak dany środek nie będzie spełniał wymogów określonych w tym Rozporządzeniu, pomoc może zostać udzielona na podstawie decyzji Komisji (jako pomoc indywidualna bądź program pomocowy) przy uwzględnieniu postanowień wynikających z Zasad ramowych. Tym samym, Zasady ramowe nie pozwalają na udzielenie pomocy bez notyfikacji Komisji.

W Zasadach ramowych określono kryteria zgodności programów pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną i pomocy indywidualnej, które są objęte obowiązkiem zgłoszenia i muszą zostać ocenione przez Komisję na podstawie art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu.

Kryteria analizy zgodności z rynkiem wewnętrznym pomocy państwa przeznaczonej na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania – w tym pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, ocenianej na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu zostały zwarte w odrębnym komunikacie, tj. w *Komunikacie Komisji - Kryteria analizy zgodności z rynkiem we-*

wewnętrzny pomocy państwa na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania⁸⁸.

W Zasadach ramowych Komisja określiła szereg środków na rzecz działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej, w przypadku których pomoc państwa może być zgodna ze wspólnym rynkiem. Wśród tych środków wymienia się:

- > pomoc na realizację projektów badawczo-rozwojowych,
- > pomoc na studia wykonalności,
- > pomoc na budowę lub modernizację infrastruktury badawczej,
- > pomoc na działalność innowacyjną,
- > pomoc dla klastrów innowacyjnych.

Wskazane środki zostaną poniżej krótko scharakteryzowane.

POMOC NA REALIZACJĘ PROJEKTÓW BADAWCZO-ROZWOJOWYCH

Zasady ramowe dopuszczają pomoc na realizację projektów badawczo-rozwojowych jeżeli część projektu badawczego objęta pomocą należy do kategorii badań podstawowych i badań stosowanych, które to z kolei można podzielić na badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe⁸⁹. Komisja uważa, że utrzymanie różnych kategorii działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej jest użyteczne niezależnie od tego, czy działalność ta jest prowadzona według modelu interaktywnego czy linearnego.

Powyższa pomoc jest ukierunkowana na niedoskonałość rynku związaną z pozytywnymi efektami zewnętrznymi (transfer wiedzy), ale może również stanowić odpowiedź na niedoskonałość rynku spowodowaną niedoskonałością bądź asymetrią informacji lub (głównie w przypadku projektów wspólnych) problemami z koordynacją. Definicja projektów badawczo-rozwojowych, w rozumieniu Zasad ramowych, została zawarta w słowniczku pojęć w Rozdziale I Podręcznika.

W przypadku pomocy na realizację projektów badawczo-rozwojowych, Komisja dopuszcza następujące **rodzaje kosztów kwalifikowalnych**:

- > **Koszty personelu**: badaczy, techników i pozostałych pracowników pomocniczych w zakresie, w jakim są oni zatrudnieni przy danym projekcie badawczym;
- > **Koszty aparatury i sprzętu** w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu. Jeśli aparatura i sprzęt nie są wykorzystywane na potrzeby projektu przez cały okres ich użytkowania, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu, obliczone na podstawie dobrych praktyk księgowych;
- > **Koszty budynków i gruntów** w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu. Jeżeli chodzi o budynki, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu, obliczone na podstawie dobrych praktyk księgowych. W przypadku gruntów kosztami kwalifikowalnymi są koszty przekazania na zasadach handlowych lub faktycznie poniesione koszty kapitałowe;
- > **Koszty badań** wykonywanych na podstawie umowy, wiedzy i patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez źródła zewnętrzne na warunkach pełnej konkurencji oraz koszty doradztwa i równorzędnych usług wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu;

⁸⁸ Dz. Urz. UE z 20.06.2014 C 188/4.

⁸⁹ Należy mieć na uwadze definicję badań stosowanych zawartą zarówno w Zasadach ramowych, jak i w art. 2 pkt 3 lit b *Ustawy o zasadach finansowania nauki*.

- > **Dodatkowe koszty ogólne** ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu;
- > **Pozostałe koszty operacyjne**, w tym koszty materiałów i podobnych produktów ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu.

POMOC NA STUDIA WYKONALNOŚCI

Zgodnie z Zasadami ramowymi dopuszczalna jest pomoc na studia wykonalności dotyczące projektów badawczo-rozwojowych, której celem jest zniwelowanie niedoskonałości rynku związanej z niedoskonałością i asymetrią informacji.

Koszt kwalifikowalnym jest koszt realizacji studium. Koszt przygotowania studium wykonalności jest jednym z pierwszych kosztów, które podmiot zobowiązany jest ponieść. Studium jest zazwyczaj przygotowywane przez wyspecjalizowanych doradców. Jednocześnie jest to koszt niezbędny dla inwestycji, gdyż uzasadnia w ogóle możliwość i celowości jej realizacji. Z tego względu Komisja dopuszcza pomoc w tym zakresie.

POMOC NA BUDOWĘ LUB MODERNIZACJĘ INFRASTRUKTURY BADAWCZEJ, POMOC NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ

Komisja dopuszcza pomoc na budowę lub modernizację infrastruktury badawczej, ukierunkowaną głównie na niedoskonałości rynku wynikające z problemów z koordynacją. Podkreśla się, że przełomowe badania naukowe coraz częściej wymagają wysokiej jakości infrastruktury badawczej, gdyż przyciągają utalentowanych naukowców z całego świata i mają zasadnicze znaczenie np. dla technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz kluczowych technologii wspomagających („KET”).

KET zdefiniowano i określono w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *„Europejska strategia w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających – droga do wzrostu i miejsc pracy”*⁹⁰.

Komisja definiuje KET jako technologie oparte na wiedzy i powiązane z intensywnością badań i rozwoju, krótkimi cyklami innowacji, dużymi nakładami kapitałowymi oraz wysokimi kwalifikacjami pracowników. Umożliwiają one powstawanie innowacyjnych procesów, towarów i usług we wszystkich gałęziach gospodarki i mają znaczenie systemowe.

Podkreśla się, że kluczowe technologie wspomagające są istotnym źródłem innowacji. Stanowią one niezbędne elementy technologiczne, umożliwiające wielorakie zastosowania produktów, w tym takie, które są potrzebne do rozwoju niskoemisyjnych technologii energetycznych, poprawy efektywności energetycznej i bardziej efektywnego gospodarowania zasobami, zintensyfikowania walki ze zmianą klimatu lub umożliwienia starzenia się w dobrym zdrowiu.

Główne sektory, w których KET znajdują zastosowanie to:

- > branża motoryzacyjna,
- > spożywcza,
- > chemiczna,
- > elektroniczna,
- > tekstylna,
- > energetyczna,

⁹⁰ COM[2012] 341 final z 26.6.2012.

- > środowiskowa,
- > farmaceutyczna,
- > budowlana,
- > kosmiczna,
- > telekomunikacyjna.

W przypadku pomocy na budowę lub modernizację infrastruktury badawczej za koszty kwalifikowalne uznaje się koszt inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne.

POMOC NA DZIAŁALNOŚĆ INNOWACYJNĄ

Zgodnie z Zasadami ramowymi, Komisja uznaje za zgodną z rynkiem wewnętrznym pomoc na działalność innowacyjną, ukierunkowaną przede wszystkim na niedoskonałości rynku związane z pozytywnymi efektami zewnętrznymi (transfer wiedzy), problemami z koordynacją i – w mniejszym stopniu – asymetrią informacji.

W przypadku MŚP taką pomoc na rzecz innowacji można przyznawać na:

- > uzyskanie, walidację i obronę patentów i innych wartości niematerialnych i prawnych,
- > oddelegowanie wysoko wykwalifikowanego personelu,
- > opłacenie usług doradczych w zakresie innowacji i usług wsparcia innowacji.

Ponadto, aby zachęcić duże przedsiębiorstwa do współpracy z MŚP w działaniach dotyczących innowacji organizacyjnej lub procesowej, można udzielić wsparcia na pokrycie kosztów poniesionych zarówno przez MŚP, jak i duże przedsiębiorstwa w związku z takimi działaniami.

Jako koszty kwalifikowalne w zakresie pomocy dla MŚP na wspieranie innowacyjności wymienia się:

- > koszty uzyskania, walidacji i obrony patentów i innych wartości niematerialnych i prawnych,
- > koszty oddelegowania wysoko wykwalifikowanego personelu z organizacji prowadzącej badania i szerzącej wiedzę bądź z dużego przedsiębiorstwa, który to personel zajmuje się działalnością badawczą, rozwojową i innowacyjną na nowoutworzonych u beneficjenta pomocy stanowiskach i nie zastępuje innego personelu,
- > koszty usług doradczych w zakresie innowacji i usług wsparcia innowacji.

POMOC DLA KLASTRÓW INNOWACYJNYCH

Poprzez **klastry innowacyjne** rozumie się struktury lub zorganizowane skupiska niezależnych stron (takich jak nowe innowacyjne przedsiębiorstwa, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, a także organizacje prowadzące badania i szerzące wiedzę, organizacje niedochodowe i inne powiązane podmioty gospodarcze) mające na celu **stymulowanie działalności innowacyjnej przez promowanie wspólnego korzystania z zaplecza oraz wymiany informacji i wiedzy fachowej oraz poprzez skuteczne przyczynianie się do transferu wiedzy, tworzenia sieci kontaktów oraz rozpowszechniania informacji i współpracy wśród przedsiębiorstw i innych organizacji wchodzących w skład danego klastra.**

Na podstawie Zasad ramowych Komisja dopuszcza pomoc dla klastrów innowacyjnych, której celem jest niwelowanie niedoskonałości rynku związanych z problemami z koordynacją, utrudniających rozwój klastrów lub ograniczających wzajemne kontakty i przepływ wiedzy w ramach klastrów i pomiędzy nimi. Wskazuje się, że pomoc państwa może przyczynić się do rozwiązania tego problemu poprzez:

- > wspieranie inwestycji w otwartą infrastrukturę współdzieloną przez klastry innowacyjne,
- > wspieranie przez okres nie dłuższy niż 10 lat działalności klastrów w celu poprawy współpracy, tworzenia sieci kontaktów i uczenia się.

Wśród kosztów kwalifikowalnych dla tego typu pomocy wymienia się:

- 1) w przypadku pomocy inwestycyjnej – koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne,
- 2) w przypadku pomocy operacyjnej:
 - a) **koszty personelu i koszty administracyjne** (w tym koszty ogólne) dotyczące aktywizacji klastra w celu ułatwienia współpracy, dzielenia się informacjami oraz świadczenia lub kierowania specjalistycznych i dopasowanych usług wsparcia dla biznesu;
 - b) **koszty działań marketingowych klastra** w celu zwiększenia udziału nowych przedsiębiorstw lub organizacji w klastrze oraz aby zwiększyć widoczność klastra;
 - c) **koszty zarządzania zapleczem klastra;**
 - d) **koszty organizacji programów szkoleniowych**, warsztatów i konferencji w celu wsparcia dzielenia się wiedzą, tworzenia sieci kontaktów i współpracy transnarodowej.

3.2.2. Zasady oceny środków pomocy na podstawie Zasad Ramowych

3.2.2.1. Zasady wspólne

Oceniając, czy zgłoszony środek pomocy można uznać za zgodny z rynkiem wewnętrznym, Komisja na ogół bada, czy został on opracowany w sposób, który gwarantuje przewagę pozytywnego wpływu środka pomocy, polegającego na osiągnięciu celu leżącego we wspólnym interesie, nad jego potencjalnym negatywnym wpływem na wymianę handlową i konkurencję (tzw. test bilansujący).

Obecnie Komisja uznaje środek pomocy za zgodny z Traktatem wyłącznie wówczas, gdy dany środek spełnia wszystkie poniższe warunki:

- > **przyczynienie się do osiągnięcia dobrze zdefiniowanego celu leżącego we wspólnym interesie**
Cel środka pomocy państwa musi leżeć we wspólnym interesie zgodnie z art. 107 ust. 3 Traktatu. Ogólnym celem pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną jest wspieranie badań, rozwoju i innowacji w UE. Pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną powinna w ten sposób przyczynić się do realizacji strategii „Europa 2020” na rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego, sprzyjającego włączeniu społecznemu.
- > **istnienie potrzeby interwencji państwa**
Środek pomocy państwa musi być ukierunkowany na sytuację, w której pomoc może spowodować istotną poprawę, jaka nie mogłaby nastąpić w wyniku działania rynku, np. poprzez usunięcie niedoskonałości lub rozwiązanie problemu związanego ze sprawiedliwością lub spójnością.

Komisja podkreśla, że pomoc państwa może być konieczna, aby zwiększyć działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną w UE, jeżeli rynek samodzielnie nie zapewnia odpowiednich wyników. Aby ocenić, czy pomoc państwa jest skuteczna pod względem osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie, konieczne jest uprzednie określenie zaistniałego problemu wymagającego rozwiązania. Pomoc państwa powinna być ukierunkowana na sytuacje, w których może ona spowodować istotną poprawę, jaka nie może nastąpić tylko w wyniku działania rynku. Państwa Członkowskie powinny wyjaśnić, w jaki sposób środek pomocy może skutecznie złagodzić niedoskonałość rynku, utrudniającą – w przypadku nieudzielenia pomocy – osiągnięcie celu leżącego we wspólnym interesie.

Działalność badawcza, rozwojowa i innowacyjna odbywa się poprzez szereg działań na etapach zazwyczaj poprzedzających szereg rynków produktowych. Działania te wykorzystują istniejący potencjał do opracowywania nowych lub ulepszonych produktów, usług i procesów na tych rynkach produktowych lub zupełnie

nowych rynkach – tym samym stymulując wzrost gospodarczy, zwiększając spójność terytorialną i społeczność oraz wspierając ogólny interes konsumentów⁹¹.

> **odpowiedniość środka pomocy**

Proponowany środek pomocy musi być odpowiednim instrumentem polityki do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie.

> **efekt zachęty**

Pomoc musi zmienić zachowanie przedmiotowego przedsiębiorstwa w taki sposób, że angażuje się ono w dodatkową działalność, której nie podjęłoby bez przyznanej pomocy, lub którą podjęłoby w ograniczonym albo innym zakresie lub miejscu.

> **proporcjonalność pomocy (pomoc ograniczona do minimum)**

Kwota pomocy i intensywność pomocy muszą być ograniczone do minimum niezbędnego do pobudzenia dodatkowych inwestycji lub działań danego przedsiębiorstwa.

> **uniknięcie nadmiernego negatywnego wpływu na konkurencję i wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi**

Negatywne skutki pomocy muszą być wystarczająco ograniczone, aby ogólny wpływ środka pomocy był pozytywny. Aby pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną można było uznać za zgodną z rynkiem wewnętrznym, negatywny wpływ środków pomocy na konkurencję i wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi musi być ograniczony i zrównoważony przez pozytywne skutki polegające na przyczynieniu się do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie⁹².

> **przejrzystość pomocy**

Państwom Członkowskim, Komisji, podmiotom gospodarczym oraz opinii publicznej należy zapewnić łatwy dostęp do wszystkich stosownych aktów i informacji na temat pomocy przyznawanej na ich podstawie

3.2.2.2. Ocena zgodności pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną

Zasady ramowe zawierają szczegółowe wytyczne, wskazujące kiedy środek pomocy na badania, rozwój i innowacje będzie spełniał powyższe warunki. Wytyczne zostały oparte na dotychczasowym orzecznictwie sądów UE oraz praktyce decyzyjnej Komisji.

Mając na względzie, że zdecydowana większość pomocy udzielanej przez NCBR będzie miała miejsce na podstawie programu pomocowego jakim jest Rozporządzenie MNiSW, w związku z Rozporządzeniem 651/2014, szczegółowe omówienie testu bilansującego przewidzianego w Zasadach ramowych wykracza poza ramy Podręcznika. W przypadku pomocy udzielanej na podstawie Rozporządzenia MNiSW notyfikacja pomocy na badania, rozwój i innowacje nie będzie konieczna. W takiej sytuacji, warunki dopuszczalności udzielania pomocy wynikają z postanowień tego rozporządzenia oraz Rozporządzenia 651/2014.

⁹¹ Zasady ramowe, pkt 48 i 49.

⁹² Zasady ramowe, pkt 94.

ROZDZIAŁ IV – POMOC PUBLICZNA W RAMACH WYŁĄCZEŃ GRUPOWYCH

4.1. POMOC UDZIELANA NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA 651/2014 UZNAJĄCEGO NIEKTÓRE RODZAJE POMOCY ZA ZGODNE Z RYNKIEM WEWNĘTRZNYM W ZASTOSOWANIU ART. 107 I 108 TRAKTATU

Rozporządzenie 651/2014 jest podstawowym aktem prawnym, na podstawie którego Komisja dopuszcza udzielanie pomocy publicznej bez uprzedniej notyfikacji. Głównym celem tego Rozporządzenia jest, by zdecydowana większość pomocy, w tym pomocy na badania i rozwój, była udzielana przedsiębiorcy bezpośrednio, bez obowiązku uzyskania zgody Komisji.

W ocenie Komisji, Rozporządzenie 651/2014 powinno umożliwić lepsze określenie priorytetów w egzekwowaniu przepisów dotyczących pomocy państwa, dalsze ich uproszczenie, a także powinno poprawić przejrzystość, skuteczną ocenę i kontrolę zgodności udzielania wsparcia z zasadami pomocy państwa na szczeblu krajowym i unijnym.

Pomoc, która spełnia wszystkie warunki z Rozporządzenia 651/2014 – zarówno te ogólne, jak i szczegółowe – ustanowione w odniesieniu do odpowiednich kategorii pomocy, jest wyłączona z obowiązku zgłoszenia Komisji, ustanowionego w art. 108 ust. 3 Traktatu (przy czym pomocne będą w takiej sytuacji Zasady ramowe). W praktyce, pomoc przyznawana jest przedsiębiorcy bezpośrednio na podstawie programu pomocy (np. przyznawanie pomocy na badania, rozwój i innowacje na podstawie Rozporządzenia MNiSW).

W konsekwencji, pomoc państwa, nieobjęta Rozporządzeniem 651/2014, nadal musi być notyfikowana Komisji na podstawie art. 108 ust. 3 Traktatu. Zakres stosowania Rozporządzenia 651/2014 jest bardzo szeroki i obejmuje większość sektorów gospodarki z pewnymi wyłączeniami.

Rozporządzenie ma zastosowanie do następujących kategorii pomocy:

- > pomoc regionalna;
- > pomoc dla MŚP w formie pomocy inwestycyjnej, pomocy operacyjnej i dostępu MŚP do finansowania;
- > pomoc na ochronę środowiska naturalnego;
- > pomoc na badania, rozwój oraz innowacje;
- > pomoc szkoleniowa;
- > pomoc na rekrutację i zatrudnienie pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji i pracowników niepełnosprawnych;
- > pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych niektórymi klęskami żywiołowymi;
- > pomoc o charakterze społecznym w zakresie transportu na rzecz mieszkańców regionów oddalonych;
- > pomoc na infrastrukturę szerokopasmową;
- > pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego;
- > pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną; oraz
- > pomoc na infrastrukturę lokalną różnego rodzaju.

Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania do czterech grup przypadków.

I. Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania:

- > do programów pomocy, po upływie sześciu miesięcy od daty ich wejścia w życie, jeśli średni roczny budżet państwa na pomoc przyznawaną na podstawie takiego programu przekracza 150.000.000 EURO⁹³. Po upływie tego terminu Komisja może postanowić, że Rozporządzenie 651/2014 ma nadal zastosowanie przez dłuższy okres do jakiegokolwiek z takich programów pomocy, po dokonaniu ewaluacji stosownego planu oceny zgłoszonego Komisji przez Państwo Członkowskie, w terminie 20 dni roboczych od wejścia w życie danego programu;
Powyższy wymóg ma zastosowanie do Rozporządzenia MNiSW, które zgodnie z § 40 ust. 1 pkt 2 może być podstawą udzielania pomocy publicznej po dniu 5 września 2015 r., pod warunkiem wydania przez Komisję Europejską postanowienia, o którym mowa powyżej. Wskazane postanowienie zostało już wydane.
- > do wszelkich zmian w ww. programach, innych niż zmiany, które nie mogą wpływać na zgodność programu pomocy na podstawie rozporządzenia lub nie mogą w istotny sposób rzutować na treść zatwierdzonego planu oceny;
- > **do pomocy przyznawanej na działalność związaną z wywozem do państw trzecich lub Państw Członkowskich, a mianowicie pomocy bezpośrednio związanej z ilością wywożonych produktów, tworzeniem i prowadzeniem sieci dystrybucyjnej lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z prowadzeniem działalności wywozowej;**
- > **do pomocy uwarunkowanej pierwszeństwem użycia towarów produkcji krajowej w stosunku do towarów sprowadzanych z zagranicy.**

II. Rozporządzenie 651/2014 nie ma również zastosowania do:

- > pomocy przyznawanej w sektorze rybołówstwa i akwakultury⁹⁴ z wyjątkiem:
 - pomocy szkoleniowej,
 - pomocy na dostęp do finansowania dla MŚP,
 - pomocy w obszarze działalności badawczo-rozwojowej,
 - pomocy dla MŚP na wspieranie innowacyjności,
 - pomocy przeznaczonej na pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji i pracowników niepełnosprawnych;
- > pomocy przyznawanej w sektorze produkcji podstawowych produktów rolnych, z wyjątkiem:
 - rekompensaty z tytułu dodatkowych kosztów, innych niż koszty transportu, w regionach najbardziej odalonych,
 - pomocy na usługi doradcze na rzecz MŚP,
 - pomocy na finansowanie dla MŚP,
 - pomocy na finansowanie ryzyka,
 - pomocy na działalność badawczo-rozwojową,
 - pomocy dla MŚP na wspieranie innowacyjności,
 - pomocy na ochronę środowiska,
 - pomocy szkoleniowej,
 - pomocy przeznaczonej na pracowników znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji i pracowników niepełnosprawnych;

⁹³ Ograniczenie to dotyczy co do zasady takich kategorii pomocy jak: pomoc regionalna, pomoc dla MŚP, pomoc na dostęp MŚP do finansowania, pomoc na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, pomoc na ochronę środowiska, pomoc na infrastrukturę szerokopasmową.

⁹⁴ Tj. pomocy objętej rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1379/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury, zmieniającym rozporządzenia Rady (WE) nr 1184/2006 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 104/2000, Dz. Urz. UE z 28.12.2013 r., L 354/1.

- > pomocy przyznawanej w sektorze przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych w następujących przypadkach:
 - kiedy wysokość pomocy ustalana jest na podstawie ceny lub ilości takich produktów nabytych od producentów surowców lub wprowadzonych na rynek przez przedsiębiorstwa objęte pomocą; lub
 - kiedy przyznanie pomocy zależy od faktu przekazania jej w części lub w całości producentom surowców;
- > pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla, objętej decyzją Rady nr 2010/787;
- > kategorii pomocy regionalnej wyłączonych z zakresu pomocy regionalnej.

W przypadku przedsiębiorstwa prowadzącego działalność w sektorach nieobjętych zakresem Rozporządzenia 651/2014, oraz w sektorach wchodzących w zakres tego rozporządzenia, ma ono zastosowanie do pomocy przyznanej w związku z działalnością w sektorach wchodzących w zakres jego stosowania, pod warunkiem że zostanie zapewnione za pomocą odpowiednich środków, takich jak rozdzielenie działalności lub wyodrębnienie kosztów, że działalność w wyłączonych sektorach nie odniesie korzyści z pomocy przyznanej zgodnie z tym rozporządzeniem.

III. Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania do:

- > programów pomocy, które nie wykluczają wyraźnie możliwości wypłacenia pomocy indywidualnej na rzecz przedsiębiorstwa, na którym ciąży obowiązek zwrotu pomocy wynikający z wcześniejszej decyzji Komisji uznającej pomoc za niezgodną z prawem i z rynkiem wewnętrznym, z wyjątkiem programów pomocy mających na celu naprawienie szkód spowodowanych niektórymi klęskami żywiołowymi;
- > pomocy ad hoc na rzecz przedsiębiorstwa, o którym mowa powyżej;
- > pomocy dla przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, z wyjątkiem programów pomocy mających na celu naprawienie szkód spowodowanych niektórymi klęskami żywiołowymi.

Pomoc przyznawana przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji jest wyłączona z zakresu stosowania Rozporządzenia 651/2014, ponieważ taka pomoc powinna być oceniana na podstawie aktualnie obowiązujących wytycznych dotyczących pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych, znajdujących się w trudnej sytuacji⁹⁵, z wyjątkiem programów pomocy na naprawę szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi.

Zgodnie z definicją zawartą w Rozporządzeniu 651/2014, za przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji uznaje się przedsiębiorstwo, wobec którego zachodzi co najmniej jedna z pięciu wymienionych poniżej okoliczności⁹⁶:

- 1) w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁹⁷, gdy ponad połowa jej objętego kapitału zakładowego została utracona w efekcie zakumulowanych strat. Taka sytuacja ma miejsce, gdy w wyniku odliczenia od rezerw (i straty innych elementów uznawanych za część środków własnych przedsiębiorstwa) zakumulowanych strat powstaje ujemna skumulowana kwota, która przekracza połowę objętego kapitału zakładowego⁹⁸.

⁹⁵ Obecnie jest to Komunikat Komisji z dnia 31.07.2014, Dz. Urz. UE C 249/1.

⁹⁶ Są to kryteria łagodniejsze niż w wytycznych dotyczących pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji.

⁹⁷ Spółki innej niż MŚP, która istnieje od mniej niż trzech lat lub, do celów kwalifikowalności pomocy na finansowanie ryzyka, MŚP w okresie siedmiu lat od daty pierwszej sprzedaży komercyjnej, które kwalifikuje się do inwestycji w zakresie finansowania ryzyka w następstwie przeprowadzenia procedury due diligence przez wybranego pośrednika finansowego.

⁹⁸ Do celów niniejszego przepisu „spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” odnosi się w szczególności do rodzajów jednostek podanych w Załączniku I do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylającym dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dyrektywa 2013/34/UE), zgodnie z którym za takie podmioty w Polsce uznaje się: spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, spółkę akcyjną oraz spółkę komandytowo-akcyjną. Z kolei „kapitał zakładowy” obejmuje, w stosownych przypadkach, wszelkie premie emisyjne.

- 2) w przypadku spółki, w której co najmniej niektórzy członkowie ponoszą nieograniczoną odpowiedzialność za jej zadłużenie⁹⁹, w sytuacji gdy ponad połowa jej kapitału wykazanego w sprawozdaniach finansowych została utracona w efekcie zakumulowanych strat¹⁰⁰.
- 3) w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo podlega zbiorowemu postępowaniu w związku z niewypłacalnością lub spełnia kryteria na mocy obowiązującego prawa krajowego, by zostać, na wniosek jego wierzycieli, objętym zbiorowym postępowaniem w związku z niewypłacalnością¹⁰¹;
- 4) w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo otrzymało pomoc na ratowanie i nie spłaciło do tej pory pożyczki na ratowanie, ani nie zakończyło umowy o gwarancję lub otrzymało pomoc na restrukturyzację i nadal podlega planowi restrukturyzacyjnemu;
- 5) w przypadku przedsiębiorstwa, które nie jest MŚP, jeśli w ciągu ostatnich dwóch lat:
 - a) księgowy stosunek kapitału obcego do kapitału własnego tego przedsiębiorstwa przekracza 75; oraz
 - b) wskaźnik relacji pokrycia odsetek do EBITDA tego przedsiębiorstwa wynosi poniżej 1,0.

IV. Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania do środków pomocy państwa, które same w sobie — ze względu na warunki lub metody finansowania — nierozzerwalnie wiążą się z naruszeniem prawa Unii, w szczególności do:

- > środków pomocy, w przypadku których przyznanie pomocy uwarunkowane jest obowiązkiem posiadania przez beneficjenta siedziby w danym Państwie Członkowskim lub prowadzeniem przez niego działalności w przeważającej mierze w danym Państwie Członkowskim. Dozwolony jest jednak wymóg posiadania w momencie wypłaty pomocy zakładu lub oddziału w Państwie Członkowskim przyznającym pomoc;
- > środków pomocy, w przypadku których przyznanie pomocy uwarunkowane jest obowiązkiem korzystania przez beneficjenta z towarów produkcji krajowej lub usług krajowych;
- > środków pomocy ograniczających możliwości beneficjentów w zakresie wykorzystania wyników działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej w innych Państwach Członkowskich.

4.2. OGÓLNE WARUNKI UDZIELANIA POMOCY W RAMACH WYŁĄCZEŃ GRUPOWYCH

Programy pomocy, pomoc indywidualna przyznana w ramach programów pomocy oraz pomoc *ad hoc*, są zgodne z rynkiem wewnętrznym w rozumieniu art. 107 ust. 2 lub 3 Traktatu i wyłączone z obowiązku zgłoszenia Komisji, o którym mowa w art. 108 ust. 3 Traktatu, jeżeli dana pomoc spełnia wszystkie warunki określone w rozdziale I Rozporządzenia 651/2014 (warunki ogólne) oraz warunki dotyczące danej kategorii pomocy ustanowione w rozdziale III Rozporządzenia 651/2014 (warunki szczególne).

Warunki ogólne, dotyczące, co do zasady, wszystkich kategorii pomocy objętych Rozporządzeniem 651/2014 dotyczą takich zagadnień, jak:

- > progi pomocy powodujące obowiązek zgłoszenia,
- > przejrzystość pomocy,
- > efekt zachęty,
- > intensywność pomocy i koszty kwalifikowalne,
- > reguły kumulacji pomocy.

⁹⁹ Spółki innej niż MŚP, które istnieją od mniej niż trzech lat lub, do celów kwalifikowalności pomocy na finansowanie ryzyka, MŚP w okresie siedmiu lat od daty pierwszej sprzedaży komercyjnej, które kwalifikuje się do inwestycji w zakresie finansowania ryzyka w następstwie przeprowadzenia procedury due diligence przez wybranego pośrednika finansowego.

¹⁰⁰ Do celów niniejszego przepisu „spółka, w której co najmniej niektórzy członkowie ponoszą nieograniczoną odpowiedzialność za jej zadłużenie” odnosi się w szczególności do rodzajów jednostek wymienionych w Załączniku II do Dyrektywy 2013/34/UE, zgodnie z którym za takie podmioty w Polsce uznaje się: spółkę jawną oraz spółkę komandytową.

¹⁰¹ W Polsce ten przedmiot regulacji zawarty został w ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. 2015, nr 233 j.t., w szczególności w Dziale III tej ustawy.

Poniżej omówione zostaną poszczególne warunki ogólne, z uwzględnieniem pomocy na badania, rozwój i innowacje.

4.2.1. Progi pomocy powodujące obowiązek zgłoszenia pomocy

Zgodnie z Rozporządzeniem 651/2014, z uwagi na wysokie ryzyko niekorzystnego wpływu na konkurencję, znaczne kwoty pomocy udzielonej indywidualnie lub łącznie (w zależności od rodzaju pomocy np. na jeden projekt, na jedno badanie) powinny zostać ocenione przez Komisję w momencie dokonywania zgłoszenia. Dla każdej kategorii pomocy wchodzącej w zakres Rozporządzenia 651/2014 zostały określone progi, których przekroczenie powoduje obowiązek zgłoszenia takiej pomocy na podstawie art. 108 ust. 3 Traktatu.

Progi notyfikacyjne, określone w Rozporządzeniu 651/2014, nie mogą być omijane poprzez sztuczne dzielenie programów pomocy lub projektów pomocy na kilka programów pomocy lub projektów o podobnych cechach, celach i beneficjentach.

Uwzględniając powyższe, Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania do pomocy przekraczającej wymiennie progi w przypadku pomocy na badania, rozwój i innowacje.

RODZAJ POMOCY	PRÓG NOTYFIKACYJNY	UWAGI
Pomoc na projekt obejmujący głównie badania podstawowe	40.000.000 EURO dla przedsiębiorstwa, na jeden projekt	Próg dotyczy sytuacji, w której więcej niż połowa kosztów kwalifikowalnych projektu jest ponoszona na działania wchodzące w zakres kategorii badań podstawowych
Pomoc na projekt obejmujący głównie badania przemysłowe	20.000.000 EURO dla przedsiębiorstwa, na jeden projekt	Próg dotyczy sytuacji, w której więcej niż połowa kosztów kwalifikowalnych projektu jest ponoszona na działania wchodzące w zakres kategorii badań przemysłowych lub w zakresie obydwu kategorii: badań przemysłowych i podstawowych
Pomoc na projekt obejmujący głównie eksperymentalne prace rozwojowe	15.000.000 EURO dla przedsiębiorstwa, na jeden projekt	Próg dotyczy sytuacji, w której więcej niż połowa kosztów kwalifikowalnych projektu jest ponoszona na działania wchodzące w zakres kategorii eksperymentalnych prac rozwojowych
Pomoc na studia wykonalności poprzedzające działania badawcza	7500.000 EURO na badania	-
Pomoc inwestycyjna na infrastrukturę badawczą	20.000.000 EURO na infrastrukturę	-
Pomoc dla klastrów innowacyjnych	7500.000 EURO na klastry	-

RODZAJ POMOCY	PRÓG NOTYFIKACYJNY	UWAGI
Pomoc dla MŚP na wspieranie innowacyjności	5.000.000 EURO dla przedsiębiorstwa i na projekt	-
Pomoc na innowacje procesowe i organizacyjne	7500.000 EURO dla przedsiębiorstwa i na projekt	-
Pomoc na usługi doradcze na rzecz MŚP	2.000.000 EURO dla przedsiębiorstwa i na projekt	-

W przypadku, gdy pomoc dotyczy projektu EUREKA, lub gdy projekt realizowany jest przez wspólne przedsiębiorstwo, utworzone na podstawie art. 185 lub art. 187 Traktatu¹⁰², **kwoty dotyczące pomocy na badania podstawowe, przemysłowe oraz eksperymentalne ulegają podwojeniu.**

Jeżeli pomoc na projekty badawczo-rozwojowe jest przyznana w formie zaliczek zwrotnych, które – przy braku przyjętej metody obliczania ekwiwalentu dotacji brutto – są wyrażone jako odsetek kosztów kwalifikowalnych, a środek przewiduje, że w przypadku pomyślnego wyniku projektu, na podstawie rozsądnej i ostrożnej hipotezy, zaliczki zostaną spłacone przy zastosowaniu stopy procentowej co najmniej równej stopie dyskontowej, obowiązującej w momencie przyznania pomocy, to kwoty dotyczące pomocy na badania podstawowe, przemysłowe, eksperymentalne oraz na projekty EUREKA lub projekt realizowany przez wspólne przedsiębiorstwo, utworzone na podstawie art. 185 lub art. 187 Traktatu, ulegają zwiększeniu o 50%.

Warto podkreślić, że wskazane powyżej progi są kwotami maksymalnymi, które w przypadku poszczególnych konkursów ogłaszanych przez NCBR np. w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, mogą zostać ustanowione na niższych poziomach.

Tym samym należy zawsze ustalić, czy w krajowych regulacjach dotyczących udzielania pomocy publicznej przewidziane zostały progi o takiej samej wysokości, jak w przypadku Rozporządzenia 651/2014.

4.2.2. Przejrzystość pomocy

By zapewnić przejrzystość, równe traktowanie i możliwość skutecznego monitorowania udzielanej pomocy, Rozporządzenie 651/2014 ma zastosowanie jedynie do pomocy, w przypadku której można z wyprzedzeniem dokładnie obliczyć ekwiwalent dotacji brutto bez konieczności przeprowadzania oceny ryzyka („pomoc przejrzysta”). W przypadku niektórych szczególnych instrumentów pomocy, takich jak pożyczki, gwarancje, środki podatkowe, środki finansowania ryzyka oraz, w szczególności, zaliczki zwrotne, Rozporządzenie 651/2014 określa warunki, na których można je uznać za przejrzyste.

¹⁰² Zgodnie z art. 185 TFEU przy urzeczywistnianiu wieloletniego programu ramowego, Unia może przewidzieć, za zgodą zainteresowanych Państw Członkowskich, udział w programach badawczych i rozwojowych podjętych przez kilka Państw Członkowskich, w tym udział w strukturach stworzonych w celu wykonania tych programów. Z kolei art. 187 TFEU stanowi, że Unia może tworzyć wspólne przedsiębiorstwa lub jakiegokolwiek inne struktury niezbędne do skutecznego wykonywania unijnych programów badawczych, rozwoju technologicznego i demonstracyjnych.

Za pomoc przejrzystą uznaje się następujące kategorie pomocy:

- > pomoc w formie dotacji oraz dotacji na spłatę odsetek;
- > pomoc w formie pożyczek, gdzie ekwiwalent dotacji brutto oblicza się na podstawie stopy referencyjnej obowiązującej w dniu przyznania pomocy;
- > pomoc w formie gwarancji:
 - I) jeżeli ekwiwalent dotacji brutto obliczono na podstawie bezpiecznych stawek określonych w obwieszczeniu Komisji¹⁰³, lub
 - II) jeżeli przed wdrożeniem pomocy w postaci gwarancji metoda obliczania ekwiwalentu dotacji brutto gwarancji została zatwierdzona *na podstawie obwieszczenia Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji* lub na podstawie zawiadomienia, którym zastąpiono powyższe obwieszczenie, w następstwie zgłoszenia tej metody do Komisji na mocy obowiązującego rozporządzenia przyjętego przez Komisję w dziedzinie pomocy państwa, a zatwierdzona metoda wyraźnie odnosi się do przedmiotowego rodzaju gwarancji i rodzaju transakcji bazowej w kontekście stosowania niniejszego rozporządzenia;
- > pomoc w formie korzyści podatkowych, w której w ramach środka przewidziano pułap zapobiegający przekroczeniu obowiązującego progu;
- > pomoc w formie zaliczek zwrotnych, jeżeli łączna nominalna kwota zaliczek zwrotnych nie przekracza progów obowiązujących na mocy niniejszego rozporządzenia lub jeżeli metoda obliczania ekwiwalentu dotacji brutto zaliczki zwrotnej została – po zgłoszeniu jej Komisji – zaakceptowana przed wprowadzeniem środka.

W prawie krajowym sposób obliczania pomocy udzielanej w różnych formach został dokładnie opisany w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r., w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach*¹⁰⁴.

4.2.3. Efekt zachęty

Rozporządzenie 651/2014 nie ma zastosowania do pomocy na działalność, którą i tak beneficjent by prowadził, nawet w przypadku braku pomocy. Pomoc powinna być niezbędna i zachęcać do rozwoju dalszej działalności lub realizacji nowych projektów. Dlatego na podstawie Rozporządzenia 651/2014 pomoc jest wyłączona z obowiązku zgłoszenia tylko wówczas, gdy wywołuje tzw. efekt zachęty.

Uznaje się, że pomoc wywołuje efekt zachęty, jeżeli beneficjent złożył pisemny wniosek o przyznanie pomocy przed rozpoczęciem prac nad projektem lub rozpoczęciem działalności.

Wniosek o przyznanie pomocy musi zawierać co najmniej następujące informacje:

- > nazwę przedsiębiorstwa i informację o jego wielkości,
- > opis projektu, w tym daty jego rozpoczęcia i zakończenia,
- > lokalizację projektu,
- > wykaz kosztów projektu,
- > rodzaj pomocy (dotacja, pożyczka, gwarancja, zaliczka zwrotna, zastrzyk kapitałowy lub inne), oraz
- > kwotę finansowania publicznego, potrzebnego do realizacji projektu.

¹⁰³ *Obwieszczenie Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji*, Dz. U. C 155 z 20.06.2008, s.10.

¹⁰⁴ Dz. U. 2004, poz. 194, nr1983 z późn. zm.

Rozpoczęcie prac oznacza:

- > rozpoczęcie robót budowlanych związanych z inwestycją, lub
- > pierwsze prawnie wiążące zobowiązanie do zamówienia urządzeń, lub
- > inne zobowiązanie, które sprawia, że inwestycja staje się nieodwracalna, zależnie od tego, co nastąpi najpierw.

Zakup gruntów ani prac przygotowawczych, takich jak uzyskanie zezwoleń i przeprowadzenie studiów wykonalności, nie uznaje się za rozpoczęcie prac.

W odniesieniu do przejęć „rozpoczęcie prac” oznacza moment nabycia aktywów bezpośrednio związanych z nabytym zakładem.

Sposób spełnienia efektu zachęty może zostać doprecyzowany w kryteriach wyboru projektów (w ramach definicji przewidzianej w Rozporządzeniu 651/2014).

Przykładowo, w przypadku kryteriów wyboru projektów dla działań 1.1 i 1.2 POIR wskazuje się, że za rozpoczęcie projektu uważa się w szczególności:

- > rozpoczęcie prac B+R,
- > podpisanie umowy z dostawcą lub wykonawcą usług,
- > dostawę towaru lub wykonania usługi oraz samo rozpoczęcie świadczenia usług,
- > wpłatę zaliczki lub zadatku na dostawę towaru lub wykonanie usługi.

W przypadku zlecenia usług badawczych w projekcie zewnętrznemu wykonawcy, za rozpoczęcie projektu nie jest uważane i tym samym może mieć miejsce przed złożeniem wniosku o pomoc:

- > przeprowadzenie i rozstrzygnięcie procedury wyboru zewnętrznego wykonawcy (np. wystosowanie zapytania ofertowego, złożenie oferty przez wykonawcę, ocena ofert),
- > zawarcie umowy warunkowej z wykonawcą prac B+R,
- > podpisanie listów intencyjnych.

W przypadku podmiotów zobowiązanych do dokonywania wydatków na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych, wszczęcie postępowania i wyłonienie wykonawcy nie stanowi, co do zasady, rozpoczęcia projektu, **o ile zamawiający w ogłoszeniu wszczynającym postępowanie zastrzegł możliwość unieważnienia postępowania w przypadku nieprzyznania mu środków pochodzących z budżetu UE, zgodnie z art. 93 ust. 1a ustawy Prawo zamówień publicznych.**

W przypadku pomocy ad hoc udzielanej dużym przedsiębiorstwom (w rozumieniu Załącznika I) Rozporządzenie 651/2014 wprowadza dodatkowe wymagania. Uznaje się, że pomoc ad hoc przyznana dużym przedsiębiorstwom wywołuje efekt zachęty, jeśli – oprócz zapewnienia spełnienia warunków ogólnych wskazanych powyżej – Państwo Członkowskie przed przyznaniem pomocy sprawdziło, że dokumentacja przygotowana przez beneficjenta zakłada, że pomoc przyniesie jeden lub więcej z poniższych efektów:

- a) w przypadku regionalnej pomocy inwestycyjnej:
 - przeprowadzenie projektu, który nie zostałby przeprowadzony na danym obszarze albo nie przyniósłby wystarczających korzyści beneficjentowi na danym obszarze w razie braku takiego środka pomocy;
- b) we wszystkich pozostałych przypadkach, w których występuje:
 - znaczące zwiększenie zasięgu projektu lub działania dzięki środkowi pomocy, lub
 - znaczące zwiększenie całkowitej kwoty wydanej przez beneficjenta na projekt lub działanie dzięki środkowi pomocy, lub
 - znaczące przyspieszenie zakończenia projektu lub działania.

Rozporządzenie 651/2014 wskazuje, że w takiej sytuacji beneficjent będący dużym przedsiębiorstwem powinien sporządzić, w formie dokumentu wewnętrznego, analizę wykonalności projektu lub działań objętych

pomocą przy założeniu otrzymania pomocy lub przy jej braku. Taka analiza powinna potwierdzać istotne zwiększenie zakresu projektu lub działania, istotne zwiększenie całkowitej kwoty, jaką beneficjent przeznacza na projekt lub działanie objęte pomocą lub też znaczące przyspieszenie realizacji projektu lub działania.

Na zasadzie odstępstwa, w przypadku niektórych kategorii pomocy objętych Rozporządzeniem 651/2014 wymóg istnienia efektu zachęty nie ma zastosowania lub uznaje się za spełniony, jeśli wypełniono warunki szczególne określone dla tych kategorii pomocy¹⁰⁵. **Odstępstwo to nie dotyczy pomocy na badania, rozwój i innowacje określone w Sekcji 4 Rozporządzenia 651/2014.**

4.2.4. Intensywność pomocy i koszty kwalifikowalne

Aby pomoc udzielana na podstawie Rozporządzenia 651/2014 była proporcjonalna i ograniczona do niezbędnej kwoty, zostały określone maksymalne kwoty pomocy w postaci intensywności pomocy w stosunku do ogółu kosztów kwalifikowalnych. W sytuacji, w której nie można ustalić maksymalnej intensywności pomocy (np. gdy nie można wyodrębnić kosztów kwalifikowalnych lub w celu udostępnienia prostszych instrumentów dla małych kwot), zostały określone maksymalne kwoty pomocy wyrażone w wartościach nominalnych.

Intensywność pomocy i maksymalne kwoty pomocy zostały ustalone na poziomie, który ogranicza do minimum zakłócenia konkurencji w sektorze objętym pomocą, a jednocześnie umożliwia właściwe wyeliminowanie danej niedoskonałości rynku. W odniesieniu do regionalnej pomocy inwestycyjnej, intensywność pomocy powinna odpowiadać poziomom intensywności dozwolonym na podstawie mapy pomocy regionalnej.

Zgodnie z Rozporządzeniem 651/2014 przy obliczaniu intensywności pomocy należy uwzględnić wyłącznie koszty kwalifikowalne. Wyłączeniem nie jest objęta pomoc, która przekracza odpowiednią intensywność w wyniku uwzględnienia kosztów niekwalifikowalnych.

Wyodrębnienie kosztów kwalifikowalnych powinno być poparte jasną, szczegółową i aktualną dokumentacją. Wszystkie kwoty uwzględniane przy obliczaniu powinny być kwotami przed potrąceniem podatku lub innych opłat.

Pomoc wypłacana w kilku ratach jest dyskontowana do wartości w momencie jej przyznania. Wartość kosztów kwalifikowalnych powinna także być dyskontowana do wartości na dzień przyznania pomocy. Jako stopę procentową stosowaną do dyskontowania i obliczania kwoty pomocy, w przypadku pomocy udzielanej w innej formie niż dotacja, należy stosować odpowiednio stopę dyskontową i stopę referencyjną, obowiązujące w dniu przyznania pomocy, zgodnie z komunikatem Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych.

W przypadku, gdy pomoc przyznawana jest w postaci korzyści podatkowych, raty pomocy powinny być dyskontowane na podstawie stóp dyskontowych, obowiązujących w dniach, w których poszczególne korzyści podatkowe stają się skuteczne. Komisja podkreśla, że należy propagować stosowanie pomocy w formie zaliczek zwrotnych, gdyż takie instrumenty podziału ryzyka sprzyjają zwiększeniu efektu zachęty. W związku z powyższym, w przypadku gdy pomoc przyznawana jest w formie zaliczek zwrotnych, możliwe jest zwiększenie odpowiednich progów intensywności pomocy (o 10%) określonych w Rozporządzeniu 651/2014. W przypadku pomocy regionalnej, udzielanej w formie zaliczek zwrotnych, maksymalne poziomy intensywności pomocy, określone w mapie pomocy regionalnej i obowiązujące w momencie przyznania pomocy, nie mogą być podwyższane.

¹⁰⁵ Np. regionalna pomoc operacyjna, pomoc na dostęp do finansowania dla MŚP, pomoc na kulturę i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

4.2.5. Kumulacja pomocy

W celu ustalenia, czy określone w Rozporządzeniu 651/2014 progi pomocy powodujące obowiązek zgłoszenia oraz progi maksymalne intensywności pomocy są przestrzegane, uwzględnia się całkowitą kwotę środków pomocy państwa odpowiednio dla działania, projektu lub przedsiębiorstwa w zależności od progu notyfikacyjnego.

Pomoc wyłączonej z obowiązku notyfikacji na podstawie Rozporządzenia 651/2014 w przypadku której można wyodrębnić koszty kwalifikowalne, można kumulować z:

- > wszelką inną pomocą państwa, pod warunkiem, że środki te dotyczą różnych, możliwych do wyodrębnienia kosztów kwalifikowalnych,
- > wszelką inną pomocą państwa w odniesieniu do tych samych – pokrywających się częściowo lub w całości – kosztów kwalifikowalnych tylko wówczas, gdy taka kumulacja nie powoduje przekroczenia najwyższego poziomu intensywności pomocy lub kwoty pomocy mających zastosowanie do tej pomocy na mocy Rozporządzenia 651/2014.

Pomoc, w przypadku której nie można wyodrębnić kosztów kwalifikowalnych, można kumulować z wszelką inną pomocą państwa, w przypadku której również nie można wyodrębnić kosztów kwalifikowalnych, do najwyższego odpowiedniego łącznego progu finansowania, ustalonego pod kątem specyficznych uwarunkowań każdego przypadku w Rozporządzeniu 651/2014 lub innym rozporządzeniu o wyłączeniach grupowych lub decyzji Komisji.

Przy analizie kumulacji pomocy kluczowa jest ocena, czy można wyodrębnić koszty kwalifikowalne objęte zarówno dotychczasową, jak i nową pomocą

Pomoc, w przypadku której nie można wyodrębnić kosztów kwalifikowalnych, wyłączonej z obowiązku notyfikacji na mocy art. 21, 22 i 23 Rozporządzenia 651/2014, a więc pomoc na finansowanie ryzyka, pomoc dla przedsiębiorstw rozpoczynających działalność oraz pomoc na rzecz wielostronnych platform obrotu specjalizujących się w MŚP, można kumulować z każdą inną pomocą państwa, w przypadku której można wyodrębnić koszty kwalifikowalne.

Pomocy wyłączonej z obowiązku notyfikacji, na mocy Rozporządzenia 651/2014, nie można kumulować z pomocą de minimis w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych, jeżeli skutkiem takiej kumulacji byłoby przekroczenie poziomów intensywności pomocy określonych w rozporządzeniu.

W przypadku, gdy finansowanie UE zarządzane centralnie przez instytucje, agencje, wspólne przedsięwzięcia lub inne organy UE, które nie znajduje się bezpośrednio ani pośrednio pod kontrolą Państwa Członkowskiego, jest połączone z pomocą państwa, do określenia, czy przestrzegane są progi powodujące obowiązek zgłoszenia i maksymalnej intensywności pomocy, uwzględnia się wyłącznie pomoc państwa, pod warunkiem, że łączna kwota finansowania publicznego, przyznanego w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych, nie przekracza najkorzystniejszej stopy finansowania, określonej w obowiązujących przepisach prawa UE.

4.3. SZCZEGÓLNE ZASADY UDZIELANIA POMOCY NA DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZĄ, ROZWOJOWĄ I INNOWACYJNĄ

Abym pomoc publiczna, udzielana na podstawie Rozporządzenia 651/2014, była wyłączonej z obowiązku notyfikacji, oprócz spełnienia zasad ogólnych, wskazanych w pkt 4.2., konieczne jest również spełnienie zasad szczególnych, dotyczących poszczególnych kategorii pomocy objętych tym rozporządzeniem. Takie zasady szczególne zostały przewidziane również w przypadku pomocy na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną, w tym:

- > pomoc na projekty badawczo-rozwojowe,
- > pomoc inwestycyjną na infrastrukturę badawczą,
- > pomoc dla klastrów innowacyjnych,
- > pomoc dla MŚP na wspieranie innowacyjności,
- > pomoc na innowacje procesowe i organizacyjne,
- > pomoc na działalność badawczo-rozwojową w sektorze rybołówstwa i akwakultury.

Poniżej zostaną przedstawione poszczególne zasady szczegółowe wskazanych kategorii pomocy.

Programy pomocowe przyjmowane na podstawie Rozporządzenia 651/2014 nie muszą obejmować wszystkich kategorii pomocy tam przewidzianych. Tak jest np. w przypadku Rozporządzenia MNiSW, na podstawie którego pomocy na działalność dotyczącą badań, rozwoju i innowacji udziela NCBR. W Rozporządzeniu MNiSW nie uwzględniono np.: pomocy na infrastrukturę badawczą, pomocy na innowacje procesowe i organizacyjne oraz pomocy dla klastrów innowacyjnych.

4.3.1. Pomoc na projekty badawczo-rozwojowe

Pomoc na projekty badawczo-rozwojowe jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i wyłączone z obowiązku zgłoszenia, jeżeli spełnione są warunki szczególne wskazane poniżej oraz opisane powyżej w pkt 4.2. warunki ogólne. Warunki szczególne dotyczą przede wszystkim kategorii kosztów kwalifikowalnych oraz dozwolonej intensywności pomocy.

Część projektu badawczo-rozwojowego objęta pomocą, powinna w pełni należeć do co najmniej jednej z następujących kategorii:

- > badania podstawowe,
- > badania przemysłowe,
- > eksperymentalne prace rozwojowe,
- > studium wykonalności.

Koszty kwalifikowalne projektów badawczo-rozwojowych przypisuje się do konkretnej kategorii działalności badawczo-rozwojowej i obejmują one następujące kategorie wskazane w tabeli.

KOSZTY KWALIFIKOWALNE PROJEKTÓW BADAWCZO-ROZWOJOWYCH	
KATEGORIA KOSZTU	WYJAŚNIENIE
koszty personelu	Wynagrodzenie badaczy, techników i pozostałych pracowników pomocniczych w zakresie, w jakim są oni zatrudnieni przy danym projekcie.
koszty aparatury i sprzętu	W zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu. Jeśli aparatura i sprzęt nie są wykorzystywane na potrzeby projektu przez cały okres ich użytkowania, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone na podstawie powszechnie przyjętych zasad rachunkowości.

KOSZTY KWALIFIKOWALNE PROJEKTÓW BADAWCZO-ROZWOJOWYCH	
KATEGORIA KOSZTU	WYJAŚNIENIE
koszty budynków i gruntów	<p>W zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu (niezależnie od jakichkolwiek obowiązków beneficjenta wynikających z przepisów krajowych oraz funduszu UE – np. okres trwałości).</p> <p>W przypadku budynków, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu, obliczone na podstawie powszechnie przyjętych zasad rachunkowości.</p> <p>W przypadku gruntów kosztami kwalifikowalnymi są koszty przekazania na zasadach handlowych lub faktycznie poniesione koszty kapitałowe.</p>
koszty badań	<p>Koszty badań wykonywanych na podstawie umowy, wiedzy i patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez źródła zewnętrzne na warunkach pełnej konkurencji oraz koszty doradztwa i równorzędnych usług wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu.</p>
dodatkowe koszty ogólne i inne koszty operacyjne	<p>W tym koszty materiałów, dostaw i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu.</p> <p>Koszty udziału w konferencjach (w tym koszty podróży, zakwaterowania, opłaty za uczestnictwo) mogą zostać uznane za koszty kwalifikowalne jako dodatkowe koszty ogólne, o ile są ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu, a dana konferencja jest również bezpośrednio związana z projektem.</p>
koszt studium wykonalności	<p>Za koszty kwalifikowalne w przypadku studium wykonalności uznaje się koszty jego realizacji. Zatem jeżeli studium wykonalności zostanie zlecone osobom trzecim, to koszty kwalifikowalne będą równe kwocie wypłaconej autorom studium. Jeżeli natomiast studium jest realizowane wewnątrz organizacji, koszty kwalifikowalne można określić na podstawie art. 25 ust. 3 lit. a) – e) Rozporządzenia 651/2014.</p>

Intensywność pomocy dla poszczególnych beneficjentów nie może przekroczyć następujących wielkości kosztów kwalifikowalnych:

Badania podstawowe	100%
Badania przemysłowe	50%
Eksperymentalne prace rozwojowe	25%
Studium wykonalności	50%

Wskazane powyżej bazowe wartości intensywności pomocy mogą zostać zwiększone po spełnieniu określonych w rozporządzeniu warunków. Intensywność pomocy w przypadku badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych może zostać zwiększona do **maksymalnie 80%** kosztów kwalifikowalnych w następujący sposób:

- > o **10%** w przypadku średnich przedsiębiorstw oraz o **20%** w przypadku małych przedsiębiorstw;
- > o **15%**, jeżeli spełniony jest jeden z następujących warunków:

1) projekt zakłada **efektywną współpracę**:

- a) między przedsiębiorstwami, wśród których przynajmniej jedno jest MŚP, lub jest realizowany w co najmniej dwóch Państwach Członkowskich, lub w Państwie Członkowskim i w państwie umawiającej się strony Porozumienia EOG, przy czym żadne pojedyncze przedsiębiorstwo nie ponosi więcej niż 70% kosztów kwalifikowalnych,

Zgodnie z wyjaśnieniami Komisji, o możliwości zwiększenia intensywności pomocy decyduje, czy powyższy warunek jest spełniony na poziomie całego projektu, niezależnie od tego, jaką kategorią badań (badania przemysłowe lub eksperymentalne) zajmują się poszczególne przedsiębiorstwa uczestniczące w projekcie. Premia za skuteczną współpracę przyznawana jest w takim przypadku każdemu z przedsiębiorstw uczestniczących w projekcie, z uwzględnieniem rzeczywiście poniesionych przez każde z tych przedsiębiorstw kosztów.

lub

- b) między przedsiębiorstwem i co najmniej jedną organizacją prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę, jeżeli ta ostatnia ponosi co najmniej 10% kosztów kwalifikowalnych i ma prawo do publikowania własnych wyników badań;

Należy pamiętać, że intensywność pomocy oblicza się dla każdego beneficjenta pomocy oddzielnie (z uwzględnieniem jego wielkości), natomiast maksymalna stopa finansowania dla całego projektu zależy od liczby i rodzaju współpracujących przedsiębiorstw, kategorii przeprowadzonych badań i udziałów w kosztach kwalifikowalnych poniesionych przez poszczególne przedsiębiorstwa

- 2) **wyniki projektu są szeroko rozpowszechniane** podczas konferencji, za pośrednictwem publikacji, ogólnodostępnych baz bądź oprogramowania bezpłatnego lub otwartego.

Zgodnie z wyjaśnieniami Komisji, Państwa Członkowskie powinny określić optymalny sposób rozpowszechniania wyników badań w najszerszym możliwym zakresie, na szczeblu krajowym oraz unijnym, z uwzględnieniem krajowej specyfiki i indywidualnego charakteru każdego projektu.

Jeżeli wyniki mogą zostać opublikowane na poziomie międzynarodowym, na przykład za pomocą uznanych czasopism lub podczas konferencji międzynarodowych, takie rozwiązania powinny być preferowane.

Rozpowszechniane powinny być pełne wyniki projektu, a nie tylko jego ogólne osiągnięcia.

Upowszechnienie powinno nastąpić tak szybko, jak to możliwe po zakończeniu projektu, za pośrednictwem najbardziej odpowiednich środków (np. stron internetowych, ogólnodostępnych baz danych lub publikacji), a wyniki badań powinny być stale dostępne przez nieograniczony czas.

Intensywność pomocy na studium wykonalności można zwiększyć o 10% w przypadku średnich przedsiębiorstw i o 20% w przypadku małych przedsiębiorstw.

Tabela ilustrująca intensywność pomocy				
Status przedsiębiorcy	Max. pomoc na badania przemysłowe	Max. pomoc na badania przemysłowe z uwzględnieniem premii	Max. pomoc na prace rozwojowe	Max. pomoc na prace rozwojowe z uwzględnieniem premii
Mikro-przedsiębiorstwa	70%	80%	45%	60%
Małe przedsiębiorstwa	70%	80%	45%	60%
Średnie przedsiębiorstwa	60%	75%	35%	50%
Przedsiębiorstwa inne niż MŚP	50%	65%	25%	40%

Przykład

Wnioskodawcą jest małe przedsiębiorstwo, które planuje realizację projektu obejmującego badania przemysłowe. W projekcie przewiduje się efektywną współpracę oraz szerokie rozpowszechnienie wyników projektu. Intensywność pomocy wyniesie maksymalnie:

$A[50\%] + B[20\%] + C[15\%] = 80\%$ kosztów kwalifikowalnych

A - Wartość bazowa dla projektów dotyczących badań przemysłowych

B – premia za status małego przedsiębiorstwa

C – premia za efektywną współpracę

Suma wartości bazowej oraz poszczególnych premii wynosi 85%. Jednakże z uwagi na ograniczenie dotyczące intensywności pomocy w przypadku badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych, intensywność pomocy wyniesie 80% kosztów kwalifikowalnych.

Powyższe oznacza, że w przypadku projektu o wartości 1.000.000 zł, w którym nie przewiduje się kosztów niekwalifikowalnych, wnioskodawca będzie mógł ubiegać się o dofinansowanie w kwocie 800.000 zł natomiast kwotę 200.000 zł będzie zobowiązany zapewnić jako wkład własny. W przypadku, gdy w projekcie występują koszty niekwalifikowalne, w 100% są pokrywane przez wnioskodawcę, a intensywność obliczamy wyłącznie w oparciu o koszty kwalifikowalne. Zatem, gdyby w powyższym przykładzie, koszty niekwalifikowalne wynosiły 100.000 zł, to intensywność obliczamy wyłącznie w oparciu o kwotę 900.000 zł. W takiej sytuacji wnioskodawca będzie mógł ubiegać się o wsparcie w wysokości 720.000 zł.

Sposób spełnienia warunków niezbędnych do otrzymania premii za efektywną współpracę, czy za rozpowszechnienie wyników projektu, może zostać doprecyzowany w dokumentacji konkursowej np. w regulaminie konkursu bądź kryteriach wyboru projektów.

Przykładowo, w ramach kryteriów wyboru projektów Działania 1.2 Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój – Sektorowe programy B+R, wskazuje się następujące szczegółowe warunki w odniesieniu do „skutecznej współpracy” oraz rozpowszechniania wyników projektu:

1) Skuteczna współpraca

W przypadku projektu realizowanego w ramach „skutecznej współpracy” pomiędzy niepowiązаныmi przedsiębiorcami, weryfikacji podlega, czy Wnioskodawcy oraz konsorcjantowi, będącemu przedsiębiorcą ubiegającym się o dofinansowanie, przysługuje zwiększona intensywność wsparcia, o której mowa w art. 25 ust. 6 lit. b) lit. ii) Rozporządzenia 651/2014.

W przypadku, gdy Wnioskodawca i ubiegający się o dofinansowanie konsorcjant, wnioskuje o premię z tytułu „skutecznej współpracy” w związku z realizacją Projektu pomiędzy co najmniej dwoma niepowiązаныmi przedsiębiorcami, z których co najmniej jeden jest mikro, małym lub średnim przedsiębiorcą, wraz z wnioskiem należy złożyć oświadczenie o braku powiązania pomiędzy podmiotami realizującymi projekt. Dodatkowo z dokumentacji musi wynikać, że żaden z przedsiębiorców realizujących projekt nie ponosi więcej niż 70% kosztów kwalifikowanych danej kategorii badań (badań przemysłowych lub prac rozwojowych).

W przypadku, gdy Wnioskodawca i ubiegający się o dofinansowanie konsorcjant, wnioskuje o premię z tytułu „skutecznej współpracy” w związku z realizacją projektu przez przedsiębiorców wspólnie, w co najmniej dwóch Państwach Członkowskich UE, wraz z wnioskiem należy złożyć oświadczenie o braku powiązania pomiędzy podmiotami realizującymi projekt. Dodatkowo z dokumentacji aplikacyjnej musi wynikać, że żaden z przedsiębiorców realizujących wspólnie projekt nie ponosi więcej niż 70% kosztów kwalifikowanych danej kategorii badań (badań przemysłowych lub prac rozwojowych).

2) Szerokie rozpowszechnienie wyników

W przypadku, gdy Wnioskodawca (a w przypadku projektów realizowanych przez konsorcjum przedsiębiorstw - Lider konsorcjum oraz Konsorcjant/Konsorcjanci) wnioskuje o premię z tytułu szerokiego rozpowszechniania wyników projektu na podstawie art. 25 ust. 6 lit. b) lit. ii) Rozporządzenia 651/2014, konieczne jest wykazanie w dokumentacji projektu, że w okresie 3 lat od zakończenia projektu wyniki projektu:

- > zostaną zaprezentowane na co najmniej 3 konferencjach naukowych i technicznych, w tym co najmniej 1 o randze ogólnokrajowej, lub
- > zostaną opublikowane w co najmniej 2 czasopismach naukowych lub technicznych, umieszczonych w wykazie czasopism opracowanym przez MNiSW lub powszechnie dostępnych bazach danych, zapewniających swobodny dostęp do uzyskanych wyników badań (surowych danych badawczych), lub
- > zostaną w całości rozpowszechnione za pośrednictwem oprogramowania bezpłatnego lub oprogramowania z licencją otwartego dostępu.

W przypadku zadeklarowania w dokumentacji projektowej, że wyniki projektu zostaną szeroko rozpowszechnione, z czym wiązać się będzie zwiększenie intensywności udzielanej pomocy publicznej, przeprowadzenie ww. działań upowszechniających jest przedmiotem monitorowania lub kontroli przedsięwzięcia prowadzonej w ramach kontroli trwałości przez Instytucję Pośredniczącą¹⁰⁶.

4.3.2. Pomoc inwestycyjna na infrastrukturę badawczą

Pomoc na utworzenie lub unowocześnienie infrastruktury badawczej, wykorzystywanej do prowadzenia działalności gospodarczej, jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i wyłączone z obowiązku zgłosze-

¹⁰⁶ Przewodnik po kryteriach wyboru finansowych operacji w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020, Działanie 1.2 Sektorowe programy B+R, dostępny na stronie NCBR.

nia, przy spełnieniu warunków ogólnych, opisanych powyżej w pkt 4.2. oraz poniższych warunków szczególnych.

Jeżeli infrastruktura badawcza ma być wykorzystana do prowadzenia zarówno działalności gospodarczej, jak i niegospodarczej, finansowanie, koszty i dochody z każdego rodzaju działalności należy rozliczać osobno, konsekwentnie stosując obiektywnie uzasadnione zasady rachunku kosztów [ta kwestia szczegółowo została przedstawiona w pkt 1.2.3. Podręcznika.

Cena pobierana za prowadzenie i użytkowanie infrastruktury powinna odpowiadać cenie rynkowej, a dostęp do infrastruktury powinien być udzielany użytkownikom na przejrzystych i niedyskryminacyjnych zasadach. Przedsiębiorstwom, które finansują co najmniej 10% kosztów inwestycji w infrastrukturę, można przyznać preferencyjny dostęp na bardziej korzystnych warunkach. Aby uniknąć nadmiernej rekompensaty, dostęp ten musi być proporcjonalny do wkładu przedsiębiorstwa w koszty inwestycji, a warunki te należy podawać do wiadomości publicznej.

Za koszty kwalifikowalne uznaje się koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne. Intensywność pomocy nie przekracza **50% kosztów kwalifikowalnych**.

Jak wskazuje Komisja w swoich wyjaśnieniach, pomoc na utworzenie lub unowocześnienie infrastruktury badawczej może być przyznawana niezależnie od własności (publicznej lub prywatnej) oraz charakteru prowadzonej działalności (gospodarczej lub niegospodarczej). Należy jednak zaznaczyć, że zgodnie z definicją z art. 2 pkt 91 Rozporządzenia 651/2014 „infrastruktura badawcza” oznacza obiekty, zasoby i powiązane z nimi usługi, które są wykorzystywane przez środowisko naukowe do prowadzenia badań naukowych w swoich dziedzinach. Środowisko naukowe, w myśl rozporządzenia w sprawie wspólnotowych ram prawnych konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej, to jakakolwiek formalna lub nieformalna grupa lub sieć osób prowadząca systematyczną działalność polegającą na zdobywaniu wiedzy.

Jeżeli zatem infrastruktura nie będzie wykorzystywana przez tak rozumiane środowisko naukowe lub nie będzie spełniała pozostałych warunków ww. definicji, pomoc nie może być uznana za zgodną z art. 26 Rozporządzenia 651/2014. W efekcie, będzie musiała zostać notyfikowana Komisji.

Pomoc na utworzenie lub unowocześnienie infrastruktury badawczej może zostać przyznana nawet, jeżeli infrastruktura ta nie jest wykorzystywana w związku z konkretnym projektem badawczo-rozwojowym. Dostęp do infrastruktury nie może jednak nigdy zostać udzielony wyłącznie jednemu przedsiębiorstwu, lecz szeregowi użytkowników na przejrzystych i niedyskryminacyjnych zasadach..

Inwestycje w infrastrukturę badawczą mogą prowadzić do różnych rezultatów, nie tylko bezpośrednio związanych z wynikami badań, np. do zmiany efektywności energetycznej. Zgodnie z art. 38 Rozporządzenia 651/2014 intensywność pomocy inwestycyjnej, umożliwiającej przedsiębiorstwom osiągnięcie efektywności energetycznej, nie może przekroczyć 30% kosztów kwalifikowalnych. Tymczasem, na podstawie art. 26 Rozporządzenia 651/2014, intensywność pomocy na utworzenie lub unowocześnienie infrastruktury badawczej, wykorzystywanej do prowadzenia działalności gospodarczej, wynosi do 50% kosztów kwalifikowalnych.

Jeżeli koszty inwestycji umożliwiającej osiągnięcie efektywności energetycznej zostaną poniesione w związku z utworzeniem lub unowocześnieniem infrastruktury badawczej w rozumieniu art. 2 pkt 91 Rozporządzenia 651/2014, można zastosować wyższy, 50% próg intensywności pomocy. W takim przypadku należy stosować reguły dotyczącej zasad kumulacji pomocy. Jeżeli jednak osiągnięcie efektywności energetycznej nie wiąże się

bezpośrednio z utworzeniem lub unowocześnieniem infrastruktury niezbędnej do prowadzenia badań, można zastosować tylko próg intensywności 30%¹⁰⁷.

Jeżeli infrastruktura naukowo-badawcza otrzymuje finansowanie publiczne zarówno na działalność gospodarczą, jak i niegospodarczą, Państwo Członkowskie obowiązane jest wprowadzić mechanizm monitorowania i wycofania, aby zapewnić, że w wyniku zwiększenia udziału działalności gospodarczej, w stosunku do sytuacji oczekiwanej w momencie przyznania pomocy, nie przekroczono obowiązującej maksymalnej intensywności pomocy. Monitoring infrastruktury powinien być prowadzony przez cały okres używania infrastruktury, to jest okres amortyzacji odpowiednich aktywów.

4.3.3. Pomoc dla klastrów innowacyjnych

Pomoc dla klastrów innowacyjnych jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i wyłączone z obowiązku zgłoszenia, w przypadku gdy spełnione są warunki ogólne (opisane powyżej w pkt 4.2.) oraz poniższe warunki szczególne.

Pomocy dla klastrów innowacyjnych udziela się wyłącznie podmiotowi prawnemu zarządzającemu klastrem innowacyjnym (organizacją klastrową), a nie członkom klastra lub jego użytkownikom. Dostęp do pomieszczeń, zaplecza oraz działań klastra jest udzielany szeregowi użytkowników na przejrzystych i niedyskryminacyjnych zasadach.

Podobnie jak w przypadku infrastruktury badawczej, przedsiębiorstwom, które finansują co najmniej 10% kosztów inwestycji klastra innowacyjnego, można przyznać preferencyjny dostęp na bardziej korzystnych warunkach. Aby uniknąć nadmiernej rekompensaty, dostęp ten musi być proporcjonalny do wkładu przedsiębiorstwa w koszty inwestycji, a warunki te należy podawać do wiadomości publicznej.

Opłaty pobierane za korzystanie z zaplecza klastra i za udział w jego działaniach powinny odpowiadać cenom rynkowym lub odzwierciedlać ich koszty.

Pomoc inwestycyjną można przyznać na utworzenie lub modernizację klastrów innowacyjnych. Za koszty kwalifikowalne uznaje się koszty inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne i prawne.

Intensywność pomocy inwestycyjnej dla klastrów innowacyjnych nie przekracza 50% kosztów kwalifikowalnych. Intensywność pomocy można zwiększyć o 15% w przypadku klastrów innowacyjnych usytuowanych na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu¹⁰⁸ oraz o 5% w przypadku klastrów innowacyjnych znajdujących się na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Newsletter nr 2 – Luty 2015 – badania i rozwój, UOKIK, dokument dostępny na stronie www.uokik.gov.pl.

¹⁰⁸ Obszary kwalifikujące się do pomocy regionalnej zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu, zwane zazwyczaj obszarami „a”, są zwykle tymi, które znajdują się w bardziej niekorzystnym położeniu w Unii pod względem rozwoju gospodarczego. Zdaniem Komisji warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu są spełnione w przypadku regionów NUTS 2, w których produkt krajowy brutto (PKB) na mieszkańca wynosi 75% średniej unijnej lub mniej.

¹⁰⁹ Obszary kwalifikujące się do pomocy regionalnej zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu, zwane zazwyczaj obszarami „c”, także znajdujące się w niekorzystnym położeniu lecz w mniejszym stopniu. Przepis ten uprawnia Komisję do zatwierdzania pomocy mającej na celu dalszy rozwój gospodarczy tych obszarów Państw Członkowskich, które są mniej uprzywilejowane w stosunku do średniej krajowej. Istnieją dwie kategorie obszarów „c”: (i) obszary spełniające pewne wstępne warunki, które Państwo Członkowskie może w związku z tym oznaczyć jako obszary „c” bez konieczności dalszego uzasadnienia („wstępne określone obszary c”); (ii) obszary, które Państwo Członkowskie może wedle własnego uznania oznaczyć jako obszary „c”, pod warunkiem, że wykaże, iż obszary te spełniają pewne kryteria społeczno-ekonomiczne („nieokreślone z góry obszary c”).

Na prowadzenie działalności klastrów innowacyjnych można udzielić również **pomocy operacyjnej**, czas jej trwania nie może przekraczać dziesięciu lat od dnia udzielenia tej pomocy po raz pierwszy.

Za koszty kwalifikowalne pomocy operacyjnej dla klastrów innowacyjnych uznaje się koszty personelu i koszty administracyjne (w tym koszty ogólne) poniesione przez podmiot zarządzający klastrem innowacyjnym, dotyczące:

- > aktywizacji klastra w celu ułatwienia współpracy, dzielenia się informacjami oraz świadczenia lub kierowania specjalistycznych i dopasowanych usług wsparcia dla biznesu;
- > działań marketingowych klastra w celu zwiększenia udziału w klastrze nowych przedsiębiorstw lub organizacji oraz zwiększenia widoczności klastra;
- > zarządzania zapleczem klastra; organizacji programów szkoleniowych, warsztatów i konferencji w celu wsparcia dzielenia się wiedzą, tworzenia sieci kontaktów i współpracy transnarodowej.

Intensywność pomocy operacyjnej nie może przekroczyć 50% łącznych kwalifikowalnych kosztów w okresie, na który przyznawana jest pomoc.

4.3.4. Pomoc dla MŚP na wspieranie innowacyjności

Pomoc dla MŚP na wspieranie innowacyjności jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i wyłączone z obowiązku zgłoszenia, jeżeli spełnione są warunki ogólne [opisane powyżej w pkt 4.2.] oraz warunki szczególne wskazane poniżej.

Za koszty kwalifikowalne uznaje się:

- > koszty uzyskania, walidacji i obrony patentów i innych wartości niematerialnych i prawnych. Dotyczy to kosztów poniesionych bezpośrednio przez beneficjenta pomocy. Koszty związane z nabyciem praw własności intelektualnej od osób trzecich nie są zatem kosztami kwalifikowalnymi w rozumieniu kosztów kwalifikowalnych, przewidzianych w ramach pomocy dla MŚP na wspieranie innowacyjności. Mogą one jednak stanowić koszty kwalifikowalne na podstawie art. 25 lub 29 Rozporządzenia 651/2014, o ile spełnione zostaną warunki tam określone, czyli są to:
 - > koszty oddelegowania wysoko wykwalifikowanego personelu z organizacji prowadzącej badania i upowszechniającej wiedzę bądź z dużego przedsiębiorstwa, który to personel zajmuje się działalnością badawczą, rozwojową i innowacyjną na nowo utworzonych u beneficjenta stanowiskach i nie zastępuje innego personelu;
 - > koszty usług doradczych w zakresie innowacji i usług wsparcia innowacji.

Intensywność pomocy nie może przekraczać 50% kosztów kwalifikowalnych. W szczególnym przypadku, jakim jest pomoc na usługi doradcze w zakresie innowacji i usługi wsparcia innowacji, intensywność pomocy może zostać zwiększona do 100% kosztów kwalifikowalnych, pod warunkiem, że całkowita kwota pomocy na usługi doradcze w zakresie innowacji i usługi wsparcia nie przekracza 200.000 EURO na jednostkę w dowolnym trzyletnim okresie.

4.3.5. Pomoc na innowacje procesowe i organizacyjne

Pomoc na innowacje procesowe i organizacyjne jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i jest wyłączone z obowiązku zgłoszenia, jeżeli spełnione są warunki ogólne [opisane powyżej w pkt 4.2.] oraz warunki szczególne wskazane poniżej.

Za koszty kwalifikowalne uznaje się:

- > koszty personelu,
- > koszty aparatury, sprzętu, budynków i gruntu w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane na potrzeby projektu,
- > koszty badań wykonywanych na podstawie umowy, wiedzy i patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez źródła zewnętrzne w warunkach pełnej konkurencji,
- > dodatkowe koszty ogólne i inne koszty operacyjne, w tym koszty materiałów i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio w wyniku realizowania projektu.

Intensywność pomocy nie może przekroczyć 15% kosztów kwalifikowalnych w przypadku dużych przedsiębiorstw i 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku MŚP.

Pomoc dla dużych przedsiębiorstw kwalifikuje się tylko pod warunkiem, że skutecznie współpracują one z MŚP w zakresie działalności objętej pomocą, a współpracujące MŚP ponoszą przynajmniej 30% całkowitych kosztów kwalifikowalnych.

4.3.6. Pomoc na działalność badawczo-rozwojową w sektorze rybołówstwa i akwakultury

Rozporządzenie nr 651/2014 przewiduje dwie podstawy mogące mieć zastosowanie do udzielania pomocy na projekty badawczo-rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury tj. art. 25 oraz art. 30 przywołanego rozporządzenia.

Przepisy art. 25 Rozporządzenia nr 651/2014 zawierają warunki dopuszczalności pomocy zarówno dla przedsiębiorców jak i organizacji badawczych, a intensywność udzielania pomocy na projekty badawczo-rozwojowe zależy od rodzaju prowadzonych badań (100% w przypadku badań podstawowych, 50% w przypadku badań przemysłowych i studiów wykonalności, 25% w przypadku eksperymentalnych prac rozwojowych). Szczegółowe warunki pomocy na projekty badawczo-rozwojowe zostały przedstawione w podrozdziale 4.3.1. Podręcznika.

Z kolei przepisy art. 30 Rozporządzenia nr 651/2014 dotyczą natomiast pomocy, która może zostać udzielona tylko organizacjom badawczym na badania w sektorze rybołówstwa i akwakultury, przy spełnieniu wskazanych tam warunków. Pomoc na badania i rozwój w sektorze rybołówstwa i akwakultury jest zgodna z rynkiem wewnętrznym i wyłączona z obowiązku zgłoszenia, jeżeli spełnione są warunki ogólne (opisane powyżej w pkt 4.2.) oraz warunki szczególne wskazane poniżej.

Projekt objęty pomocą powinien leżeć w sferze zainteresowania wszystkich przedsiębiorstw działających w danym sektorze lub podsektorze. Przed terminem rozpoczęcia realizacji wspieranego projektu w Internecie powinny zostać opublikowane następujące informacje:

- > planowana realizacja projektu objętego pomocą,
- > cele wspieranego projektu,
- > przybliżony termin opublikowania spodziewanych wyników wspieranego projektu i miejsce ich ogłoszenia w Internecie,
- > informacja, że wyniki wspieranego projektu będą dostępne nieodpłatnie dla wszystkich przedsiębiorstw działających w danym sektorze lub podsektorze.

Wyniki projektu objętego pomocą powinny być dostępne w Internecie począwszy od daty zakończenia takiego projektu lub od daty podania wszelkich informacji dotyczących takich wyników członkom jakiegokolwiek organizacji, w zależności od tego, co nastąpi wcześniej. Wyniki powinny być dostępne w Internecie przez okres co najmniej 5 lat od daty zakończenia projektu objętego pomocą.

Pomoc jest przyznawana bezpośrednio organizacjom prowadzącym badania i upowszechniającym wiedzę i nie powinna prowadzić do bezpośredniego przyznawania pomocy niezwiązanej z badaniami przedsiębiorstwom produkującym, przetwarzającym lub wprowadzającym do obrotu produkty rybołówstwa i akwakultury.

Za koszty kwalifikowalne uznaje się takie same koszty kwalifikowalne, jak w przypadku projektów badawczo-rozwojowych, a dopuszczalna intensywność pomocy to 100% kosztów kwalifikowalnych.

4.4. UDZIELANIE POMOCY PUBLICZNEJ NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE WARUNKÓW I TRYBU UDZIELANIA POMOCY PUBLICZNEJ I POMOCY *DE MINIMIS* ZA POŚREDNICTWEM NCBR (ROZPORZĄDZENIA MNiSW)

W niniejszym rozdziale przedstawione są zasady udzielania przez NCBR pomocy publicznej na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną. Reguły dotyczące udzielania pomocy *de minimis* opisane zostały w rozdziale V Podręcznika. Zasady udzielania pomocy publicznej oparte są na zasadach określonych w Rozporządzeniu 651/2014, przedstawionych szczegółowo w pkt 4.1. - 4.3. niniejszego rozdziału, niemniej jednak z uwagi na to, że są one określone również w Rozporządzeniu MNiSW zostaną zaprezentowane poniżej. Należy mieć na uwadze, że programem pomocowym, na podstawie którego pomocy udziela NCBR jest właśnie Rozporządzenie MSiSW.

Rodzaje działalności na jakie może być przeznaczona pomoc publiczna udzielana przez NCBR

Na podstawie Rozporządzenia MNiSW, NCBR może udzielać pomocy publicznej na następujące działania:

- 1) badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności, o których mowa w art. 25 Rozporządzenia 651/2014;
- 2) wspieranie innowacyjności, o którym mowa w art. 28 Rozporządzenia 651/2014;
- 3) badania naukowe i prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury, o których mowa w art. 30 Rozporządzenia 651/2014;
- 4) wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka, o którym mowa w art. 21 Rozporządzenia 651/2014;
- 5) wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową, o których mowa w art. 22 Rozporządzenia 651/2014;
- 6) pokrycie kosztów rozpoznania potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka, o którym mowa w art. 24 Rozporządzenia 651/2014;
- 7) usługi doradcze, o których mowa w art. 18 Rozporządzenia 651/2014.

Wyłączenia

Przepisów Rozporządzenia MNiSW nie stosuje się do pomocy publicznej:

- 1) bezpośrednio związanej z ilością wywożonych produktów, tworzeniem i prowadzeniem sieci dystrybucyjnej lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z prowadzeniem działalności wywozowej;
- 2) uwarunkowanej pierwszeństwem użycia towarów produkcji krajowej w stosunku do towarów sprowadzanych z zagranicy;
- 3) w sektorze rybołówstwa i akwakultury, objętej rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1379/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury, zmieniającym rozporządzenia Rady (WE) nr 1184/2006 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 104/2000 (Dz. Urz. UE L 354 z 28.12.2013, str. 1), z wyłączeniem pomocy, wskazanej w pkt 2-6 pkt 4.4.1. powyżej;

- 4) w sektorze produkcji podstawowej produktów rolnych, z wyłączeniem pomocy określonej w § 2 ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 7;
- 5) w sektorze przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, jeżeli:
 - a) jej wielkość jest ustalana na podstawie ceny lub ilości takich produktów zakupionych od producentów surowców lub wprowadzonych na rynek przez przedsiębiorców objętych pomocą, lub
 - b) jej przyznanie zależy od przekazania części albo całości pomocy producentom surowców;
- 6) ułatwia zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla i jest objęta decyzją Rady 2010/787/UE z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla [Dz. Urz. UE L 336 z 21.12.2010, str. 24].

W sytuacji, w której przedsiębiorca ubiegający się o pomoc publiczną na podstawie Rozporządzenia MNiSW prowadzi działalność, na którą taka pomoc nie może być udzielana (patrz wskazane powyżej wyłączenia) oraz inną działalność, może otrzymać pomoc publiczną na tę inną działalność, jeżeli zobowiąże się do:

- > zapewnienia rozdzielenia rachunkowej działalności, na którą pomoc publiczna nie może być przyznana od pozostałej działalności, w tym do przypisywania przychodów i kosztów na podstawie konsekwentnie stosowanych i mających uzasadnienie metod,
- > określenia w polityce dokumentacji, sposobu zapewnienia rozdzielenia rachunkowej oraz metod przypisywania przychodów i kosztów w sposób opisany powyżej.

Podmioty uprawnione do ubiegania się o pomoc publiczną

O pomoc publiczną, udzielaną przez NCBR na podstawie Rozporządzenia MNiSW, może ubiegać się przedsiębiorca, w tym przedsiębiorca wchodzący w skład konsorcjum naukowego w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki [Dz. U. z 2014 r. poz. 1620 oraz z 2015 r. poz. 249]¹¹⁰.

O pomoc publiczną nie może ubiegać się przedsiębiorca:

- > wobec którego Komisja wydała decyzję o obowiązku zwrotu pomocy, chyba że wskutek wniesionego odwołania zostanie zawieszona wykonanie decyzji Komisji,
- > znajdujący się w trudnej sytuacji¹¹¹.

Zasady udzielania pomocy

Pomoc publiczna przyznawana jest na podstawie pisemnego wniosku złożonego do NCBR. Należy pamiętać o tym, że wniosek powinien zostać złożony przed rozpoczęciem działalności lub prac nad projektem, tak aby został spełniony efekt zachęty (efekt zachęty opisany został w pkt 4.2.3. Podręcznika), z dwoma wyjątkami opisanymi poniżej. W sytuacji, w której przedsiębiorca rozpocznie działalność lub prace nad projektem, pomoc publiczna nie zostanie udzielona.

We wniosku o udzielenie pomocy składanym do NCBR należy wskazać:

- > firmę przedsiębiorcy oraz informację o jego wielkości (wskazanie, czy wnioskodawca posiada status mikro, małego lub średniego przedsiębiorstwa);
- > opis projektu, ze wskazaniem daty rozpoczęcia i zakończenia jego realizacji;
- > lokalizację projektu;
- > wykaz kosztów projektu;
- > wskazanie kwoty finansowania publicznego, koniecznego do realizacji projektu i preferowanej formy pomocy spośród następujących:
 - dotacja,

¹¹⁰ Grupa jednostek organizacyjnych, w której skład wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa oraz co najmniej jeden przedsiębiorca, albo co najmniej dwie jednostki naukowe, podejmującą na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie obejmujące badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje służące potrzebom badań naukowych lub prac rozwojowych.

¹¹¹ Okoliczności, zaistnienie których powoduje, że przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji przedstawione zostały w pkt 4.1. Podręcznika.

- pożyczka,
- gwarancja,
- zaliczka zwrotna,
- inna forma, o której mowa w art. 21 Rozporządzenia 651/2014.

Wniosek o udzielenie pomocy może zawierać inne elementy niż wskazane powyżej, z tym że powinny być one określone w ogłoszeniu o konkursie.

Podmiot ubiegający się o pomoc publiczną zobowiązany jest do dołączenia do wniosku informacji dotyczących wnioskodawcy i prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz informacji o otrzymanej pomocy publicznej albo oświadczenie o nieotrzymaniu pomocy.

Co istotne, w przypadku pomocy na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka oraz pomocy na wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową nie musi wystąpić efekt zachęty przed uzyskaniem pomocy oraz nie stosuje się wymagań dotyczących wniosku o udzielenie pomocy opisanych powyżej.

Obowiązek notyfikacji pomocy

W sytuacji, w której wielkość pomocy publicznej udzielanej za pośrednictwem NCBR przekracza równowartość wskazanych poniżej progów, podlega ona indywidualnej notyfikacji Komisji Europejskiej [oznacza to, że nie może ona być udzielona bez uprzedniej zgody Komisji]:

- 1) **40.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy na jeden projekt - jeżeli ponad połowa całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu zostanie poniesiona na badania podstawowe;
- 2) **20.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy na jeden projekt - jeżeli ponad połowa całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu zostanie poniesiona na badania przemysłowe albo łącznie badania przemysłowe i badania podstawowe;
- 3) **15.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy na jeden projekt - jeżeli ponad połowa całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu zostanie poniesiona na prace rozwojowe;
- 4) **7.500.000 EURO** na jedno studium wykonalności - na wykonanie studiów wykonalności poprzedzających badania podstawowe, badania przemysłowe lub prace rozwojowe;
- 5) **5.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy i na projekt - w przypadku pomocy na wspieranie innowacyjności;
- 6) **15.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy - w przypadku pomocy na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka;
- 7) **2.000.000 EURO** dla przedsiębiorcy i na projekt - w przypadku pomocy na usługi doradcze.

Pomoc publiczna udzielana za pośrednictwem NCBR na wykonanie projektu realizowanego w ramach inicjatywy Eureka lub przez wspólne przedsiębiorstwo, utworzone na podstawie art. 185 lub art. 187 TFUE, podlega indywidualnej notyfikacji Komisji Europejskiej, jeżeli jej wielkość przekracza dwukrotność kwot wskazanych w pkt 1-3 powyżej.

Zasady obliczania pomocy publicznej udzielanej za pośrednictwem NCBR

Do obliczania wielkości pomocy publicznej, w celu ustalenia, czy zostały przekroczone progi, które powodują konieczność notyfikacji pomocy Komisji oraz do obliczania progów maksymalnej intensywności pomocy publicznej udzielanej za pośrednictwem NCBR, uwzględnia się całkowitą kwotę pomocy publicznej dla przedsiębiorcy, projektu lub działań objętych pomocą.

W sytuacji, w której pomoc publiczna jest połączona z finansowaniem unijnym, które jest zarządzane centralnie przez instytucje, agencje, wspólne przedsięwzięcia lub inne organy Unii, i które nie znajduje się bezpośrednio ani pośrednio pod kontrolą Państwa Członkowskiego, do określenia, czy przekroczone zostały progi

powodujące obowiązek zgłoszenia i maksymalnej intensywności pomocy, uwzględnia się wyłącznie pomoc publiczną, pod warunkiem, że łączna kwota finansowania publicznego, przyznanego w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych, nie przekracza najkorzystniejszej stopy finansowania określonej w obowiązujących przepisach prawa Unii.

Pomoc publiczna (za wyjątkiem pomocy na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka oraz pomocy na wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową) można łączyć z inną pomocą publiczną:

- 1) pod warunkiem, że każda z nich dotyczy innych, możliwych do wyodrębnienia kosztów kwalifikowalnych;
- 2) w odniesieniu do tych samych - pokrywających się częściowo albo w całości - kosztów kwalifikowalnych, tylko wówczas, gdy taka kumulacja nie spowoduje przekroczenia najwyższego poziomu intensywności pomocy publicznej lub wartości pomocy publicznej mających zastosowanie do tej pomocy, zgodnie z Rozporządzeniem MNiSW.

Z kolei pomoc publiczną na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka oraz pomoc na wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową można łączyć z:

- 1) inną pomocą publiczną, w przypadku której można wyodrębnić koszty kwalifikowalne;
- 2) inną pomocą publiczną, w przypadku której nie można wyodrębnić kosztów kwalifikowalnych, do wysokości najwyższego progu dofinansowania, określonego w odpowiednich przepisach Rozporządzenia 651/2014 lub w decyzji Komisji Europejskiej.

Wszelka pomoc publiczna udzielana za pośrednictwem NCBR nie może być łączona z pomocą *de minimis*, jeżeli doprowadziłoby to do przekroczenia maksymalnych poziomów intensywności określonych w Rozporządzeniu NCBR.

4.4.1. Pomoc na badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności

Zgodnie z § 11 Rozporządzenia MNiSW, jedną z kategorii, na którą NCBR może udzielać pomocy publicznej są badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności. Definicje tych pojęć przedstawione są w pkt 1.2.2. Podręcznika.

Pomoc na badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności jest udzielana wyłącznie wtedy, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki:

- > projekt ma charakter innowacyjny;
- > istnieje zapotrzebowanie na wynik projektu;
- > proponowane rozwiązania są porównywalne albo lepsze od dotychczasowych rozwiązań technicznych, technologicznych lub organizacyjnych;
- > możliwość wykonania projektu nie budzi wątpliwości, a osiągnięcie przewidywanego wyniku jest efektywne ekonomicznie;
- > planowane koszty realizacji projektu są zasadne w stosunku do przedmiotu i zakresu badań podstawowych, badań przemysłowych, prac rozwojowych lub studiów wykonalności.

Koszty kwalifikowalne - badania podstawowe, badania przemysłowe lub prace rozwojowe

W przypadku projektu obejmującego badania podstawowe, badania przemysłowe lub prace rozwojowe kosztami kwalifikującymi się do objęcia pomocą publiczną ("kosztami kwalifikowalnymi"), są koszty:

- > wynagrodzeń wraz z zapłaconymi kosztami pracy, w tym składkami na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, osób zatrudnionych przy realizacji projektu, w części, w jakiej wynagrodzenia te są bezpośrednio związane z jego realizacją;
- > aparatury i sprzętu w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane przy realizacji projektu; jeżeli aparatura i sprzęt nie są wykorzystywane przy realizacji projektu przez cały okres ich użytkowania, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości;
- > budynków i gruntów w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane przy realizacji projektu; w przypadku budynków za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu, obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości, a w przypadku gruntów - koszty związane z przeniesieniem własności lub innych praw rzeczowych, koszty odpłatnego korzystania z gruntu lub faktycznie poniesione koszty kapitałowe;
- > badań wykonywanych na podstawie umowy, wiedzy i patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez podmioty zewnętrzne na warunkach pełnej konkurencji oraz koszty doradztwa i równorzędnych usług wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu;
- > dodatkowe koszty ogólne i inne koszty operacyjne, w tym koszty materiałów, dostaw i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio przy realizacji projektu. Za dodatkowe koszty ogólne mogą zostać uznane np. koszty udziałów w konferencjach, o ile są ponoszone bezpośrednio w wyniku realizacji projektu, a dana konferencja jest również bezpośrednio związana z projektem.

Koszty kwalifikowalne – studium wykonalności

W przypadku projektu obejmującego studium wykonalności kosztami kwalifikowalnymi są koszty jego opracowania. Jeżeli przygotowanie studium wykonalności zostanie zlecone osobom trzecim, to koszty kwalifikowalne będą równe kwocie uiszczonej autorom studium. W sytuacji, w której studium przygotowywane jest wewnątrz danej organizacji, koszty kwalifikowalne można określić na analogicznej podstawie, jak w przypadku badań podstawowych, badań przemysłowych oraz prac rozwojowych.

Intensywność pomocy – zasady ogólne

Intensywność pomocy publicznej nie może przekroczyć:

- > w przypadku badań podstawowych - 100% kosztów kwalifikowalnych;
- > w przypadku badań przemysłowych - 50% kosztów kwalifikowalnych;
- > w przypadku prac rozwojowych - 25% kosztów kwalifikowalnych;
- > w przypadku studiów wykonalności - 50% kosztów kwalifikowalnych.

W określonych sytuacjach intensywność pomocy może zostać zwiększona (z przyczyn oczywistych nie dotyczy to badań podstawowych, gdyż w ich przypadku intensywność może wynieść 100% kosztów kwalifikowalnych).

Intensywność pomocy publicznej - badania przemysłowe i prace rozwojowe

W przypadku badań przemysłowych i prac rozwojowych intensywność pomocy publicznej ulega zwiększeniu o:

- > 10% - w przypadku średnich przedsiębiorców;
- > 20% - w przypadku mikro- i małych przedsiębiorców;
- > 15% - jeżeli zostanie spełniony co najmniej jeden z następujących warunków:

a) projekt obejmuje skuteczną współpracę między:

- przedsiębiorcami, z których co najmniej jeden jest mikro-, małym lub średnim przedsiębiorcą, lub współpracą ma charakter międzynarodowy, co oznacza, że badania przemysłowe są prowadzone w co najmniej dwóch Państwach Członkowskich Unii Europejskiej lub w Państwie Członkowskim Unii

Europejskiej i w Państwie Członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym i żaden z przedsiębiorców nie ponosi więcej niż 70% kosztów kwalifikowalnych¹¹², lub

- przedsiębiorcą a co najmniej jedną jednostką naukową, będącą organizacją prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę, która ponosi co najmniej 10% kosztów kwalifikowalnych i ma prawo do publikowania wyników projektu w zakresie, w jakim pochodzą one z prowadzonych przez nią badań¹¹³;
- b) wyniki projektu są szeroko rozpowszechniane¹¹⁴:
- podczas konferencji technicznych lub naukowych,
 - w formie publikacji w czasopismach naukowych lub technicznych,
 - za pośrednictwem powszechnie dostępnych baz danych zapewniających swobodny dostęp do uzyskanych wyników badań, lub
 - za pośrednictwem oprogramowania bezpłatnego albo oprogramowania z licencją otwartego dostępu.
- W przypadku badań przemysłowych i prac rozwojowych, intensywność pomocy może wynieść maksymalnie 80% kosztów kwalifikowalnych.

Intensywność pomocy publicznej – studium wykonalności

W przypadku studium wykonalności intensywność pomocy publicznej ulega zwiększeniu o:

- > 10% dla średnich przedsiębiorców;
- > 20% dla mikro- i małych przedsiębiorców.

W przypadku studiów wykonalności maksymalna intensywność pomocy nie może przekroczyć 70% kosztów kwalifikowalnych.

Projekt generujący dochód

W przypadku projektu który generuje dochód po swoim ukończeniu, a na realizację którego została udzielona pomoc publiczna na badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności, na rzecz dużego przedsiębiorcy w wielkości przekraczającej równowartość 1.000.000 EURO, wielkość udzielonej pomocy podlega weryfikacji.¹¹⁵

4.4.2. Pomoc na wspieranie innowacyjności

Pomoc publiczna na wspieranie innowacyjności udzielana jest wyłącznie mikro-, małym lub średniemu przedsiębiorcy.

¹¹² Zgodnie z wyjaśnieniami Komisji, o możliwości zwiększenia intensywności pomocy decyduje, czy ten warunek jest spełniony na poziomie całego projektu, niezależnie od tego, jaką kategorią badań (podstawowe lub eksperymentalne) zajmują się poszczególne przedsiębiorstwa uczestniczące w projekcie. Premia za skuteczną współpracę (czyli zwiększenie intensywności) przyznawana jest w takim przypadku każdemu z przedsiębiorstw uczestniczących w projekcie, z uwzględnieniem rzeczywiście poniesionych przez nie kosztów.

¹¹³ Intensywność pomocy oblicza się dla każdego beneficjenta pomocy oddzielnie (z uwzględnieniem jego wielkości), natomiast maksymalna stopa finansowania dla całego projektu zależy od liczby i rodzaju współpracujących przedsiębiorstw, kategorii przeprowadzanych badań i udziałów w kosztach kwalifikowalnych poniesionych przez poszczególne przedsiębiorstwa.

¹¹⁴ Powinny być preferowane rozwiązania polegające na publikacji na poziomie międzynarodowym (np. za pomocą uznanych czasopism lub podczas konferencji międzynarodowych). Rozpowszechniane powinny być pełne wyniki projektu, a nie tylko jego ogólne osiągnięcia. Rozpowszechnienie powinno nastąpić szybko, jak to możliwe po zakończeniu projektu za pośrednictwem najbardziej odpowiednich środków (np.: stron internetowych, ogólnodostępnych baz danych lub publikacji), a wyniki badań powinny być stale dostępne przez nieograniczony czas.

¹¹⁵ Weryfikacja dokonywana jest na podstawie art. 61 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 [Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320].

Koszty kwalifikowalne

W przypadku pomocy publicznej na wspieranie innowacyjności kosztami kwalifikowalnymi są koszty:

- > uzyskania i ochrony patentów i innych wartości niematerialnych i prawnych¹¹⁶;
- > oddelegowania z jednostki naukowej, będącej organizacją prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę, albo od dużego przedsiębiorcy wysoko wykwalifikowanego personelu, posiadającego wyższe wykształcenie i co najmniej pięcioletnie doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych lub prac rozwojowych, w tym zdobyte w trakcie odbywania studiów doktoranckich, w celu prowadzenia działalności badawczej, rozwojowej i innowacyjnej na nowo utworzonych stanowiskach pracy u przedsiębiorcy korzystającego z pomocy, pod warunkiem że personel ten nie zastępuje innego personelu;
- > usług doradczych w zakresie innowacji w rozumieniu art. 2 pkt 94 Rozporządzenia 651/2014¹¹⁷ i usług wsparcia innowacji w rozumieniu art. 2 pkt 95 rozporządzenia nr 651/2014¹¹⁸.

Intensywność pomocy publicznej

Intensywność pomocy nie może przekraczać 50% kosztów kwalifikowalnych. W związku z tym, że tego rodzaju pomoc może być przyznana tylko mikro-, małemu lub średniemu przedsiębiorcy, intensywność takiej pomocy może być zwiększona odpowiednio o 20% [mikro- i mali przedsiębiorcy] oraz o 10% [średni przedsiębiorcy]. Wyjątek dotyczy pomocy publicznej na wspieranie innowacyjności przeznaczonej na pokrycie kosztów usług doradczych w zakresie innowacji i usług wsparcia innowacji. W takim przypadku intensywność może zostać zwiększona do 100% kosztów kwalifikowalnych pod warunkiem, że całkowita wartość tej pomocy nie przekroczy równowartości 200.000 EURO dla jednego przedsiębiorcy w okresie trzech lat poprzedzających złożenie wniosku o udzielenie pomocy.

4.4.3. Pomoc na badania naukowe i prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury

Pomoc publiczna na badania naukowe i prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury jest udzielana, jeżeli projekt objęty pomocą znajduje się w sferze zainteresowania wszystkich przedsiębiorców działających w tym sektorze.

Przed rozpoczęciem realizacji projektu objętego pomocą, wnioskodawca publikuje w Internecie informacje o:

- > zamiarze jego realizacji,
- > jego celu,
- > przybliżonym terminie udostępnienia jego wyników oraz o stronie internetowej, na której zostaną one udostępnione,
- > zapewnieniu nieodpłatnej dostępności jego wyników dla wszystkich przedsiębiorców działających w sektorze rybołówstwa i akwakultury.

Wyniki projektu objętego pomocą są udostępniane przez wnioskodawcę w Internecie:

- > od dnia zakończenia jego realizacji albo od dnia udostępnienia informacji dotyczącej tych wyników członkom jakiegokolwiek organizacji, w zależności od tego, który dzień nastąpi pierwszy;
- > przez okres co najmniej 5 lat od dnia zakończenia jego realizacji.

¹¹⁶ Koszty te muszą zostać poniesione bezpośrednio przez beneficjenta. Koszty związane z nabyciem własności intelektualnej od osób trzecich nie są kosztami kwalifikowalnymi dla tego rodzaju pomocy. Mogą one być kosztem kwalifikowalnym np. w przypadku pomocy na projekty badawczo-rozwojowe, po spełnieniu właściwych dla tego rodzaju pomocy warunków.

¹¹⁷ Usługi doradcze w zakresie innowacji oznaczają doradztwo, pomoc i szkolenia w zakresie transferu wiedzy, nabywania i ochrony wartości niematerialnych i prawnych oraz korzystania z nich, korzystania z norm i regulacji, w których są one osadzone.

¹¹⁸ Usługi wsparcia innowacji oznaczają udostępnienie przestrzeni biurowej, banków danych, zasobów bibliotecznych, badań rynku, laboratoriów, znakowanie, testowanie i certyfikację jakości w celu opracowania bardziej efektywnych produktów procesów i usług.

Pomoc publiczna na badania naukowe lub prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury jest udzielana bezpośrednio jednostce naukowej będącej organizacją prowadzącą badania i upowszechniającą wiedzę i nie obejmuje bezpośredniego przyznawania pomocy niezwiązanej z badaniami naukowymi lub pracami rozwojowymi przedsiębiorcom zajmującym się produkcją, przetwarzaniem lub wprowadzaniem do obrotu produktów rybołówstwa i akwakultury.

Koszty kwalifikowalne

W przypadku pomocy publicznej na badania naukowe lub prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury kosztami kwalifikowalnymi są koszty:

- > wynagrodzeń wraz z pozapłacowymi kosztami pracy, w tym składkami na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, osób zatrudnionych przy realizacji projektu, w części, w jakiej wynagrodzenia te są bezpośrednio związane z jego realizacją;
- > aparatury i sprzętu w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane przy realizacji projektu; jeżeli aparatura i sprzęt nie są wykorzystywane przy realizacji projektu przez cały okres ich użytkowania, za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości;
- > budynków i gruntów w zakresie i przez okres, w jakim są one wykorzystywane przy realizacji projektu; w przypadku budynków za koszty kwalifikowalne uznaje się tylko koszty amortyzacji odpowiadające okresowi realizacji projektu, obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości, a w przypadku gruntów - koszty związane z przeniesieniem własności lub innych praw rzeczowych, koszty odpłatnego korzystania z gruntu lub faktycznie poniesione koszty kapitałowe;
- > badań wykonywanych na podstawie umowy, wiedzy i patentów zakupionych lub użytkowanych na podstawie licencji udzielonej przez podmioty zewnętrzne na warunkach pełnej konkurencji oraz koszty doradztwa i równorzędnych usług wykorzystywanych wyłącznie na potrzeby projektu;
- > dodatkowe koszty ogólne i inne koszty operacyjne, w tym koszty materiałów, dostaw i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio przy realizacji projektu.

Intensywność pomocy publicznej

Intensywność pomocy publicznej na badania naukowe lub prace rozwojowe w sektorze rybołówstwa i akwakultury nie może przekraczać 100% kosztów kwalifikowalnych.

4.4.4. Pomoc na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka

Pomoc publiczna na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka jest udzielana przedsiębiorcy kwalifikowanemu, to jest mikro-, małemu i średniemu przedsiębiorcy, prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe, który w momencie dokonania początkowej inwestycji w zakresie finansowania ryzyka spełnia kryteria nienotowanego mikro-, małego lub średniego przedsiębiorcy¹⁹⁹ oraz co najmniej jedno z następujących kryteriów:

- 1) nie prowadzi działalności na żadnym rynku,
- 2) prowadzi działalność na dowolnym rynku krócej niż 7 lat od pierwszej sprzedaży komercyjnej²⁰⁰,

¹⁹⁹ Nienotowane MŚP oznacza MŚP, które nie jest notowane na giełdzie, z wyjątkiem wielostronnych platform obrotu.

²⁰⁰ Pierwsza sprzedaż komercyjna oznacza pierwszą sprzedaż przez spółkę na rynku produktów lub usług poza ograniczoną sprzedażą w celu badania rynku.

- 3) potrzebuje początkowej inwestycji w zakresie finansowania ryzyka, która - w oparciu o biznesplan sporządzony w celu wprowadzenia na nowy rynek produktowy lub geograficzny produktu lub usługi powstałych w wyniku badań naukowych lub prac rozwojowych - przekracza 50% jego średnich rocznych obrotów w poprzednich 5 latach.

Pomoc publiczna na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka może być przeznaczona również na pokrycie kosztów inwestycji kontynuacyjnych w zakresie finansowania ryzyka następujących po wcześniejszej albo kilku wcześniejszych inwestycjach w zakresie finansowania ryzyka w danego przedsiębiorcę kwalifikowalnego, w tym po upływie okresu, o którym mowa w pkt 2 powyżej, pod warunkiem że:

- 1) całkowita suma tej pomocy publicznej nie przekracza równowartości 15.000.000 EURO na przedsiębiorcę kwalifikowalnego;
- 2) możliwość dokonania inwestycji kontynuacyjnej została przewidziana w początkowym biznesplanie sporządzonym w celu dokonywania inwestycji w danego przedsiębiorcę kwalifikowalnego;
- 3) przedsiębiorca kwalifikowalny nie stał się przedsiębiorcą powiązany¹²¹ z innym przedsiębiorcą, z wyłączeniem podmiotów udzielających pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka, chyba że nowo powstały przedsiębiorca, będący wcześniej przedsiębiorcą kwalifikowalnym, jest mikro-, małym lub średnim przedsiębiorcą.

Zasady udzielania pomocy

Pomoc publiczna na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka jest udzielana za pośrednictwem NCBR we współpracy z podmiotem posiadającym osobowość prawną i siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo w innym Państwie Członkowskim Unii Europejskiej lub będącego członkiem Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którego wyłącznym przedmiotem działalności jest dokonywanie inwestycji (zwanym dalej "funduszem"), wybranym przez NCBR w drodze otwartego, przejrzystego i niedyskryminującego naboru ofert, opartego na obiektywnych kryteriach związanych z doświadczeniem i wiedzą fachową osób zarządzających funduszem oraz potencjałem operacyjnym i finansowym funduszu¹²².

Pomoc publiczna na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka może zostać udzielona za pośrednictwem NCBR, jeżeli fundusz wybrany do współpracy przy jej udzielaniu spełnia następujące warunki:

- 1) prowadzi działalność obejmującą inwestowanie w przedsięwzięcia innowacyjne, wykorzystujące wyniki badań naukowych i prac rozwojowych;
- 2) osoby mające istotny wpływ na jego decyzje inwestycyjne, w szczególności członkowie jego organu zarządzającego albo osoby prowadzące jego sprawy, posiadają doświadczenie zawodowe w zakresie inwestycji w mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, prowadzących badania naukowe lub prace rozwojowe lub komercjalizujących ich wyniki;
- 3) określi w ofercie:
 - a) przewidywaną wielkość inwestycji, kryteria ich dokonywania oraz przewidywany czas ich trwania,
 - b) oczekiwane zasady podziału zysku i ryzyka, z zastrzeżeniem, że w przypadku asymetrycznego podziału strat, pierwsza strata pokrywana przez NCBR jest ograniczona do 25% całkowitych środków funduszu przeznaczonych na inwestowanie w przedsięwzięcia innowacyjne, wykorzystujące wyniki badań naukowych i prac rozwojowych,
 - c) łączną wysokość oraz warunki dokonywania wpłat do funduszu.

¹²¹ Definicja podmiotu powiązanego została przedstawiona w pkt 1.2.5. Podręcznika.

¹²² Fundusz został wybrany zgodnie z art. 38 Rozporządzenia ogólnego 1303/2013 na podstawie dialogu konkurencyjnego.

Warunkiem udzielenia pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka jest zawarcie między NCBR a funduszem umowy o wspólne przedsięwzięcie określającej w szczególności:

- 1) organizację funduszu i czas realizacji jego zadań;
- 2) procedury podejmowania decyzji o inwestycjach w przedsiębiorców kwalifikowalnych, w tym uprawnienia NCBR w procesie decyzyjnym, zapewniające wykorzystywanie pomocy publicznej zgodnie z jej przeznaczeniem oraz uprawnienie inwestorów do bycia reprezentowanym w organach zarządzających funduszu;
- 3) zasady przeprowadzania audytu działalności funduszu przez niezależnego zewnętrznego audytora, w tym obowiązek przeprowadzania takiego audytu co najmniej raz na rok;
- 4) procedury i terminy przekazywania środków finansowych do funduszu przez NCBR i przez niezależnych inwestorów prywatnych¹²³;
- 5) procedury zarządzania konfliktem interesów w działalności funduszu;
- 6) zobowiązanie funduszu do działania w dobrej wierze, z należytą starannością i z zastosowaniem najlepszych praktyk w zarządzaniu funduszem;
- 7) zasady ochrony informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa.

Wkład finansowy NCBR do funduszu stanowi nie więcej niż 50% całkowitych środków funduszu przeznaczonych na inwestycje w przedsięwzięcia innowacyjne wykorzystujące wyniki badań naukowych i prac rozwojowych. Przekazanie przez NCBR środków funduszowi może nastąpić nie wcześniej, niż w dniu wniesienia do funduszu środków przez niezależnych inwestorów prywatnych.

Istota pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka

Pomoc publiczna na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka, polega na dokonywaniu przez fundusz inwestycji w formie wkładów pieniężnych, w szczególności przez obejmowanie nowych akcji lub udziałów, uczestnictwo w spółkach osobowych lub innych jednostkach organizacyjnych, w tym nieposiadających osobowości prawnej oraz przez obejmowanie instrumentów dłużnych przedsiębiorców kwalifikowalnych, w których fundusz objął akcje lub udziały, lub podjął się uczestnictwa, i udzielanie im pożyczek na warunkach określonych art. 21 ust. 16 lit. a) i b) Rozporządzenia 651/2014¹²⁴.

Pomoc publiczna może być udzielana przedsiębiorcom kwalifikowalnym także przez nabycie i objęcie istniejących akcji lub udziałów przedsiębiorcy kwalifikowalnego od innego inwestora, akcjonariusza lub udziałowca, pod warunkiem że jest ono połączone z objęciem nowych akcji lub udziałów o wartości odpowiadającej co najmniej 50% danej inwestycji.

¹²³ Niezależny inwestor prywatny oznacza inwestora prywatnego, który nie jest udziałowcem/akcjonariuszem kwalifikującego się przedsiębiorstwa, w które inwestuje, w tym anioły biznesu i instytucje finansowe, bez względu na ich prawo własności, w zakresie, w jakim ponoszą one pełne ryzyko związane ze swoimi inwestycjami. Po utworzeniu nowej spółki inwestorzy prywatni, w tym założyciele, są uważani za niezależnych od tej spółki.

¹²⁴ [i.] w wyniku środka pośrednik finansowy podejmuje inwestycje, które bez udziału pomocy nie zostałyby przeprowadzone albo zostałyby przeprowadzone w ograniczonym lub innym zakresie. Pośrednik finansowy jest w stanie wykazać, iż posiada mechanizm zapewniający, że wszelkie korzyści są w jak największym stopniu przekazywane beneficjentom końcowym w formie wyższego finansowania, bardziej ryzykownych portfeli, niższych wymogów dotyczących zabezpieczenia, niższych prowizji gwarancyjnych lub niższych stóp oprocentowania; [ii.] w przypadku pożyczek: nominalną kwotę pożyczki uwzględnia się przy obliczaniu maksymalnej kwoty inwestycji dla celów ustalenia łącznej kwoty finansowania ryzyka, o której mowa w art. 21 ust. 9 Rozporządzenia 651/2014.

Nabywane lub obejmowane akcje lub udziały przedsiębiorcy kwalifikowalnego nie mogą być przedmiotem oferty publicznej ani akcjami spółki publicznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych¹²⁵.

Dokonywanie wskazanych powyżej inwestycji (w formie wkładów pieniężnych oraz nabycie udziałów/akcji od innego inwestora):

1) następuje po spełnieniu następujących warunków:

- a) została przewidziana procedura należytej staranności w celu zapewnienia pewnej pod względem handlowym strategii inwestycyjnej w celu wdrożenia środka finansowania ryzyka, w tym odpowiedniej polityki dywersyfikacji ryzyka mającej na celu osiągnięcie rentowności i efektywnej skali pod względem wielkości i zasięgu terytorialnego danego portfela inwestycji;
- b) finansowanie ryzyka udzielane kwalifikowalnym przedsiębiorstwom opiera się na racjonalnym biznesplanie, zawierającym szczegółowe informacje na temat produktu, sprzedaży i kształtowania się rentowności, określającym z góry rentowność;
- c) dla każdej inwestycji kapitałowej i quasi-kapitałowej istnieje jasna i realistyczna strategia wyjścia.

2) wymaga stosowania dobrych praktyk w zarządzaniu funduszem.

Wynagrodzenie z tytułu zarządzania funduszem jest powiązane z wynikami osiąganymi przez fundusz.

Wielkość pomocy publicznej

Udział pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka udzielanej za pośrednictwem NCBR oraz innych środków publicznych w całkowitej wielkości inwestycji:

- 1) w przedsiębiorców kwalifikowalnych, nieprowadzących działalności na żadnym rynku - wynosi nie więcej niż 90%;
- 2) w przedsiębiorców kwalifikowalnych, prowadzących działalność na dowolnym rynku krócej niż 7 lat od pierwszej sprzedaży komercyjnej - wynosi nie więcej niż 60%;
- 3) w przedsiębiorców kwalifikowalnych, potrzebujących początkowej inwestycji w zakresie finansowania ryzyka, która - w oparciu o biznesplan sporządzony w celu wprowadzenia na nowy rynek produktowy lub geograficzny produktu lub usługi powstałych w wyniku badań naukowych lub prac rozwojowych - wynosi nie więcej niż 40%;
- 4) kontynuacyjnych w przedsiębiorców kwalifikowalnych po upływie okresu, o którym mowa w pkt 2 powyżej - wynosi nie więcej niż 40%.

Należy pamiętać, że w odróżnieniu od innych rodzajów pomocy, w tym przypadku nie mamy do czynienia z intensywnością, gdyż podstawą obliczenia pomocy nie są koszty kwalifikowalne.

4.4.5. Pomoc na wspieranie przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową

Pomoc publiczna dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową jest udzielana wyłącznie małemu przedsiębiorcy, który:

- 1) nie był notowany na giełdzie w okresie 5 lat od dnia wpisania do właściwego rejestru albo ewidencji,
- 2) nie dokonał jeszcze podziału zysków,
- 3) nie został utworzony w wyniku połączenia.

¹²⁵ Dz. U. z 2013 r. poz. 1382.

Formy pomocy

Pomoc publiczna dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność badawczo-rozwojową może być udzielona w formie:

- 1) pożyczek o stopach procentowych korzystniejszych od rynkowych, udzielanych na okres:
 - a) **10 lat**, o maksymalnej kwocie nominalnej:
 - **1.500.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu,
 - **2.000.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu,
 - **1.000.000 EURO** dla pozostałych przedsiębiorców;
 - b) od 5 do 10 lat, o maksymalnej kwocie nominalnej określonej jako iloczyn kwot wskazanych w lit. a) przez iloraz 10 lat i rzeczywistego okresu, na jaki pożyczka została udzielona;
 - c) poniżej 5 lat, o maksymalnej kwocie nominalnej określonej jak dla pożyczek udzielanych na okres 5 lat;
- 2) gwarancji o prowizjach korzystniejszych od wynikających z warunków rynkowych, o wartości nieprzekraczającej 80% kwoty kredytu lub pożyczki, na zabezpieczenie których zostają udzielone na okres:
 - a) **10 lat**, w których maksymalna gwarantowana kwota wynosi:
 - **2.250.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu,
 - **3.000.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu,
 - **1.500.000 EURO** dla pozostałych przedsiębiorców;
 - b) od 5 do 10 lat, w których maksymalną gwarantowaną kwotę określa się jako iloczyn kwot wskazanych w lit. a) przez iloraz 10 lat i rzeczywistego okresu, na jaki gwarancja została udzielona;
 - c) poniżej 5 lat, w których maksymalną gwarantowaną kwotę określa się jak dla gwarancji udzielanych na okres 5 lat;
- 3) dotacji, w tym inwestycji kapitałowych lub quasi-kapitałowych w rozumieniu art. 2 pkt 66 Rozporządzenia 651/2014¹²⁶, zmniejszenia stóp procentowych lub prowizji gwarancyjnych, o wartości ekwiwalentu dotacji brutto do:
 - a) **600.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. c) Traktatu;
 - b) **800.000 EURO** dla przedsiębiorców mających siedzibę albo miejsce zamieszkania na obszarach objętych pomocą, które spełniają warunki określone w art. 107 ust. 3 lit. a) Traktatu;
 - c) **400.000 EURO** dla pozostałych przedsiębiorców;
- 4) kombinacji form, o których mowa w pkt 1-3, pod warunkiem, że odsetek kwoty przyznanej w jednej formie, obliczony na podstawie maksymalnej wielkości pomocy publicznej dopuszczalnej dla tej formy, jest uwzględniony przy ustalaniu pozostałego odsetka maksymalnej wielkości pomocy publicznej udzielanej w innych formach wchodzących w skład kombinacji.

W przypadku małych przedsiębiorców, spełniających kryteria innowacyjnego przedsiębiorstwa¹²⁷, maksymalne wielkości pomocy publicznej wskazane powyżej ulegają podwojeniu.

¹²⁶ „inwestycja quasi-kapitałowa” oznacza rodzaj finansowania mieszczący się między kapitałem własnym a długiem, charakteryzujący się większym ryzykiem niż dług uprzywilejowany a niższym niż kapitał podstawowy, i z którego zwrot dla posiadacza udziałów/akcji jest przede wszystkim oparty na zyskach lub stratach przedsiębiorstwa docelowego, i które nie jest zabezpieczone na wypadek upadłości tego przedsiębiorstwa. Inwestycje quasi-kapitałowe mogą mieć taką strukturę jak dług niezabezpieczony i podporządkowany, w tym dług typu *mezzanine*, a w niektórych przypadkach mogą być wymienne na kapitał własny, lub jak kapitał własny uprzywilejowany.

¹²⁷ „przedsiębiorstwo innowacyjne” oznacza przedsiębiorstwo: (i) które za pomocą oceny dokonanej przez zewnętrznego eksperta może wykazać, że w przewidywalnej przyszłości opracuje produkty, usługi lub procesy, które są nowe lub znacząco ulepszone w porównaniu z aktualną sytuacją w jego branży, i które niosą ze sobą ryzyko niepowodzenia technologicznego lub przemysłowego; lub (ii) którego wydatki na działalność badawczo-rozwojową stanowią co najmniej 10% jego całkowitych kosztów operacyjnych w co najmniej jednym roku z trzech lat poprzedzających przyznanie pomocy lub, w przypadku przedsiębiorstwa rozpoczynającego działalność bez historii finansowej, w bieżącym okresie podatkowym objętym zewnętrznym audytem.

4.4.6. Pomoc na pokrycie kosztów rozpoznania potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka

Pomoc publiczna na pokrycie kosztów rozpoznania potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka jest udzielana funduszowi, o którym mowa w pkt 4.4.4.

Koszty kwalifikowalne

Kosztami kwalifikowalnymi są koszty wstępnego rozpoznania oraz badania sytuacji prawnej i ekonomicznej potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka, ponoszone w celu oceny szansy na dokonanie komercjalizacji wyników określonych badań naukowych lub prac rozwojowych.

Intensywność pomocy

Intensywność pomocy publicznej na pokrycie kosztów rozpoznania potencjalnych beneficjentów pomocy publicznej na wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych lub prac rozwojowych przez finansowanie ryzyka nie przekracza 50% kosztów kwalifikowalnych

4.4.7. Pomoc na usługi doradcze

Pomoc publiczna na pokrycie kosztów usług doradczych jest udzielana mikro-, małemu lub średniemu przedsiębiorcy, który:

- 1) realizuje fazę badań lub rozwoju produktu powstałego w wyniku badań naukowych lub prac rozwojowych, albo
- 2) wprowadza na rynek po raz pierwszy produkt powstały w wyniku badań naukowych lub prac rozwojowych.

Koszty kwalifikowalne

W przypadku pomocy publicznej na pokrycie kosztów usług doradczych kosztami kwalifikowalnymi są koszty tych usług:

- 1) świadczonych przez konsultantów zewnętrznych,
- 2) niemających charakteru ciągłego ani okresowego,
- 3) niezwiązanych ze zwykłymi kosztami operacyjnymi przedsiębiorcy, takimi jak stałe usługi doradztwa podatkowego, regularne usługi prawnicze lub reklama¹²⁸.

Intensywność pomocy

Intensywność pomocy publicznej na pokrycie kosztów usług doradczych nie przekracza 50% kosztów kwalifikowalnych.

¹²⁸ Np. Koszt opracowania opinii prawnej, strategii marketingowej. Koszty powinny być niezbędne do wdrożenia projektu i z nim związane. Nie mogą mieć charakteru ciągłego ani okresowego.

ROZDZIAŁ V – ZASADY UDZIELANIA POMOCY *DE MINIMIS*

Jak wskazano w Rozdziale II Podręcznika, aby dane wsparcie mogło być uznane za pomoc publiczną, musi ono łącznie spełniać następujące przesłanki:

- 1) będzie ono udzielane przez Państwo Członkowskie bądź ze środków publicznych,
- 2) będzie powodowało uzyskanie przez przedsiębiorcę korzyści ekonomicznej na warunkach korzystniejszych od rynkowych,
- 3) będzie miało charakter selektywny (jego udzielenie uprzywilejowuje określonego przedsiębiorcę lub produkcję określonych towarów),
- 4) będzie groziło zakłóceniem lub będzie zakłócało konkurencję i tym samym wpływało na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi UE.

Co do zasady, każde wsparcie będące pomocą publiczną może być udzielone przedsiębiorcy jedynie po akceptacji tego wsparcia przez Komisję.

Jednakże na mocy art. 109 TFUE, Rada może określić kategorie pomocy, które są zwolnione z obowiązku zgłoszenia. Z kolei na podstawie art. 108 ust. 4 TFUE, Komisja może przyjąć rozporządzenia dotyczące takich kategorii pomocy państwa.

Na podstawie tych przepisów Komisja przyjęła opisane wcześniej Rozporządzenie 651/2014 w sprawie wyłączeń blokowych, jak również Rozporządzenie 1407/2014 w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (dalej jako „Rozporządzenie *de minimis*”).

5.1. UDZIELANIE POMOCY *DE MINIMIS* NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA KE (WE) NR 1407/2013 Z DNIA 18 GRUDNIA 2013 R. W SPRAWIE STOSOWANIA ART. 107 I 108 TRAKTATU O FUNKCJONOWANIU UE DO POMOCY *DE MINIMIS*

Opierając się na dotychczasowym doświadczeniu, Komisja uznała, że pomoc *de minimis*, czyli pomoc przyznana jednemu przedsiębiorstwu w danym okresie, która nie przekracza pewnej określonej kwoty, nie spełnia wszystkich kryteriów określonych w art. 107 ust. 1 TFUE (ściślej nie spełnia przesłanki czwartej, dotyczącej wpływu pomocy na konkurencję i wymianę handlową między Państwami Członkowskimi), w związku z czym nie musi być zgłaszana do Komisji i przez nią akceptowana przed jej udzieleniem.

Zatem w odróżnieniu od pomocy publicznej, pomoc *de minimis*, udzielona na warunkach określonych w Rozporządzeniu *de minimis*, nie spełnia wszystkich czterech przesłanek z art. 107 ust. 1 TFUE i tym samym może być przyznawana przedsiębiorcy bez uprzedniego zgłoszenia jej Komisji.

Powyższe założenia wyrażone są wprost w art. 3 ust. 1 Rozporządzenia *de minimis*, w którym Komisja wskazuje, że środki pomocy nie spełniają wszystkich kryteriów określonych w art. 107 ust. 1 TFUE i dlatego są zwolnione z wymogu zgłoszenia do Komisji przewidzianego w art. 108 ust. 3 TFUE, jeżeli spełniają warunki określone w tym rozporządzeniu.

5.1.1. Pułap pomocy *de minimis*

Łączna kwota pomocy *de minimis* przyznanej jednemu przedsiębiorstwu nie może przekraczać 200.000 EURO w okresie trzech lat podatkowych (w przypadku przedsiębiorstw prowadzących działalność zarobkową w zakresie transportu drogowego maksymalny pułap pomocy *de minimis* wynosi 100.000 EURO, przy czym taka

pomoc nie może zostać wykorzystana na nabycie pojazdów przeznaczonych do transportu drogowego towarów).

Powyższe pułapy stosuje się bez względu na formę i cel pomocy *de minimis*, jak również bez względu na to, czy pomoc została przyznana przez Państwo Członkowskie, czy jest w całości lub w części finansowana z zasobów Unii.

W praktyce oznacza to, że sumowaniu podlega każda pomoc *de minimis* bez względu na jej cel (czyli np. pomoc na szkolenie jest dodawana do pomocy dla MŚP itp.), na formę w jakiej została udzielona (np.: dotacja, zwolnienie z podatku od nieruchomości, otrzymanie pożyczki na zasadach preferencyjnych itp.) oraz na pochodzenie wsparcia (środki w całości lub w części krajowe lub unijne).

Przykład:

Przedsiębiorca A otrzymał następujące rodzaje wsparcia:

- w dniu 10 stycznia 2015 r. pomoc *de minimis* ze środków krajowych na szkolenie w formie dotacji,
- w dniu 30 kwietnia 2015 r. pomoc *de minimis* ze środków krajowych w formie zwolnienia z podatku od nieruchomości,
- w dniu 29 listopada 2015 r. pomoc *de minimis* ze środków krajowych oraz unijnych w formie pożyczki udzielonej na preferencyjnych warunkach na realizację inwestycji przez MŚP.

Bez względu na to, że wymienione powyżej rodzaje pomocy udzielone są na różne cele i w różnych formach, wszystkie powinny być zsumowane do celów obliczenia maksymalnego pułapu *de minimis* (co do zasady 200.000 EURO, w transporcie drogowym 100.000 EURO). Nie ma znaczenia również to, że jeden z nich udzielony jest w części ze środków unijnych.

Nie jest dopuszczalne obliczanie pułapu *de minimis* w odniesieniu do każdego ze wskazanych powyżej rodzajów pomocy oddzielnie. Limit *de minimis* określany jest łącznie dla każdego rodzaju wsparcia otrzymanego przez przedsiębiorstwo.

5.1.2. Dzień przyznania pomocy *de minimis*

W Rozporządzeniu *de minimis* wyraźnie wskazuje się, że pomoc *de minimis* uznaje się za przyznaną w dniu, w którym przedsiębiorstwo uzyskuje prawo otrzymania takiej pomocy zgodnie z obowiązującymi, krajowymi przepisami prawa, niezależnie od terminu wypłacenia takiej pomocy.

Jako przykład może posłużyć udzielenie przedsiębiorcy pomocy *de minimis* w formie poręczenia. Zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego, poręczenie jest udzielane z momentem zawarcia umowy, a nie z momentem faktycznej wypłaty. Zatem, w takiej sytuacji dniem udzielenia pomocy jest dzień zawarcia umowy poręczenia, a nie dzień faktycznej wypłaty środków (do czego wcale nie musi dojść). Gdyby przyjąć, że momentem udzielenia pomocy *de minimis* jest dzień faktycznej wypłaty środków, to mogłoby się okazać, że w przypadku poręczenia, które nie zostało wypłacone, pomoc *de minimis* nie została w ogóle udzielona (choć przedsiębiorca uzyskał korzyść w postaci korzystania z poręczenia na warunkach korzystniejszych niż rynkowe)¹²⁹.

5.1.3. Wyłączenia

Pomoc w formule *de minimis* może być stosowana w każdym sektorze, za wyjątkiem:

- a) pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w sektorze rybołówstwa i akwakultury, objętym rozporządzeniem Rady (WE) nr 104/2000;

¹²⁹ Należy mieć na uwadze odrębność przyjęcia dnia udzielenia pomocy w przypadku projektów realizowanych etapowo zgodnie z definicją dnia udzielenia pomocy.

- b) pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom zajmującym się produkcją podstawową produktów rolnych;
- c) pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w sektorze przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych w następujących przypadkach:
 - I. kiedy wysokość pomocy ustalana jest na podstawie ceny lub ilości takich produktów nabytych od producentów podstawowych lub wprowadzonych na rynek przez przedsiębiorstwa objęte pomocą,
 - II. kiedy przyznanie pomocy zależy od faktu przekazania jej w części lub w całości producentom podstawowym;
- d) pomocy przyznawanej na działalność związaną z wywozem do państw trzecich lub Państw Członkowskich, tzn. pomocy bezpośrednio związanej z ilością wywożonych produktów, tworzeniem i prowadzeniem sieci dystrybucyjnej lub innymi wydatkami bieżącymi związanymi z prowadzeniem działalności wywozowej;
- e) pomocy uwarunkowanej pierwszeństwem korzystania z towarów krajowych w stosunku do towarów wprowadzanych z zagranicy.

Należy pamiętać, że powyższe wyłączenia dotyczą sektorów gospodarki, a nie przedsiębiorców, którzy taką działalność prowadzą. Takie rozróżnienie jest bardzo istotne z uwagi na fakt, że przedsiębiorcy prowadzący działalność w jednym ze wskazanych powyżej wyłączonych sektorów, mogą przecież prowadzić działalności w innym sektorze, który może korzystać ze wsparcia w postaci pomocy *de minimis*.

W takiej sytuacji, Rozporządzenie *de minimis* ma zastosowanie [a tym samym pomoc *de minimis* może być udzielana] do pomocy przyznanej w innych sektorach lub obszarach prowadzenia działalności, pod warunkiem, że Państwo Członkowskie zapewni za pomocą odpowiednich środków, że działalność w sektorach wyłączonych ze stosowania Rozporządzenia *de minimis* (czyli w tych sektorach, które nie mogą otrzymać pomocy *de minimis*) nie będzie odnosiła korzyści z pomocy *de minimis* przyznanej temu samemu przedsiębiorcy na inną, dopuszczalną działalność [zapobieganie tzw. efektowi przejścia pomocy na działalność wyłączoną – „spill over effect”].

Najprostszym sposobem na zapewnienie powyższego wyodrębnienia będzie rozdzielenie działalności w systemie księgowym tak, aby można było zidentyfikować wszelkie koszty i przychody, zobowiązania i należności oraz przepływy finansowe związane z działalnością wyłączoną oraz z działalnością korzystającą ze wsparcia *de minimis*.

Przykład:

Przedsiębiorca A prowadzi działalność w zakresie produkcji podstawowej produktów rolnych oraz w zakresie usług IT. Po to, aby otrzymać pomoc de minimis w związku z prowadzoną działalnością IT, przedsiębiorca ten powinien w taki sposób rozdzielić obie działalności, żeby nie było ryzyka uznania, że pomoc de minimis przyznana na działalność IT wspiera działalność wyłączoną. Zatem przedsiębiorca powinien w taki sposób zastosować swój system księgowy, aby wszelkie zdarzenia związane z działalnością IT były księgowane na kontach odrębnych od tych, które dotyczą działalności wyłączonej. Ponadto, przedsiębiorca powinien być również w stanie wykazać na podstawie przepływów pieniężnych, że środki otrzymane w ramach pomocy de minimis nie są faktycznie przeznaczane na działalność wyłączoną.

5.1.4. Definicja jednego przedsiębiorstwa

Jak wskazano powyżej, pomoc *de minimis* może zostać przyznana jednemu przedsiębiorstwu, przy czym przedsiębiorstwo definiujemy w sposób specyficzny dla przepisów dotyczących pomocy publicznej, nie korzystając tym samym z przepisów krajowych, definiujących przedsiębiorcę [szerzej ta kwestia została opisana w Rozdziale I pkt 1.2.3. Podręcznika].

Zgodnie z orzecznictwem TSUE, wszystkie podmioty, które są prawnie lub faktycznie kontrolowane przez ten sam podmiot, należy traktować jako jedno przedsiębiorstwo.

Ta zasada znajduje również zastosowanie do pomocy *de minimis*. Do celów Rozporządzenia *de minimis*, jedno przedsiębiorstwo obejmuje wszystkie jednostki gospodarcze, które są ze sobą powiązane co najmniej w jeden z następujących sposobów:

- a) jedna jednostka gospodarcza posiada w drugiej jednostce gospodarczej większość praw głosu akcjonariuszy, wspólników lub członków;
- b) jedna jednostka gospodarcza ma prawo wyznaczyć lub odwołać większość członków organu administracyjnego, zarządzającego lub nadzorczego innej jednostki gospodarczej;
- c) jedna jednostka gospodarcza ma prawo wywierać dominujący wpływ na inną jednostkę gospodarczą zgodnie z umową zawartą z tą jednostką lub postanowieniami w jej akcie założycielskim lub umowie spółki;
- d) jedna jednostka gospodarcza, która jest akcjonariuszem lub wspólnikiem w innej jednostce gospodarczej lub jej członkiem, samodzielnie kontroluje, zgodnie z porozumieniem z innymi akcjonariuszami, wspólnikami lub członkami tej jednostki, większość praw głosu akcjonariuszy, wspólników lub członków tej jednostki.

Jednostki gospodarcze pozostające w jakiegokolwiek relacji, o których mowa w lit. a)-d), za pośrednictwem jednej innej jednostki gospodarczej lub kilku innych jednostek gospodarczych również są uznawane za jedno przedsiębiorstwo.

Co istotne, jednostką gospodarczą będzie każdy podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wskazany w Rozdziale I. Zatem jedno przedsiębiorstwo mogą tworzyć dwie spółki kapitałowe (np. spółki z o.o.), spółka osobowa z kapitałową (np. spółka jawna ze spółką akcyjną), osoba fizyczna z innym podmiotem (np. osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą ze spółką z o.o.) itp.

Trzeba wskazać, że oprócz okoliczności, które można zweryfikować w stosunkowo łatwy sposób, jak np. ustalenie większości praw głosu, czy też prawo do wyznaczenia lub odwołania większości członków organu administracyjnego, zarządzającego lub nadzorczego (np.: zarządu, rady nadzorczej, komitetu sterującego itp.), mogą być też takie, w których ustalenie, czy zaistniała jedna z powyższych przesłanek nie będzie zadaniem prostym.

Przykład:

Spółka A posiada w spółce B 51% głosów albo spółka A ma prawo do powoływania większości członków zarządu w spółce B. W obu tych sytuacjach, jako jedno przedsiębiorstwo do celów stosowania przepisów o pomocy de minimis należy traktować łącznie spółkę A i spółkę B.

Przykład:

Spółka A posiada w spółce B 30% udziałów (jest mniejszościowym udziałowcem), nie ma prawa do powoływania większości członków jej zarządu, jednakże na wszystkie kluczowe decyzje podejmowane w spółce B (np.: zaciąganie zobowiązań powyżej określonej kwoty, zbywanie majątku itp.) konieczna jest zgoda spółki A. Pomimo tego, że spółka A jest mniejszościowym udziałowcem spółki B, istnieje możliwość wywierania wpływu przez spółkę A na spółkę B z uwagi na treść umowy spółki B.

Jak wskazano, z jednym przedsiębiorstwem będziemy mieli do czynienia również wtedy, gdy jednostki gospodarcze będą znajdowały się jednej z sytuacji opisanych powyżej za pośrednictwem innej jednostki gospodarczej.

Przykład:

Spółka A posiada w spółce X 80% udziałów, spółka X z kolei posiada w spółce B 40% udziałów, ale ma prawo do powoływania większości członków jej zarządu. W takiej sytuacji spółki A i B będą stanowiły jedno przedsiębiorstwo. Zatem w przypadku występowania o pomoc de minimis przez spółkę B, za jedno przedsiębiorstwo należało będzie uznać spółkę B, a oraz X.

W praktyce, trudno jest wymienić wszystkie sytuacje, które mogą być zakwalifikowane jako dające podstawę od uznania kilku podmiotów za jedno przedsiębiorstwo.

Zatem występując z wnioskiem o pomoc *de minimis*, kluczową sprawą jest prawidłowe ustalenie, czy w wypadku konkretnego przedsiębiorcy istnieją podmioty, które razem z nim będą stanowić jedno przedsiębiorstwo w powyższym znaczeniu.

Powyższe zasady nie znajdują zastosowania w przypadku jednostek gospodarczych, które są ze sobą powiązane wyłącznie dlatego, że każda z nich jest bezpośrednio związana z organem publicznym lub danymi organami publicznymi. Uzasadniając takie podejście Komisja wskazała, że w ten sposób została uwzględniona szczególna sytuacja jednostek gospodarczych, które mogą być kontrolowane przez ten sam organ publiczny, ale mogą posiadać niezależne uprawnienia decyzyjne.

Przykład:

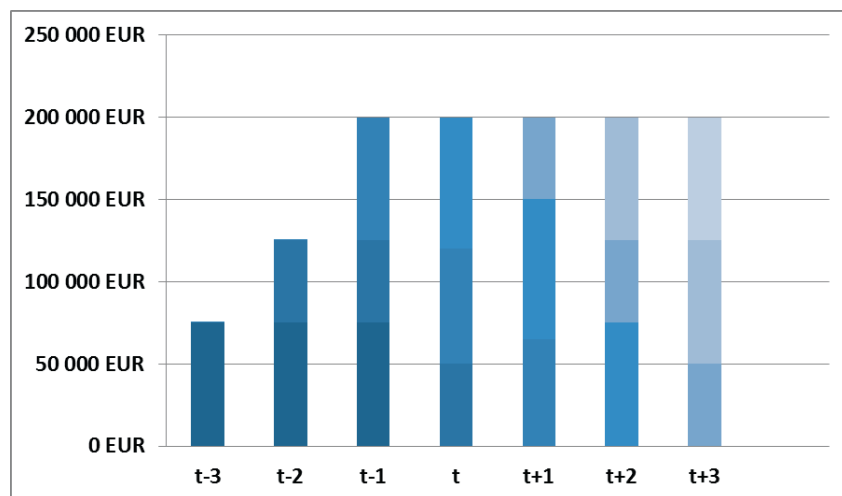
Gmina X jest jednym udziałowcem spółki A oraz spółki B, które zajmują się zupełnie innymi rodzajami działalności gospodarczej i mogą w tym zakresie podejmować niezależne decyzje. Spółki A i B nie stanowią zatem jednego przedsiębiorstwa do celów pomocy de minimis.

5.1.5. Okres obliczania limitu *de minimis*

Przepisy Rozporządzenia *de minimis* wskazują wprost, że pomoc *de minimis* nie może przekroczyć kwoty 200.000 EURO w okresie trzech lat podatkowych. Komisja wskazuje, że okres trzech lat należy oceniać w sposób ciągły, co oznacza że każdorazowo przyznając nową pomoc *de minimis* należy uwzględnić całkowitą kwotę pomocy *de minimis* przyznaną w ciągu danego roku podatkowego oraz w okresie dwóch poprzedzających lat podatkowych.

Kluczowe jest określenie, co należy rozumieć pod pojęciem roku podatkowego.

Przykładowo obrazuje to poniższa tabela¹³⁰:

¹³⁰ P. Staviczyk, *Cumulation of State aid*, European State aid law Quarterly, 1/2015.

Komisja uznaje, że okres trzech lat podatkowych ustala się przez odniesienie do lat obrotowych stosowanych przez przedsiębiorstwo w danym Państwie Członkowskim. Zatem w celu określenia roku obrotowego należy odnieść się do przepisów obowiązujących w tym zakresie na gruncie polskiego porządku prawnego.

Pojęcie roku obrotowego zdefiniowane jest w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 9, przez rok obrotowy rozumie się rok kalendarzowy lub inny okres trwający 12 kolejnych pełnych miesięcy kalendarzowych, stosowany również do celów podatkowych. Rok obrotowy lub jego zmiany określa statut lub umowa, na podstawie której utworzono jednostkę. Jeżeli jednostka rozpoczęła działalność w drugiej połowie przyjętego roku obrotowego, to można księgi rachunkowe i sprawozdanie finansowe za ten okres połączyć z księgami rachunkowymi i sprawozdaniem finansowym za rok następny. W przypadku zmiany roku obrotowego pierwszy po zmianie rok obrotowy powinien być dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy.

Z powyższej definicji wynika, iż zasadniczo rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy lub okres 12 kolejno następujących po sobie pełnych miesięcy kalendarzowych, co powinno wynikać z umowy spółki lub statutu.

Przykład:

Przedsiębiorca A rozpoczął prowadzenie działalności w dniu 15 stycznia 2012 r. i jego rokiem obrotowym (podatkowym) jest rok kalendarzowy. W sytuacji, w której miałby otrzymać wsparcie w dniu 30 września 2015 r. do obliczenia maksymalnego pułapu de minimis należy wziąć pod uwagę wszelkie wsparcie otrzymane w roku 2015 (do dnia 30 września) oraz w latach 2013 oraz 2014. W konsekwencji, do obliczenia pułapu de minimis przedsiębiorca A nie będzie musiał brać pod uwagę roku 2012 r.

Przykład:

Przedsiębiorca B rozpoczął prowadzenie działalności w dniu 15 maja 2012 r. i jego rokiem obrotowym jest okres 12 miesięcy od dnia 1 maja do dnia 30 kwietnia. W sytuacji, w której miałby otrzymać wsparcie w dniu 30 września 2015 r., do obliczenia maksymalnego pułapu de minimis należy wziąć pod uwagę wszelkie wsparcie otrzymane w okresie od dnia 1 maja 2015 r. do dnia 30 września 2015 r. oraz w latach obrotowych 1 maja 2013 r. – 30 kwietnia 2014 r. oraz 1 maja 2014 r. – 30 kwietnia 2015 r. W konsekwencji, do obliczenia pułapu de minimis przedsiębiorca A nie będzie musiał brać pod uwagę wsparcia otrzymanego przed dniem 1 maja 2013 r.

W praktyce bardzo często zdarza się, że przedsiębiorcy, którzy rozpoczynają prowadzenie działalności gospodarczej w drugiej połowie roku i których rokiem obrotowym będzie rok kalendarzowy, decydują się na wydłużenie pierwszego roku obrotowego, czyli uznanie za pierwszy rok obrotowy okresu od dnia rozpoczęcia działalności do końca następnego roku kalendarzowego.

Przykład:

Przedsiębiorca A rozpoczął prowadzenie działalności w dniu 15 września 2012 r. i jego rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy. Korzystając z możliwości „wydłużenia” pierwszego roku obrotowego, przedsiębiorca A przyjął, że jego pierwszy rok obrotowy będzie trwał od 15 września 2012 r. do 31 grudnia 2013 r. W sytuacji, w której miałby otrzymać wsparcie w dniu 30 września 2015 r., do obliczenia maksymalnego pułapu de minimis należy wziąć pod uwagę wszelkie wsparcie otrzymane w roku 2015 (do dnia 30 września), w roku 2014 oraz w okresie od dnia 1 września 2012 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. (pierwszy rok obrotowy). W konsekwencji, w porównaniu do wcześniejszego przykładu, do obliczenia pułapu de minimis przedsiębiorca A będzie musiał brać pod uwagę również rok 2012 r.

Z odmienną sytuacją będziemy mieli do czynienia, gdy przedsiębiorcy zmieniają rok obrotowy w trakcie powadzenia działalności. Taka zmiana będzie również miała wpływ na obliczanie pułapu *de minimis*.

Przykład:

Przedsiębiorca A rozpoczął prowadzenie działalności w dniu 15 września 2011 r. i jego rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy. Korzystając z możliwości „wydłużenia” pierwszego roku obrotowego, przedsiębiorca A przyjął, że jego pierwszy rok obrotowy będzie trwał od 15 września 2011 r. do 31 grudnia 2012 r. Jednocześnie w grudniu 2012 r. przedsiębiorca A podjął decyzję o zmianie roku obrotowego z kalendarzowego na okres 12 miesięcy, od dnia 1 listopada do dnia 31 października. Pierwszy rok obrotowy po zmianie będzie trwał od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 października 2014 r., a następny od dnia 1 listopada 2014 r. do dnia 31 października 2015 r.

*W sytuacji, w której przedsiębiorca miałby otrzymać wsparcie w dniu 30 września 2015 r. do obliczenia maksymalnego pułapu *de minimis* należy wziąć pod uwagę wszelkie wsparcie otrzymane w obecnym roku obrotowym (czyli w okresie od dnia 1 listopada 2014 r. do dnia 30 września 2015 r.), oraz w dwóch poprzedzających, czyli w roku podatkowym: od stycznia 2013 r. do października 2014 r. oraz od 15 września 2011 r. do 31 grudnia 2012 r.*

Na podstawie przedstawionych powyżej przykładów widać, że w zależności od tego, kiedy wsparcie zostanie udzielone oraz jak przedsiębiorca A określi swój rok obrotowy, wskazany w Rozporządzeniu *de minimis* okres 3 lat podatkowych może być faktycznie równy okresowi 4 lat kalendarzowych.

W związku z faktem, że jedno przedsiębiorstwo może stanowić kilka jednostek gospodarczych, do celów obliczenia pułapu *de minimis* należy brać pod uwagę pomoc *de minimis* przyznaną każdemu z tych przedsiębiorców w ciągu ostatnich 3 lat podatkowych.

Przykład:

*Spółka A i spółka B stanowią jedno przedsiębiorstwo. Spółka A otrzymała pomoc *de minimis* w 2013 r. oraz w 2014 r., zaś spółka B jeszcze takiej pomocy nie otrzymała. Występując o przyznanie pomocy *de minimis* we wrześniu 2015 r., po to, aby obliczyć dotychczas otrzymaną pomoc, spółka B będzie musiała wykazać całą pomoc *de minimis* otrzymaną przez spółkę A.*

Badanie pułapu *de minimis* w przypadku udzielania nowej pomocy

Jeżeli z powodu udzielenia nowej pomocy *de minimis* odpowiednie pułapy zostałyby przekroczone (200.000 EURO lub 100.000 EURO), to nowa pomoc *de minimis* nie może być udzielona (art. 3 ust. 7 Rozporządzenia *de minimis*).

Przykład:

*W dniu 3 września 2015 r. przedsiębiorca A występuje o pomoc *de minimis* w kwocie 40.000 EURO. W związku z faktem, że w okresie ostatnich 3 lat obrotowych otrzymał pomoc *de minimis* w wysokości 180.000 EURO, nowa pomoc *de minimis* nie powinna mu zostać przyznana (jej przyznanie spowodowałoby przekroczenie pułapu 200.000 EURO).*

Obliczanie pułapu *de minimis* w przypadku połączenia lub przejęcia przedsiębiorstw

Rozporządzenie *de minimis* wprowadza zasady obliczania pomocy *de minimis* w przypadku połączenia lub przejęcia przedsiębiorstw.

Zgodnie z art. 3 ust. 8 Rozporządzenia *de minimis*, w przypadku przejęcia lub połączenia przedsiębiorstw, w celu ustalenia, czy nowa pomoc *de minimis* dla nowego przedsiębiorstwa lub przedsiębiorstwa przejmującego nie

przekracza odpowiedniego pułapu, uwzględnia się wszelką pomoc *de minimis*, przyznaną któremukolwiek z łączących się przedsiębiorstw. Jednocześnie wskazuje się, że pomoc *de minimis* przyznana zgodnie z prawem przed połączeniem lub przejściem pozostaje zgodna z prawem i nie będzie musiała być zwrócona.

Powyższe zasady zostały wprowadzone po to, aby ograniczyć możliwość obchodzenia przepisów dotyczących pułapów *de minimis* w przypadku przedsiębiorców, którzy przejmują innych przedsiębiorców lub łączą się z nimi tworząc nowy podmiot.

Należy więc pamiętać, że w przypadku udzielania pomocy *de minimis* przedsiębiorcom powstałym w wyniku połączenia lub przejścia przedsiębiorstw, do celów obliczenia dotychczas trzymanej pomocy należy wziąć pod uwagę jakkolwiek wcześniejszą pomoc *de minimis* przyznaną któremukolwiek z łączących się przedsiębiorstw. Oczywiście, również w takiej sytuacji, należy bać pod uwagę pomoc udzieloną w okresie ostatnich 3 lat podatkowych każdemu z takich przedsiębiorstw.

Przykład:

W dniu 1 marca 2015 r. spółka A Sp. z o.o. łączy się przez przejście ze spółką B Sp. z o.o., w której posiada 100% udziałów. W efekcie połączenia spółka A przejmuje cały majątek spółki B, która przestaje istnieć.

Spółka A dostała pomoc de minimis w roku 2013 oraz 2014, zaś spółka B dostała pomoc de minimis w 2013 r. oraz w 2010 r.

Spółka A planuje wystąpić o udzielenie pomocy de minimis we wrześniu 2015 r.

Występując o takie wsparcie, spółka A będzie musiała wykazać pomoc de minimis którą otrzymała w 2013 r. i w 2014 r. oraz pomoc de minimis, którą otrzymała spółka B [spółka przejmowana] w 2013 r. Do obliczenia pomocy de minimis nie należy brać pod uwagę pomocy otrzymanej przez spółkę B w 2010 r. [przyjmujemy, że została ona udzielona w okresie wcześniejszym niż ostatnie 3 lata podatkowe].

W Rozporządzeniu Komisja wskazuje wyraźnie, że pomoc *de minimis* przyznana zgodnie z prawem przed połączeniem lub przejściem pozostaje zgodna z prawem. Oznacza to, że w sytuacji, w której okazałoby się, że w wyniku połączenia łączna wartość pomocy *de minimis* przyznanej zarówno spółce A jak i spółce B przekracza pułap 200.000 EURO, nie powstaje obowiązek zwrotu nadwyżki pomocy, oczywiście przy założeniu, że pomoc była przyznana zgodnie z prawem (czyli, że np. pułap *de minimis* nie został przekroczony w przypadku każdej ze spółek oddzielnie).

Przykład:

W dniu 1 marca 2015 r. spółka A Sp. z o.o. łączy się przez przejście ze spółką B Sp. z o.o., w której posiada 100% udziałów. W efekcie połączenia spółka A przejmuje cały majątek spółki B, która przestaje istnieć.

Spółka A dostała pomoc de minimis w roku 2013 w kwocie 150.000 EURO oraz 2014 w kwocie 30.000 EURO, zaś spółka B dostała pomoc de minimis w 2013 r. w kwocie 70.000 EURO. Łączna kwota pomocy de minimis przyznana spółce A i Spółce B wyniesie 250.000 EURO, jednakże nie powstanie obowiązek zwrotu pomocy de minimis w związku z tym, że łącznie przekracza ona ustalony w Rozporządzeniu de minimis pułap.

Obliczanie pułapu de minimis w przypadku podziału przedsiębiorstw

Jeżeli przedsiębiorstwo podzieli się na co najmniej dwa przedsiębiorstwa, pomoc *de minimis* przyznaną przed podziałem przydziela się przedsiębiorstwu, które z niej skorzystało, czyli co do zasady przedsiębiorstwu, które przejmuje działalność, w odniesieniu do której pomoc *de minimis* została wykorzystana. Gdyby taki przydział okazał się niemożliwy, pomoc *de minimis* przydziela się proporcjonalnie do wartości księgowej kapitału podstawowego nowych przedsiębiorstw, zgodnie ze stanem na dzień wejścia podziału w życie [art. 3 ust. 9 Rozporządzenia *de minimis*].

W związku z faktem, iż wprowadzone zostały zasady dotyczące kumulowania pomocy *de minimis* w przypadku połączenia przedsiębiorstw, konieczne było wprowadzenie zasad, dotyczących sytuacji podziału przedsiębiorstw. Dokonując przyporządkowania pomocy *de minimis* w przypadku podziału przedsiębiorstw, w pierwszej kolejności należy ustalić, które przedsiębiorstwo (np. pozostające w spółce dzielonej, czy przenieszone do innej spółki) z tej pomocy skorzystało. Tym przedsiębiorstwem będzie to, które przejmuje działalność, w odniesieniu do której pomoc *de minimis* została wykorzystana.

Przykład:

Spółka X Sp. z o.o. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na drukowaniu materiałów reklamowych oraz na świadczeniu usług doradczych w zakresie reklamy. Spółka X jest właścicielem nieruchomości, na której zbudowana jest drukarnia. W 2014 r. spółka X uzyskała pomoc de minimis w postaci zwolnienia z podatku od nieruchomości. We wrześniu 2015 r. planowany jest podział spółki X przez wydzielenie - wydzieleniu do spółki Y będzie podlegało przedsiębiorstwo związane z drukowaniem materiałów reklamowych. W związku z faktem, że pomoc de minimis była związana z nieruchomością, która służyła wyłącznie do prowadzenia działalności poligraficznej, kwota całkowita pomocy de minimis przyznana spółce X w 2014 r. powinna zostać przydzielona spółce Y, która przejmuje przedsiębiorstwo, które z tej pomocy faktycznie skorzystało.

Jeżeli będziemy mieli do czynienia z sytuacją, w której nie da się w taki sposób ustalić przedsiębiorstwa, do którego należy przydzielić otrzymaną wcześniej pomoc *de minimis*, konieczne będzie zastosowanie rozwiązania polegającego na podziale kwoty pomocy proporcjonalnie na podstawie wartości księgowej kapitału podstawowego nowych przedsiębiorstw, zgodnie ze stanem na dzień wejścia w życie podziału.

Przykład:

Stan faktyczny jest analogiczny do tego opisanego w przykładzie powyżej, z tym że dodatkowo Spółka X otrzymała pomoc de minimis w postaci dotacji na szkolenia pracowników biurowych, obsługujących zarówno działalność poligraficzną, jak i działalność doradczą, co powoduje, że nie można jej przyporządkować do żadnego z przedsiębiorstw. Przyjmując, że kwota tej pomocy wynosi 80.000 EURO, oraz że w wyniku podziału wartość kapitału podstawowego (dla uproszczenia przyjmujemy, że kapitał podstawowy = kapitał zakładowy) spółki X wynosi 40, a spółki Y wynosi 60, to kwota pomocy de minimis przypadająca na spółkę X wyniesie 32.000 EURO, zaś na spółkę Y wyniesie 48.000 EURO.

5.1.6. Obliczanie pomocy *de minimis*

W związku z tym, że pomoc *de minimis* może być udzielona w różnych formach (np.: dotacja, zwolnienie podatkowe, preferencyjna pożyczka), należy ustalić sposób, w jaki wartość pomocy będzie ustalana.

Do celów stosowania pułapów pomocy *de minimis* (200.000 EURO lub 100.000 EURO), pomoc wyraża się jako dotację pieniężną. Wartości pomocy wyrażone są w kwotach brutto, bez uwzględniania potrąceń z tytułu podatku dochodowego oraz innych opłat. Natomiast w przypadku pomocy innej niż w formie dotacji, wartość pomocy *de minimis* określa się w postaci tzw. Ekwiwalentu Dotacji Brutto (EDB).

Pomoc wypłacana w ratach powinna być dyskontowana do wartości w momencie jej przyznania. W celu dyskontowania, należy skorzystać ze stopy dyskontowej, mającej zastosowanie w momencie przyznania pomocy.

Aby wyjaśnić pojęcie stopy dyskontowej w pierwszej kolejności należy odnieść się do pojęcia stopy referencyjnej. Jest to stopa oprocentowania wykorzystywana do obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w ta-

kich formach jak: pożyczka, odroczenie terminu płatności, rozłożenie płatności na raty. Do dnia 30 czerwca 2008 r. stopa była okresowo ustalana przez Komisję Europejską na podstawie obiektywnych kryteriów i publikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

W związku ze zmianą metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych, ogłoszonej w *Komunikacie Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych*¹⁹¹, od dnia 1 lipca 2008 r. Komisja nie publikuje już stopy referencyjnej lecz tzw. stopę bazową, która stanowi podstawę do obliczenia stopy referencyjnej. Stopę referencyjną, w zależności od zastosowania, ustala się poprzez dodanie do podanej stopy bazowej odpowiedniej marży określonej w Komunikacie Komisji. W przypadku stosowania stopy referencyjnej jako stopy dyskontowej do stopy bazowej należy dodać marżę 100 punktów bazowych. Obecnie tj. od dnia 1 czerwca 2015 r. stopa bazowa wynosi 1,76% a stopa dyskontowa 2,76% (1,76%+ 1%).

Rozporządzenie *de minimis* stosuje się jedynie do tzw. pomocy przejrzystej, czyli takiej, w przypadku której możliwe jest wcześniejsze obliczenie EDB bez konieczności przeprowadzania oceny ryzyka. Przykładem pomocy przejrzystej są dotacje oraz dopłaty do oprocentowania. W przypadku innych form wsparcia, konieczne jest spełnienie dodatkowych warunków, aby mogło być udzielane w formule *de minimis*.

Pomoc przejrzysta w przypadku pożyczek

W przypadku pożyczek, pomoc uznaje się za przejrzystą jeżeli:

- a) podmiot ubiegający się o pomoc nie jest przedmiotem zbiorowego postępowania upadłościowego lub nie spełnia określonych właściwym dla niego prawem krajowym kryteriów objęcia zbiorowym postępowaniem upadłościowym na wniosek wierzycieli. W przypadku dużych przedsiębiorstw beneficjent musi znajdować się w sytuacji porównywalnej co najmniej z oceną kredytową B-; oraz
- b) pożyczka jest objęta zabezpieczeniem pokrywającym co najmniej 50% pożyczki oraz wynosi 1.000.000 EURO (lub, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się transportem drogowym towarów, 500.000 EURO) w okresie pięciu lat, albo 500.000 EURO (lub, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się transportem drogowym towarów, 250.000 EURO) w okresie dziesięciu lat; jeżeli kwota pożyczki jest niższa niż te kwoty lub udzielono jej na okres krótszy niż odpowiednio pięć albo dziesięć lat, ekwiwalent dotacji brutto pożyczki oblicza się jako odpowiedni odsetek odpowiedniego pułapu [czyli 200.000 EURO lub 100.000 EURO]; lub
- c) EDB obliczono na podstawie stopy referencyjnej mającej zastosowanie w momencie przyznania pomocy.

Pożyczka będzie uznana za pomoc przejrzystą w sytuacji, w której łącznie zostaną spełnione warunki określone w lit. a) oraz b) lub a) oraz c).

Jeżeli w przypadku podmiotu ubiegającego się o pomoc *de minimis* w formie pożyczki zaistniały przesłanki do wszczęcia upadłości, taka pomoc nie może mu zostać udzielona (nie będzie spełniony warunek a).

Należy zwrócić uwagę, że w pkt b) przyjęto założenie, że jeżeli pożyczka objęta jest zabezpieczeniem wynoszącym co najmniej 50% jej kwoty oraz kwota pożyczki wynosi:

- 1.000.000 EURO (w przypadku transportu drogowego 500.000 EURO) i jest udzielona na okres 5 lat, albo
- 500.000 EURO (w transporcie drogowym 250.000 EURO) i jest udzielona na okres 10 lat

to w każdym z powyższych przypadków wartość pomocy *de minimis* osiągnie maksymalny pułap, tj. odpowiednio 200.000 EURO lub 100.000 EURO.

Jednakże, jeżeli kwota pożyczki będzie niższa, lub okres na który została udzielona będzie krótszy, wartość pomocy *de minimis* liczony w EDB ulegnie odpowiedniemu zmniejszeniu.

¹⁹¹ Dz. Urz. UE z dnia 19.01.2008 r. C 14/6

Tak więc zgodnie z Rozporządzeniem 1407/2013, EDB dla pomocy *de minimis* w formie pożyczki można obliczyć na podstawie stopy referencyjnej mającej zastosowanie w momencie przyznania pomocy, lub w przypadku pożyczki udzielanej na okres do 10 lat (120 miesięcy) w kwocie nieprzekraczającej 500.000 EURO na podstawie następującego uproszczonego wzoru:

$$EDB = Kwota\ pożyczki \times \left(\frac{\text{limit ogólny pomocy de minimis (200000EUR)}}{\text{maksymalna kwota pożyczki na 10 lat (500000EUR)}} \div 120 \right) \\ \times \text{Okres obowiązywania pożyczki w miesiącach}$$

Pomoc przejrzysta w przypadku gwarancji/poręczeń

W przypadku poręczeń (gwarancji), pomoc uznaje się za przejrzystą, jeżeli:

- a) beneficjent nie jest przedmiotem zbiorowego postępowania upadłościowego lub nie spełnia określonych właściwym dla niego prawem krajowym kryteriów objęcia zbiorowym postępowaniem upadłościowym na wniosek wierzycieli. W przypadku dużych przedsiębiorstw beneficjent musi znajdować się w sytuacji porównywalnej co najmniej z oceną kredytową B⁻¹³²; oraz
- b) gwarancja nie przekracza 80% wartości pożyczki bazowej oraz gwarantowana kwota wynosi 1.500.000 EURO (lub, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się transportem drogowym towarów, 750.000 EURO) i czas trwania gwarancji wynosi pięć lat, albo gwarantowana kwota wynosi 750.000 EURO (lub, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się transportem drogowym towarów 375.000 EURO) i czas trwania gwarancji wynosi dziesięć lat; jeżeli gwarantowana kwota jest niższa niż te kwoty lub gwarancji udzielono na okres krótszy niż odpowiednio pięć albo dziesięć lat, ekwiwalent dotacji brutto gwarancji oblicza się jako odpowiedni odsetek odpowiedniego pułapu (200.000 EURO lub 100.000 EURO); lub
- c) EDB obliczono na podstawie "bezpiecznych stawek"¹³³ określonych w zawiadomieniu Komisji; lub
- d) przed jej wdrożeniem:
 - I. metoda wykorzystana do obliczania EDB gwarancji została zgłoszona Komisji na podstawie innego rozporządzenia Komisji w obszarze pomocy państwa obowiązującego w danym okresie i zatwierdzona przez Komisję jako zgodna z obwieszczeniem w sprawie gwarancji lub aktem zastępującym to obwieszczenie, oraz
 - II. ta metoda wyraźnie odnosi się do przedmiotowego rodzaju gwarancji i rodzaju transakcji bazowej w kontekście stosowania niniejszego rozporządzenia.

Gwarancja/poręczenie będzie uznane za pomoc przejrzystą w sytuacji, w której łącznie zostaną spełnione warunki określone w lit. a) oraz b) lub a) oraz c) lub a) oraz d).

Podobnie jak w przypadku pożyczek, również w przypadku poręczeń/gwarancji w pkt b) przyjęto założenie, że jeżeli gwarancja nie przekracza 80% wartości pożyczki oraz gwarantowana kwota wynosi:

- 1.500.000 EURO (w przypadku transportu drogowego 750.000 EURO) i gwarancja jest udzielona na okres 5 lat, albo
- 750.000 EURO (w transporcie drogowym 375.000 EURO) i gwarancja jest udzielona na okres 10 lat

to w każdym z powyższych przypadków wartość pomocy *de minimis* osiągnie maksymalny pułap, tj. odpowiednio 200.000 EURO lub 100.000 EURO.

Jednakże, jeżeli gwarancja będzie obejmowała niższe kwoty lub okres obowiązywania gwarancji będzie krótszy, wartość pomocy *de minimis* liczona w EDB ulegnie odpowiedniemu zmniejszeniu.

¹³² Zgodnie z Komunikatem Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych.

¹³³ *ibidem*.

Tak więc zgodnie z Rozporządzeniem 1407/2013, EDB dla pomocy *de minimis* w formie poręczenia/gwarancji można obliczyć na podstawie „bezpiecznych stawek” określonych w komunikacie Komisji, lub w przypadku gwarancji udzielanej na okres do 10 lat (120 miesięcy) przy kwocie gwarancji nieprzekraczającej 750.000 EURO na podstawie następującego uproszczonego wzoru:

$$EDB = \text{Kwota gwarantowana} \times \left(\frac{\text{limit ogólny pomocy de minimis (200000EUR)}}{\text{maksymalny pułap gwarancji na 10 lat (750000EUR)} \div 120} \right) \\ \times \text{Okres obowiązywania gwarancji w miesiącach}$$

Pomoc w formie dokapitalizowania / środki finansowania ryzyka

Pomoc w formie dokapitalizowania uznaje się za przejrzystą pomoc *de minimis*, tylko jeżeli całkowita kwota dokapitalizowania ze środków publicznych nie przekracza pułapu *de minimis*. Zatem, w przypadku podwyższenia kapitału zakładowego, kwota o jaką kapitał zakładowy zostanie podwyższony nie może być wyższa niż pułap *de minimis* (odpowiednio 200.000 EURO lub 100.000 EURO).

Pomoc w formie środków finansowania ryzyka (np. venture capital), przyjmujących postać inwestycji kapitałowych i quasi-kapitałowych, jest uznawana za przejrzystą pomoc *de minimis*, jeżeli kapitał dostarczany jednemu przedsiębiorstwu nie przekracza pułapu *de minimis*.

Kumulacja pomocy *de minimis*

Zasadą jest, że pomoc *de minimis* przyznana na podstawie Rozporządzenia *de minimis* może być łączona z pomocą *de minimis* przyznawaną przedsiębiorstwom świadczącym usługi w ogólnym interesie społecznym do pułapu określonego w tym rozporządzeniu, czyli do kwoty 500.000 EURO.

Omawianą pomoc *de minimis* można łączyć z pomocą *de minimis* przyznaną zgodnie z innymi rozporządzeniami o pomocy *de minimis* do odpowiedniego pułapu określonego w Rozporządzeniu *de minimis*, czyli do kwoty 200.000 EURO lub 100.000 EURO.

Jednocześnie pomoc *de minimis* nie może być łączona z pomocą publiczną w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowalnych lub z pomocą publiczną dla tego samego środka finansowania ryzyka, w przypadku, gdyby taka kumulacja miała przekroczyć odpowiedni maksymalny poziom intensywności pomocy lub kwotę pomocy ustaloną pod kątem specyficznych uwarunkowań każdego przypadku w rozporządzeniu w sprawie wyłączeń grupowych lub w decyzji Komisji.

Pomoc *de minimis*, której nie przyznano w odniesieniu do konkretnych kosztów kwalifikowalnych, lub której nie można przypisać do takich kosztów, można łączyć z inną pomocą publiczną, przyznaną zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych lub zgodnie z decyzją przyjętą przez Komisję.

5.2. UDZIELANIE POMOCY DE MINIMIS NA PODSTAWIE ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE WARUNKÓW I TRYBU UDZIELANIA POMOCY PUBLICZNEJ I POMOCY DE MINIMIS ZA POŚREDNICTWEM NCBR

Oprócz pomocy publicznej, NCBR może również udzielać pomocy *de minimis*. Taka pomoc może być udzielana do dnia 30 czerwca 2021 r.

Do takiej pomocy znajdują zastosowanie wszelkie zasady opisane w pkt 5.1. powyżej, dotyczące m.in. dopuszczalnych pułapów pomocy *de minimis*, definicji jednego przedsiębiorstwa, pomocy przejrzystej, kumulacji pomocy.

Zgodnie z Rozporządzeniem MNiSW, pomoc *de minimis* może być udzielona przez NCBR wyłącznie na wsparcie komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki. Tym samym, w odróżnieniu od pomocy publicznej, pomoc *de minimis* nie może być udzielana m.in. na badania podstawowe, badania przemysłowe, prace rozwojowe oraz studia wykonalności, wspieranie innowacyjności. Pomoc *de minimis* na wsparcie komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki oblicza się w odniesieniu do kosztów kwalifikowalnych, którymi są:

- 1) koszty zatrudnienia osób realizujących projekt;
- 2) koszty narzędzi i sprzętu wykorzystywanego do realizacji projektu; jeżeli są one wykorzystywane w okresie dłuższym niż czas realizacji projektu, za koszty kwalifikowalne przyjmuje się koszty ich amortyzacji w okresie realizacji projektu, obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości;
- 3) koszty budynków i gruntów wykorzystywanych do realizacji projektu; w przypadku budynków za koszty kwalifikowalne uznaje się koszty ich amortyzacji w okresie realizacji projektu, obliczone na podstawie przepisów o rachunkowości; w przypadku gruntów za koszty kwalifikowalne uznaje się koszty związane z przeniesieniem własności, koszty wynikające z odpłatnego korzystania z gruntu lub rzeczywiste poniesione koszty kapitałowe;
- 4) koszty doradztwa lub równoważnych usług świadczonych wyłącznie w celu realizacji projektu, nabytych po cenach rynkowych, pod warunkiem, że w transakcji nie ma elementów zmywy; przy czym koszty te uznaje się do wysokości 70% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu;
- 5) inne koszty operacyjne, w tym koszty dostaw, materiałów i podobnych produktów, ponoszone bezpośrednio w związku z realizacją projektu;
- 6) koszty opłat urzędowych ponoszone w związku z wykonywaniem czynności objętych projektem;
- 7) koszty pomocy prawnej bezpośrednio związanej z wykonywaniem czynności objętych projektem;
- 8) dodatkowe koszty ogólne ponoszone bezpośrednio w związku z wykonywaniem czynności objętych projektem; przy czym koszty te uznaje się do wysokości 15% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.

Wartość pomocy *de minimis* na wsparcie komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz innych form ich transferu do gospodarki nie może przekroczyć 90% wartości kosztów kwalifikowalnych określonych powyżej, oczywiście z uwzględnieniem pułapu *de minimis* [200.000 EURO lub 100.00 EURO].

Przykład:

W kwietniu 2015 r. przedsiębiorca A poniósł wydatki na koszty zatrudnienia osób realizujących projekt w wysokości 15.000 EURO, koszty doradztwa świadczonych wyłącznie w celu realizacji projektu w kwocie 10.000 EURO oraz koszty dostaw materiałów w wysokości 30.000 EURO.

*W 2013 r. i 2014 r. przedsiębiorca A otrzymał pomoc *de minimis* w łącznej wysokości 180.000 EURO.*

*Koszty kwalifikowalne do celów obliczenia maksymalnej wysokości pomocy *de minimis* wynoszą 55.000 EURO, tym samym maksymalna kwota pomocy *de minimis* możliwa do uzyskania w związku z realizacją tego projektu wynosi 49.500 EURO [90% z 55.000 EURO]. Jednakże biorąc pod uwagę, że przedsiębiorca A otrzymał we wcześniejszych latach pomoc w wysokości 180.000 EURO, obecnie może otrzymać wyłącznie pomoc w wysokości 20.000 EURO [zamiast 49.500 EURO].*

Wyłączenia

Na podstawie Rozporządzenia MNiSW, pomoc *de minimis* nie będzie udzielana przez NCBR w sektorach, które są wskazane w Rozporządzeniu *de minimis*, wymienionych w pkt 5.1. Podręcznika. Analogicznie, jak w przypadku Rozporządzenia *de minimis*, Rozporządzenie MNiSW określa, jakie działania należy podjąć w sytuacji, w której przedsiębiorca ubiegający się o pomoc *de minimis* prowadzi działalność, w związku z którą taka pomoc nie może być udzielana. W takiej sytuacji pomoc *de minimis* może mu zostać udzielona pod warunkiem, że ten przedsiębiorca zobowiąże się do:

- 1) zapewnienia rozdzielnosci rachunkowej dzialalnosci „wylaczonej” od pozostalej dzialalnosci, w tym do przypisywania przychodow i kosztow na podstawie konsekwentnie stosowanych i majacych uzasadnienie metod;
- 2) okreslenia w swojej polityce rachunkowosci, o ktorej mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 wrzesnia 1994 r. o rachunkowosci, sposobu zapewnienia rozdzielnosci rachunkowej oraz metod przypisywania przychodow i kosztow zgodnie z pkt 1 powyzej.

Kumulacja pomocy

Pomoc *de minimis* udzielana za posrednictwem NCBR nie moze byc laczona z pomocą publiczną w odniesieniu do tych samych kosztow kwalifikowalnych lub z pomocą publiczną dla tego samego sredka finansowania ryzyka, w przypadku, gdyby prowadzilo to do przekroczenia maksymalnego poziomu intensywnosci pomocy publicznej lub wartosci pomocy publicznej ustalonej w Rozporzadzeniu 651/2014 lub w decyzji Komisji.

Udzielenie pomocy *de minimis* przez NCBR

Pomoc *de minimis* udzielana jest przez NCBR na podstawie umowy zawieranej z beneficjentem bacz decyzji Dyrektora NCBR oraz umowy z beneficjentem. Zatem otrzymanie pomocy *de minimis* w innej formie nie jest mozliwe.

Podmiot ubiegajacy sie o pomoc *de minimis*

O pomoc *de minimis* udzielana za posrednictwem NCBR moze ubiegac sie przedsiebiorca w rozumieniu Rozporzadzenia 651/2014 oraz zalecenia Komisji 203/361/WE, w tym rowniez przedsiebiorca wchodzacy w sklad konsorcjum naukowego w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki [Dz. U. z 2014 r. poz. 1620 oraz z 2015 r. poz. 249]¹³⁴.

Wniosek o udzielenie pomocy *de minimis* w imieniu konsorcjum naukowego, w sklad ktorego wchodzi co najmniej jeden przedsiebiorca, moze zlozyc jednostka naukowa bacz organizacja prowadzaca badania i upowszechniajaca wiedze, o ktorej mowa w art. 2 pkt 83 Rozporzadzenia nr 651/2014.

Pomoc *de minimis* przyznawana jest na pisemny wniosek przedsiebiorcy, ktory powinien byc zlozony przed rozpoczeciem dzialalnosci lub prac nad projektem.

Wniosek o udzielenie pomocy *de minimis*

Wniosek o udzielenie pomocy *de minimis* zawiera:

- 1) firme przedsiebiorcy (w odrzniczeniu do sytuacji, w ktorej przyznawana jest pomoc publiczna, w przypadku pomocy *de minimis* przedsiebiorca nie jest zobowiazany przedstawiac informacji o jego wielkosci, tzn. czy jest mikro-, malym czy srednim przedsiebiorstwem);
- 2) opis projektu, ze wskazaniem daty rozpoczecia i zakonczenia jego realizacji;
- 3) lokalizacje projektu;
- 4) wykaz kosztow projektu;
- 5) wskazanie kwoty finansowania publicznego koniecznego do realizacji projektu o preferowanej formie pomocy spozrod nastepujacych:
 - a) dotacja,
 - b) pozyczka,
 - c) gwarancja,
 - d) zaliczka zwrotna,
 - e) inna forma, o ktorej mowa w art. 21 Rozporzadzenia 651/2014.

¹³⁴ Grupa jednostek organizacyjnych, w ktorej sklad wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa oraz co najmniej jeden przedsiebiorca, albo co najmniej dwie jednostki naukowe, podejmujaca na podstawie umowy wspolne przedsiewzięcie obejmujace badania naukowe, prace rozwojowe lub inwestycje sluzace potrzebom badan naukowych lub prac rozwojowych.

Przepisy Rozporządzenia MNiSW wskazują wyraźnie, że wniosek może zawierać inne, niż wskazane powyżej elementy, które mogą wynikać np. z ogłoszenia o konkursie.

Przedsiębiorca ubiegający się o pomoc *de minimis* do wniosku powinien załączyć:

wszystkie zaświadczenia o pomocy *de minimis*, jakie otrzymał w roku, w którym ubiega się o pomoc, oraz w ciągu 2 poprzedzających go lat, albo oświadczenie o wielkości pomocy *de minimis* otrzymanej w tym okresie, albo oświadczenie o nieotrzymaniu takiej pomocy w tym okresie,

informacje niezbędne do udzielenia pomocy *de minimis*, dotyczące w szczególności wnioskodawcy i prowadzonej przez niego działalności gospodarczej oraz wielkości i przeznaczenia pomocy publicznej otrzymanej w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, na pokrycie których ma być przeznaczona pomoc *de minimis*, określono w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 2a ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej [wymienione w Rozdziale VI Podręcznika].

ROZDZIAŁ VI – MONITORING I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Reguły dotyczące monitoringu i sprawozdawczości kierowane są głównie do podmiotów udzielających pomocy publicznej, a nie do jej beneficjentów. Z tego względu, w ocenie autorów Podręcznika, nie jest konieczne ich szczegółowe omówienie.

Poniżej zostały przedstawione podstawowe zasady dotyczące monitorowania udzielania pomocy. Stosowne reguły zostały zawarte zarówno w aktach prawa UE, jak i na poziomie krajowym.

6.1. REGUŁY MONITORINGU I SPRAWOZDAWCZOŚCI ZGODNIE Z ROZPORZĄDZENIEM 651/2014

6.1.1. Monitorowanie pomocy

Aby umożliwić Komisji monitorowanie pomocy wyłączonej z obowiązku zgłoszenia na mocy Rozporządzenia 651/2014, Państwa Członkowskie zobowiązane są prowadzić szczegółową dokumentację obejmującą informacje i dokumenty uzupełniające, niezbędne do ustalenia, że wszystkie warunki określone w rozporządzeniu zostały spełnione. Dokumentacja ta powinna być przechowywana przez okres 10 lat od dnia przyznania pomocy ad hoc lub dnia przyznania ostatniej pomocy w ramach programu pomocowego.

W terminie 20 dni roboczych lub w dłuższym terminie oznaczonym w wezwaniu, zainteresowane Państwo Członkowskie zobowiązane jest przekazać Komisji wszelkie informacje i dokumenty uzupełniające, które Komisja uzna za niezbędne do monitorowania stosowania Rozporządzenia 651/2014 (udzielania pomocy publicznej bez notyfikacji).

6.1.2. Sprawozdawczość pomocy

Zgodnie z Rozporządzeniem 651/2014 Państwa Członkowskie zobowiązane są przekazywać Komisji:

- > za pośrednictwem systemu elektronicznej notyfikacji Komisji skrócone informacje na temat każdego środka pomocy wyłączonego na mocy Rozporządzenia 651/2014, w standardowym formacie określonym w rozporządzeniu wraz z linkiem zapewniającym dostęp do pełnego tekstu środka pomocy, włącznie z jego zmianami, w ciągu 20 dni roboczych od jego wejścia w życie;
- > sprawozdanie roczne (w formie elektronicznej), o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE¹³⁵ wraz ze zmianami, w sprawie stosowania rozporządzenia zawierające informacje zawarte w rozporządzeniu wykonawczym, w odniesieniu do każdego pełnego roku lub każdej części roku, kiedy zastosowanie ma Rozporządzenie 651/2014.

Rozporządzenie 651/2014 przewiduje również regulacje dotyczące publikacji i informacji dotyczących pomocy na szczeblu krajowym i regionalnym. Państwa Członkowskie będą zobowiązane do ich stosowania najpóźniej w ciągu dwóch lat od dnia wejścia w życie Rozporządzenia 651/2014, a więc od dnia 1 lipca 2016 r. Stosowne regulacje dotyczące monitorowania udzielanej pomocy *de minimis* zostały zawarte również w Rozporządzeniu 1407/2013.

6.2. REGUŁY MONITORINGU I SPRAWOZDAWCZOŚCI WYNIKAJĄCE Z PRAWA KRAJOWEGO

Podstawowym krajowym aktem prawnym, w którym zostały zawarte regulacje dotyczące monitorowania i sprawozdawczości pomocy publicznej, jest *ustawa o postępowaniu w sprawach pomocy publicznej (Upspp)*.

¹³⁵ Dz. U. L 140 z 30.4.2004, s. 1.

Zgodnie z Upspp ustawą, monitorowanie pomocy publicznej obejmuje gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji o udzielanej pomocy publicznej, w szczególności o jej rodzajach, formach i wielkości, oraz kontrolę przestrzegania krajowego limitu skumulowanej kwoty pomocy *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie. Organem monitorującym pomoc publiczną jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a w zakresie pomocy publicznej w rolnictwie lub rybołówstwie - minister właściwy do spraw rolnictwa.

Dla beneficjentów pomocy publicznej najbardziej istotne są regulacje dotyczące informacji przedstawianych podczas ubiegania się o pomoc. Zakres informacji wynika z ustawy o postępowaniu w sprawie pomocy publicznej oraz aktów wykonawczych.

W przypadku ubiegania się o pomoc inną niż pomoc *de minimis* wnioskodawca jest obowiązany przedstawić informacje zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc inną niż pomoc de minimis lub pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*¹³⁶.

Z kolei w odniesieniu do pomocy *de minimis* zastosowanie znajduje *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis*¹³⁷. Załącznikami do wskazanych aktów prawnych są formularze informacji przedstawianych przez wnioskodawcę.

Wnioskując o pomoc inną niż pomoc *de minimis*, udzielną przez NCBR na podstawie Rozporządzenia MNiSW, Wnioskodawca będzie zobowiązany przedstawić m.in. takie informacje jak:

- > **Informacje dotyczące podmiotu, któremu ma być udzielona pomoc:**
 - identyfikator podatkowy NIP podmiotu,
 - imię i nazwisko albo nazwa podmiotu,
 - adres miejsca zamieszkania albo adres siedziby podmiotu,
 - identyfikator gminy, w której podmiot ma miejsce zamieszkania albo siedzibę,
 - forma prawna podmiotu,
 - wielkość podmiotu, zgodnie z Załącznikiem I do Rozporządzenia 651/2014,
 - klasa działalności, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD),
 - data utworzenia podmiotu,
 - informacja, czy na wnioskodawcy ciąży obowiązek zwrotu kwoty stanowiącej równowartość udzielonej pomocy publicznej, co do której Komisja Europejska wydała decyzję o obowiązku zwrotu pomocy?
- > **Informacje dotyczące sytuacji ekonomicznej podmiotu wnioskującego o pomoc publiczną:**
 - Czy wobec przedsiębiorstwa zachodzi co najmniej jedna z okoliczności, która kwalifikowałaby podmiot jak przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji w rozumieniu Rozporządzenia 651/2014?
- > **Informacje dotyczące działalności gospodarczej prowadzonej przez podmiot wnioskujący o pomoc publiczną:**
 - Czy podmiot, któremu ma być udzielona pomoc inna niż pomoc w rolnictwie lub rybołówstwie, pomoc *de minimis* lub pomoc *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie, prowadzi działalność:
 - w sektorze rybołówstwa i akwakultury?
 - w dziedzinie produkcji podstawowej produktów rolnych, wymienionych w Załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej?

¹³⁶ Dz. U. 2010 Nr 53, poz. 311 z. późn. zm.

¹³⁷ Dz. U. 2010 Nr 53, poz. 311 z. późn. zm.

- Czy wnioskowana pomoc będzie przeznaczona na działalność wskazaną powyżej?
 - Jeśli tak, to czy zapewniona zostanie rozdzielnosc rachunkowa uniemożliwiająca przeniesienie na wskazaną w tych punktach działalność korzyści wynikających z wnioskowanej pomocy publicznej oraz w jaki sposób?
- > Informacje dotyczące kumulacji pomocy:**
- Czy wnioskowana pomoc publiczna zostanie przeznaczona na pokrycie kosztów kwalifikowalnych dających się wyodrębnić?
 - Jeśli tak, czy na pokrycie tych samych kosztów, o których mowa powyżej, podmiot otrzymał inną pomoc publiczną?
 - Czy podmiot wnioskujący o pomoc otrzymał pomoc na finansowanie ryzyka [o której mowa w art. 21 Rozporządzenia 651/2014], pomoc dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność [o której mowa w art. 22 Rozporządzenia 651/2014] lub pomoc na rzecz wielostronnych platform obrotu specjalizujących się w MŚP [o której mowa w art. 23 Rozporządzenia 651/2014]?
 - Jeśli tak, to należy przedstawić wskazane w formularzu informacje dotyczące otrzymanej pomoc.
- > Dane osoby upoważnionej do przedstawienia informacji.**

W przypadku pomocy *de minimis* Wnioskodawca obowiązany jest również przedstawić informacje dotyczące powiązań z innymi przedsiębiorcami (weryfikacja statusu tzw. jednego przedsiębiorcy) oraz informacje o utworzeniu wnioskodawcy w wyniku podziału innego przedsiębiorcy lub połączenia z innymi przedsiębiorcami, w tym przez przejęcie przez innego przedsiębiorcę. W niektórych przypadkach, Wnioskodawca jest również obowiązany przedstawić bardziej szczegółowe informacje dotyczące swojej sytuacji ekonomicznej. Podmiot udzielający pomocy *de minimis* obowiązany jest wydać z urzędu beneficjentowi zaświadczenie stwierdzające, że udzielona pomoc publiczna jest pomocą *de minimis* albo pomocą *de minimis* w rolnictwie lub rybołówstwie wraz ze wskazaniem jej wysokości zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy de minimis i pomocy de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*¹³⁸.

W przypadku, gdy wartość faktycznie udzielonej pomocy *de minimis* jest inna niż wartość pomocy wskazana w wydanym zaświadczeniu, podmiot udzielający pomocy, w terminie 14 dni od dnia stwierdzenia tego faktu, wydaje nowe zaświadczenie, w którym wskazuje właściwą wartość pomocy oraz stwierdza utratę ważności poprzedniego zaświadczenia.

Należy mieć na uwadze, że szczegółowe wymagania w zakresie monitoringu i sprawozdawczości udzielonej pomocy mogą wynikać z umowy o dofinansowanie, w przypadku gdy udzielana pomoc pochodzi z funduszy UE [np. w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2012].

¹³⁸ Dz. U. 2010 Nr 53, poz. 312 z późn. zm.

BIBLIOGRAFIA

- > Cieśliński, A., *Korbutowicz T., Ochrona konkurencji [w:] Wspólnotowe prawo gospodarcze, t. II*, red. A. Cieśliński, Warszawa 2007
- > Faull, J., Nikpay, A., *The EC Law of Competition*, New York 2007
- > Gałązka, K., *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa 2012
- > Kulawik-Dutkowska K., *Prawidłowe określenie statusu MŚP w kontekście korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa*, IKAR 2014, nr 9(3)
- > Kuś, A. (red.), *Prawo materialne Unii Europejskiej w zarysie*, Lublin 2011
- > Odudu, O., *The Boundaries of EC Competition Law. The Scope of Article 81*, Oxford University Press 2007
- > Postuła I., A. Werner, *Pomoc publiczna*, Warszawa 2006
- > Staviczyk, P., *Cumulation of State aid*, European State aid law Quarterly, 1/2015
- > Szuster, S., *Komentarz do ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, SIP Lex, Warszawa 2005 r.

AKTY PRAWA UE

- > *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. Urz. UE z 26.10.2012 r., C 326, s.1-390
- > *Rozporządzenie Rady [WE] Nr 994/98 z dnia 7 maja 1998 r. dotyczące stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do niektórych kategorii horyzontalnej pomocy państwa*, Dz. U. UE L z dnia 14 maja 1998 r., 142, s. 1
- > *Rozporządzenie Rady [WE] Nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dz. U. UE L z dnia 27 marca 1999 r., 140, s. 1
- > *Rozporządzenie Komisji [WE] nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady [WE] nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE*, Dz. U. L 140 z 30.4.2004, s. 1
- > *Rozporządzenie [WE] nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady [EWG] nr 1191/69 i [EWG] nr 1107/70*, Dz. U. L 315 z 3.12.2007, s. 1
- > *Rozporządzenie Rady [WE] nr 723/2009 z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie wspólnotowych ram prawnych konsorcjum na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej [ERIC]*, Dz. Urz. UE. z dnia 8 sierpnia 2009 r., L 206, str. 1
- > *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] nr 1379/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków produktów rybołówstwa i akwakultury, zmieniającym rozporządzenia Rady [WE] nr 1184/2006 i [WE] nr 1224/2009 oraz uchylającym rozporządzenie Rady [WE] nr 104/2000*, Dz. Urz. UE z 28.12.2013;
- > *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady [UE] nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady [WE] nr 1083/2006*, Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320
- > *Rozporządzenie Komisji [UE] Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis*, Dz. Urz. UE L 2013, 352, s. 1
- > *Rozporządzenie Komisji [UE] NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za*

zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz. Urz. UE z 26 czerwca 2014 r. L 187, s.1

- > Rozporządzenie Rady [UE] 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE z 24.09.2015 r. L 248/9.
- > Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniającym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylającym dyrektywę Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz. Urz. UE. L Nr 182 z 29.06.2013 r., str. 19

KOMUNIKATY, ZALECENIA I OBWIESZCZENIA

- > Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r. - *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. U. UE z 27.06.2014 C 198/1, pkt 3-4
- > Komunikat Komisji z dnia 26.06.2012 r. - *Europejska strategia w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających – droga do wzrostu i miejsc pracy*, COM/2012/0341 final
- > Komunikat Komisji z dnia 27 czerwca 2014 r., *Zasady ramowe dotyczące pomocy państwa na działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną*, Dz. Urz. UE z dnia 27.06.2014 C 198/1
- > Komunikat Komisji z dnia 20 czerwca 2014 r. - *Kryteria analizy zgodności z rynkiem wewnętrznym pomocy państwa na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania*, Dz. Urz. UE z 20.06.2014 C 188/4
- > Komunikat Komisji - *Wytyczne dotyczące pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji*, Dz. Urz. UE z dnia 31.07.2014 r. C 249/1
- > *Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich, notyfikowane jako dokument nr C[2003] 1422)*
- > *Obwieszczenie Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji*, Dz. U. C 155 z 20.06.2008, s.10
- > *Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, projekt dostępny na stronie Komisji Europejskiej, Dyrekcja Generalnej ds. Konkurencji – Projekt*
- > *Komunikat Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych*, Dz. Urz. UE z dnia 19.01.2008 r. C 14/6

AKTY PRAWA KRAJOWEGO

- > *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 Kodeks cywilny*, Dz. U. 1964, Nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- > *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy*, Dz. U. Nr 24, poz. 141 z późn. zm.
- > *Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze*, Dz. U. 2015, nr 233, j.t.
- > *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej*, Dz. U. 2007, poz. 59, Nr 404 j.t.
- > *Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r., o swobodzie działalności gospodarczej*, Dz.U. Nr 173, poz. 1807 z późn. zm.
- > *Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych*, Dz. U. z 2013 r. poz. 1382.
- > *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych*, Dz. U. 2013, poz. 885, j.t.
- > *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki*, Dz. U. 2014, poz. 1620, j.t.
- > *Ustawa z dnia 30 kwietnia 2014 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju*, Dz. U. 2014, nr 1788 j.t
- > *Ustawa z dnia 11 lipca 2014 o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*, Dz. U. z 2014 r. poz. 1146.

- > *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2004 r., w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej udzielanej w różnych formach*, Dz. U. 2004, poz. 194, nr1983 z późn. zm.
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy de minimis i pomocy de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*, Dz. U. 2010 r. Nr 53, poz. 312, z późn. zm.
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2010 r. w sprawie zakresu informacji przedstawianych przez podmiot ubiegający się o pomoc de minimis*, Dz. U. 2010, Nr 53, poz. 311, z późn. zm.
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2010 r. w sprawie informacji składanych przez podmioty ubiegające się o pomoc de minimis w rolnictwie lub rybołówstwie*, Dz. U. 2010, Nr 121, poz. 810.
- > *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy de minimis za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju*, Dz. U. 2015, poz. 299.
- > *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej na lata 2014–2020*, Dz. U. 2014, poz.878.
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych na 2014-2020*, Dz. U. z 30 lipca 2015 r., poz. 1073
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 10 lipca 2015 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020*, Dz. U. z 23 lipca 2015 r., poz. 1027
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach osi I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020*, Dz. U. z 20 lipca 2015 r., poz. 1007
- > *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie udzielania pomocy na badania podstawowe, badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe oraz studia wykonalności w ramach regionalnych programów operacyjnych na lata 2014-2020*, Dz. U. z 30 lipca 2015 r., poz. 1075

ORZECZENIA SĄDÓW UE, OPINIE RZECZNIKA GENERALNEGO

- > Wyrok z 29 października 1980 r. w sprawach połączonych C-209/78 i 215/78 i C-218/78 Van Landewyck, Rec. s. 3125
- > Wyrok z 24 lutego 1987 r. w sprawie 310/85 Deufil v. Komisja, ECR [1987], s. I-901
- > Wyrok z 16 czerwca 1987 r. w sprawie C-118/85 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. 2599
- > Wyrok z 21 marca 1990 r. w sprawie C- 142/87 Belgia v Komisja [Tubemeuse] [1990] ECR I-959 [1020]
- > Wyrok z 23 kwietnia 1991 w sprawie C-41/90 Hofner and Elser v. Macrotron GmbH [1991] ECR I-1979
- > Wyrok z 8 czerwca 1995 r. w sprawie T-459/93 Siemens v. Komisja, ECR [1995], s. II-1675
- > Wyrok z 16 listopada 1995 r. w sprawie C-244/94 FFSA i in., Rec. s. I-4013
- > Wyrok z 1998 r. w sprawie C-35/96 Komisja przeciwko Włochom, Rec. s. I-3851
- > Wyrok z 21 września 1999 r. w sprawie Albany C-67/96, ECR [1999] I-05751
- > Wyrok z 2000 r. w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98 Pavlov i in., Rec. s. I-6451
- > Wyrok z 2000 r. w sprawach połączonych od C-180/98 do C-184/98, Pavlov i inni, Rec. s. I-6451
- > Wyrok z 2002 r. w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji, Rec. 2002, s. I-4397,
- > Wyrok z 2006 r. w sprawie C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze SpA i in., Zb. Orz. s. I-289
- > Wyroku z 2007 r. w sprawie C-318/05 Komisja przeciwko Niemcom, Zb. Orz. s. I-6957,
- > Wyrok z 2008 r. w sprawie C-49/07 MOTOE, Zb. Orz. s. I-4863
- > Wyrok z 2010 r. w sprawie C-480/09 P AceaElectrabel Produzione SpA przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-13355
- > Opinia rzecznika generalnego Geelhoeda z dnia 28 września 2006 r. w sprawie C-295/05 Asociación Nacional de Empresas Forestales (Asemfo) [wyrok z 2007 r.], Zb.Orz. s. I-2999

DECYZJE KOMISJI EUROPEJSKIEJ

- > Decyzja Komisji z dnia 25 kwietnia 2001 r. w sprawie pomocy państwa N 118/00 Subventions publiques aux clubs sportifs professionnels, Dz.U. C 333 z 28.11.2001, s. 6.
- > Decyzja Komisji 2011/501/UE z dnia 23 lutego 2011 r. w sprawie pomocy państwa C 58/06 (ex NN98/05) udzielonej przez Niemcy na rzecz przedsiębiorstw Bahnen der Stadt Monheim (BSM) oraz Rheinische Bahngesellschaft (RBG) w Verkehrsverbund Rhein Ruhr [Związek Komunikacyjny Renu- Ruhry], Dz.U. L 210 z 17.8.2011.
- > Decyzja Komisji z dnia 22 listopada 2006 r. w sprawie pomocy państwa 157/06 – Zjednoczone Królestwo, South Yorkshire Digital Region Broadband Project,], Dz. U. C 80 z 13.4.2007, s. 2.

BIBLIOGRAFIA INTERNETOWA

- > Wytyczne MIR „Organizacja badawcza i infrastruktura badawcza w świetle przepisów o pomocy publicznej”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, dostępne pod adresem internetowym: https://www.poir.gov.pl/media/2842/Poradnik_Organizacja_badawcza_infrastrukturaB_R_a_pomoc_publiczna_maj_2015.pdf
- > Newsletter nr 2 – Luty 2015 – badania i rozwój, UOKiK, dokument dostępny na stronie internetowej www.uokik.gov.pl
- > Projekt – Zawiadomienie Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, projekt dostępny na stronie Komisji Europejskiej, Dyrekcja Generalnej ds. Konkurencji
- > Analytical Grids on the application of the State aid rules to the financing of infrastructure projects Grids on the application of the State aid rules to the financing of infrastructure projects, dokument dostępny pod adresem internetowym: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/state_aid_grids_2015_en.pdf
- > Przewodnik po kryteriach wyboru finansowych operacji w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020, Działanie 1.2 Sektorowe programy B+R, dostępny na stronie internetowej NCBR
- > Vademecum MŚP określenie statusu MŚP przedsiębiorstwa oraz wynikające z tego konsekwencje. Dokument dostępny na stronie internetowej: http://www.lawp.eu/pdf/msp/vademecum_msp_2012_08_14.pdf
- > Wyjaśnienia IZ RPO WP dotyczące statusu przedsiębiorstwa dostępne na stronie internetowej: <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/private/upload/file/56ddecc020030f717a654436133336e5.pdf>
- > Wyjaśnienia i interpretacja Komisji Europejskiej – dostępne na stronie internetowej UOKiK: https://uokik.gov.pl/wyjasnienia_i_interpretacje_komisji_europejskiej.php#faq2426

WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr

WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr jest wiodącą polską kancelarią prawną, w której liczny zespół prawników świadczy kompleksowe usługi z zakresu kluczowych dziedzin prawa gospodarczego. Ekspercka wiedza, praktyczne doświadczenie oraz znajomość dynamicznie zmieniających się warunków rynkowych pozwalają zaoferować klientom nowatorskie rozwiązania prawne na najwyższym poziomie. WKB od lat doradza polskim i zagranicznym przedsiębiorcom w zakresie pomocy publicznej, oferując również wsparcie w pozyskiwaniu funduszy na rzecz inwestycji w badania, rozwój oraz innowacje.

Lukasz Czekański

Doradca podatkowy, counsel w kancelarii WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr. Członek zespołu pomocy publicznej i funduszy unijnych oraz zespołu prawa podatkowego. Świadczy usługi doradztwa prawnego dotyczące m.in. pomocy publicznej, w szczególności w zakresie oceny zgodności projektów realizowanych z wykorzystaniem funduszy unijnych (w tym związanych z finansowaniem inwestycji infrastrukturalnych, wprowadzaniem instrumentów inżynierii finansowej, takich jak inicjatywy JEREMIE i JESSICA, oraz przyznawaniem ulg przedsiębiorcom) z zasadami udzielania pomocy publicznej. Reprezentuje również klientów w postępowaniach przed organami udzielającymi pomocy publicznej. Występował jako prelegent na wielu szkoleniach dotyczących różnych aspektów pomocy publicznej.

Specjalizuje się także w doradztwie podatkowym na rzecz klientów biznesowych. Doradza m.in. w przygotowywaniu struktur podatkowych w transakcjach fuzji i przejęć, w tym związanych z szeroko pojętą restrukturyzacją podmiotów gospodarczych, oraz w zakresie bieżącej obsługi podatkowej. Reprezentuje klientów w postępowaniach podatkowych i sądownoadministracyjnych.

Piotr Gajek

Aplikant adwokacki, członek zespołu pomocy publicznej i funduszy unijnych oraz zespołu rozwiązywania sporów w kancelarii WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr. Posiada kilkuletnie doświadczenie w obszarze przygotowywania i realizacji projektów współfinansowanych z funduszy unijnych. Odbił staż w Wydziale ds. Pomocy Publicznej Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Europejskiej [DG COMP], gdzie m.in. analizował zgodność projektowanych środków pomocowych z rynkiem wewnętrznym oraz oceniał skargi w przedmiocie udzielania pomocy publicznej.

Wspiera przedsiębiorców i podmioty publiczne przygotowując analizy i opinie dotyczące występowania pomocy publicznej, w tym w projektach współfinansowanych z funduszy unijnych. Doradza także w zakresie skarg dotyczących pomocy publicznej wnoszonych do Komisji Europejskiej.

POMOC PUBLICZNA
NA BADANIA, ROZWÓJ I INNOWACJE

NCBR.gov.pl

Publikacja bezpłatna.

Współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013.

